

1971 DECEMBER

KISGRAFIKA ÉRTESITŐ

E L S Ő
B A L A T O N I
K I S G R A F I K A I
B I E N N Á L É
1 9 7 1

Nagy és szép célt tűzött ki a keszthelyi Balaton Múzeum, amikor kisgrafikai biennálék megszervezését határozta el. A keszthelyi múzeum már többször jelentkezett exlibris kiállításokkal és szépen fejlődő kisgrafikai gyűjteménye is van, melyben talán a megszületésre váró magyar kisgrafikai dokumentációs központ csiráját láthatjuk. Így a kétvétenként megrendezendő kisgrafikai bemutatók terve jó alapokra épül.

Az első biennálé pályadíjak kitűzésével volt összekötve. Pártfogókul sikerült megnyerni a Somogy-és Veszprém megyei Tanácsok Idegenforgalmi Hivatalait, de az eredményesség feltétele volt az is, hogy minél több művészt tudjanak közreműködésre ösztönözni. A pályázati kiírás a Balaton és környéke természeti szépségeinek, kulturális értékeinek, multjának és jelenének ábrázolását tűzte ki feladatul a grafikai művészetek nemes technikáinak felhasználásával. A beküldött pályamunkák lehettek ex librisek, alkalmi lapok és egyéb, idegenforgalmi propaganda, céljaira is felhasználható kisméretű grafikák. Ez utóbbi feltétel a patronálók gyakorlati szempontjait kívánta szolgálni. A bíráló bizottság, melynek tagjai Jancsó Ildikó, Kondor Lajos és Stettner Béla voltak, gondos munkát végzett. A zsűri 23 művész 105 grafikáját érdemesítette kiállításra. A kiállítás a muzeumi hónap keretében, a múzeum előcsarnokában 1971. október 3-án nyílt meg nagyszámú közönség részvételével. - DR. BELÁK Sándor a keszthelyi egyetem rektora, országgyűlési képviselő nyitotta meg, majd az idegenforgalmi hivatalok részéről DR. FODOR János és DR. SZABÓ Sándor adták át a pályázat I. és II. díját a személyesen megjelent DISKAY Lenkének és KŐHEGYI Gyulának. A III. díjat FERY Antal nyerte.

FERY Antal fametszete és
M.KISS József linómetszete

**EXLIBRIS
MÜLLER
ROBERT**

Ha a kiállított művek alkotóinak névsorát nézzük, megtaláljuk kisgrafikai életünk élcsapatának több képviselőjét, de mindenki igyekezett tudása legjavát nyújtani. ANDRUSKÓ Károly, az exlibrisnek talán legtermékenyebb művelője a határon túlról küldte el műveit; BOR István; CSURGÓI MÁTÉ Lajos /bizarr ötlete a képzeletben víz alá kerülő tatolcai medence fantasztikus ábrázolása/; DISKAY Lenke balatoni írók, művészek nevére készített ex libriseket, az I. díjjal kitüntetett kétszínű fametszetét a "Cantus Pannonicus Kőröshegy"-et a kőröshegyi műemlék templom régi zenét bemutató hangversenyei inspirálták; FERY Antal III. díjat nyert ex librisre egy somogyvári középkori kőfaragványt ábrázol; a balatoni hajózás történetének két lapot is szentelt; HOÓS Elvira egyik metszetén a balatonkörnyék flórájának egy ritkasága is megjelenik; M.KISS József régi balatoni hajókat ábrázoló linómetszeteit szívesen látnánk mappa alakjában kiadva; KORDA Béla; KŐHEGYI Gyula finom vonalkulturáját exlibrissei /mint a kiállítás számos más grafikája/ olyan személyek részére készültek, kiknek neve összekapcsolódott a Balatonnal. Így a II. díjat nyert rézkarc, mely avar függőt ábrázol, a magyar régészet multszázadi kiváló művelője, Lipp Vilmos nevét viseli; MAKKY György; MESKÓ Anna és PÓKA György; MOSKÁL Tibornak a balatoni muzeum részére készített ex librisei fametszet-rézkarc kombinációk; NAGY Arisztid egyéni hangú fametszeteit hosszú szünet után örömmel üdvözöltük; NAGY László színes linóin a balatoni legendák elevenedtek meg; CS.PATAJ Mihály;

MESKÓ Anna és PÓKA György
linómetszete

RÁKÓCZY Ferenc; REICHSTETTER József; RÉVESZ Napsugár /balatoni emléklapján a környék műemlékeinek egész sor kisméretű ábrázolását adja/; SÓLYOM Sándor a paraszti építészet szép alkotásait metszette linóleumba; TROJÁN Marian József, a Fűzesabonyban élő lengyel származású művész és végül VÁRKONYI Károly, ki Debrecenből épített képzeletbeli hidat a Balatonig.

A megnyitón több kiállító művész is részt vett: Diskay Lenke, Hoós Elvira, M. Kiss József, Kőhegyi Gyula, Moskál Tibor, Nagy László, Sólyom Sándor, Trojan Marian József, Várkonyi Károly, de a budapesti és vidéki grafikabarátok közül is sokan leutaztak Keszthelyre és általános volt a vélemény: érdemes volt ezt az utat megtenni.

Végezetül álljon itt azoknak a neve, akik lelkes, önzetlen munkájukkal megvalósították az I. Balatoni Kisgrafikai Biennálét és ezzel kiérdemelték a magyar kisgrafika minden kedvelőjének elismerését és háláját: DR. SÁGI Károly, a Balatoni Múzeum igazgatója, POÓR Ferenc a katalógus összeállítója és M. KISS József a kiállítás rendezője. A kiállítási katalógus a Balatoni Múzeum házi nyomdájában készült és gondos tipográfiájával, szépen nyomtatott mellékleteivel mintája lehet minden kisgrafikai kiállítási katalógusnak.

Semsey Andor

CHRUDIM 1971

SJEZD SBĚRATELŮ A PŘÁTEL EX LIBRIS

Mint minden évben a csehszlovák egyesület ezuttal is megrendezte a szokásos évi kongresszusát 1971. szeptember 18 és 19-én Chrudim városában. A kongresszuson 110 gyűjtő és művész volt jelen, közöttük 5 külföldi gyűjtő is /Premstaller, Bielen, Leier, Philips és e sorok írója/.

A Kongresszus a csehszlovák szabadgrafika kiállítás megnyitásával kezdődött a színház kiállítási termében, ahol 37 kiállító művész 79 szabadgrafikáját mutatták be. A bemutatott lapok tulnyomó részben a mai modern irányzatot képviselték s meglepő, hogy a lapok többsége litográfia technikával készült. A kiállító művészek közül kiemelkedett Vojtech Cinybalk, Miroslav Houra, Ladislav Kaspar, Nadezda Synecka, Jiri Svengsbir. Ismert nevek ezek előttünk, csupán Nadezda Synecka munkáit nem ismertem, akinek később igen finom exlibriseivel találkoztam.

A kiállítás megtekintése után a Kongresszus ünnepélyes megnyitása következett a muzeum disztermében, majd ezt követte Russek professzor előadása "Izlés és giccs a kisgrafika gyűjteményben" címmel. A közös vacsora után a tombola és szabadcsere következett. A tombolánál azonban meg kell állnunk egy pillanatra; a csehszlovák művészek igen bőkezűek voltak, mintegy száz nagygrafikát ajándékoztak tombola céljára s így a tombola jegyért kiadott 3.- Korona sokszorosan megtérült.

Másnap 19-én zuhogó esőben ébredtünk s így a kongresszus két napirendi pontja: a Pardubicei muzeum és a Slatinyanban lévő hippologise muzeum megtekintése - amely pedig egyedüli Európában - érdeklődés hiányában elmaradt. Helyette városnézés volt és csere. Majd megtekintettük a mintegy két éve elhalt J. Váchal grafikus ex libris kiállítását. Technikája azonban konzervatív, darabos és főként rikitó szinei miatt nem nyerte meg tetszésemet.

A közös ebéd után az ajándékmappa kiosztása következett. A nagyméretű mappa 10 szabad grafikát tartalmaz, amelyből 3 linómetszet, 7 pedig litográfia. A mappában résztvevő művészek a következők: Vojtech Czinybulk, Jaroslav Kaiser, Lidaslav Kaspar, Bohuslav Knobloch, Richard Lander, Karel Oberthor, Frantisek Peterka, Ladislav Rusel, Zdenek Seydl, Nadezda Synecka. A mappa szép, izléses s igen megérte az 50,- Koronát, amit érte fizettünk.

A kongresszus d.u. 3 órakor zárult s a résztvevők a vasutállomáson találkoztak újra össze, de még a vonatra várás közben is előkerültek az exlibrisek s magam is jó néhány exlibrist cseréltem várakozás közben.

Kellemes két nap volt, egyet azonban mégis hiányoltam. az első napi csereösszejevetel, - ami különben a kongresszus gerince lett volna - nem úgy sikerült, amint vártam. Ez a program ugyanis a muzeum nagytermében volt meghirdetve, onnan azonban leterelték a társaságot a muzeum kis éttermébe, ahol viszont mozdulni sem lehetett s így a magammal vitt nagy csereanyagot előszedni sem tudtam a teritékek miatt. Nem volt tehát olyan nagy a "zsákmány", ahogyan egy ilyen cserelehetőségtől elvártuk volna.

Réthy István

Erik a vetés! A Komádi Községi Könyvtár 1971.juni-us 7-től 21-ig magyar és külföldi ex librisekből kiállítást rendezett, melynek létrejötté Varga Lászlóné pedagógus-gyűjtő nevéhez fűződik. A kiállítás igen szép nyomdai kivitelezésű és Kovács Gyula ex librisét is tartalmazó meghívója érdekes arra, hogy minden gyűjtő megőrizze! A magyar művészek közül Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Drahos István, Fery Antal, Kertesz-Kollmann Jenő, Kovács Gyula, Nagy Árpád Dániel, Meskó Anna-Póka György, Stettner Béla, Szabó László, Tilles Béla, Vadász Endre és Várkonyi Károly szerepeltek 5-5 lappal, míg a külföldieket Andruskó Károly, C.H.Bauditz, P. Boesch, P. Bernard, D.Meyer, A.Legrand, T.Davidsen, H.Schjaerven, B.

Marszel, H.Pawlikowska, Gy. Szabó Béla, Mottl-Román Pál, Vecserka Zsolt, H.Ott, A. Kallasnyikov, A.Poljakov, P.Upitis, A.Siim, valamint R. Wolf lapjai képviselték. A kiállításról a Hajdu-Bihari Napló és a Magyar Ifjúság is megemlékezett.

A szegedi Bartók Béla Művelődési Központ Kopasz Márta által vezetett metszőklubja 1971. május 2-9 között "A korszerű linometszés útján" címmel kiállítást rendezett a kör tagjainak munkáiból. Az új szegedi fiatalok közül sokan foglalkoznak ex librisel is. - A kiállítás szép, illusztrált meghívóján Kopasz Mártának a korszerű linometszésről szóló elgondolkozató sorai olvashatók.

VARSÁNYI PÁL

Varsányi Pál ma már a magyar grafikusművészet nagy öregjei közé tartozik. Emberi magatartása, művészi hitvallása példaképpül szolgálhatna a fiataloknak; alkotásai a realizmus parttalanságát nem a formák felbontásával, hanem az élmények kifogyhatatlanságával s a látvány örök megújulásával bizonyítják. Ennek ellenére egyre sűrűsödik körülötte a csönd, érdemtelenül hallgatnak róla s nem véletlen, hogy külföldön jobban számontartják, mint idehaza. Igaz, ő maga nem tartozik sem a páncélkönyvek, sem az önreklámozók közé s egyedül alkotásaira bizza a vallomást. A csönd, a befeléfordulás azonban nem azonos a terméketlenséggel; önként vállalt Tomi-ja elmélyülést, kiérlelt témák új technikával történő megvalósítását, rejtett szépségek felfedezését jelenti, amelyet a műterem polcán sorakozó nyomatok bizonyítanak s amelyek közönség után kiáltanak. Régóta esedékes retrospektív kiállítása biztos, hogy az újrafelfedezés erejével hatna.

Varsányi Pál 1902. március 15-én született Budapesten. Nehéz fiatalsága miatt a szépség és a művészet iránti vágyódásának csak súlyos áldozatok árán tehetett eleget. Szabadiskolákban tanult; körülményei, a körülötte zajló világ tömegeket kismemző és megalázó valósága korán a munkásság mellé állította. Mi sem állt távolabb tőle, mint a l'art pour l'art melegebb világa, művészetét fegyvernek is tekintette és korán a munkásszály igazáért vívott harc szolgálataiba állította. Kmetty Jánossal és Schubert Ernővel együtt 1933-ban résztvett a Szocialista Képzőművész Csoport megalakulásában; ebben az évben készült tizenkét lapból álló antifasiszta fameszetsorozata is, amelyet illegálisan terjesztettek s amely nagy agitativ erővel és igen jó művészi felkészültséggel mutatott rá, hogy mit várhat a világ Hitlertől. /E sorozatról itthon még ma is kevés szó esik; a Drezdában, 1968-ban megjelent "Kunst im Widerstand" c. hatalmas kiadvány azonban érdemének megfelelően értékeli.- /Előadasmódja itt még meglehetősen sommázó, a fekete uralkodik a fehér felett, de a tömszerű kompozíciók duzzadnak az erőtlől, mondanivalójuk pedig önkéntelenül is ellenállásra ösztönöz. A tartalom és a forma viszonylatában itt még a tartalomé volt a vezető szerep. E lapok hívták fel rá a

figyelmét Európa élő lelkiismeretének, a nagy humanista írónak, Romain Rollandnak, akinek elismerése, ösztönzése és személyes példája újabb ösztönzést adott neki a barbárság elleni küzdelemhez. A pusztulásba rohanó Európa haláltáncának kulisszái mögött mint ember és mint művész egyaránt az eredendő okokat kereste s ezt a kapitalizmusban találta meg. A felismerést 1936-ban újabb metszetsorozat követte /hét linometszetű lap/; a "Gulliver Kapitóliában" közzététel szimbólumokkal s a hívők tántoríthatatlanságával az aranyon-szuronyon nyugvó hatalom a kizsákmányolt tömegek kibékíthetetlen ellentéteire, de felcsillantotta a kiutat is, amely a nagy világégés zsarátnokán a szocialista országokban meg is valósult.

A Romain Rolland-al való kapcsolata utat nyitott munkáinak a nyugati haladó szellemű folyóiratokba is. A holland "Het Volk" 1935-ben teljes oldalnagyságban közölte antifasiszta sorozatának egyik lapját; ugyanakkor egyet a "Berneer Tagblatt" is leközölte. Ezek alapján hívták meg 1936-ban a svájci művészek berni kiállítására. Svájc, a béke szigete tovább is teret adott munkáinak. A svájci szocialista ifjumenek 1936-ban Varsányi Pállal készítették el mozgalmi bélyegüket, az "Aufstieg" című folyóirat pedig nagy tanulmányt szentelt művészetének s címlapján is Varsányi Pál grafikáját hozta.

A háború tűzvésze közben rohamosan harapózott el kontinensünkön. Elérte hazánkat is és Varsányi Pálnak be kellett vonulnia. A háborút csodával határos módon élte túl, de évekig tartott, amíg megrendült egészsége helyreállt és ismét dolgozni kezdetett. Magyarország ekkor már a szocializmus útját járta, melynek megvalósításáért Varsányi Pál is dolgozott. A megváltozott világ művészetét témában is, technikában is megújította. Mint művész, így ir erről önvallomásában: "Az új, megváltozott élet élményeit és motívumait igyekeztem magamba fogadni és kifejezni." Ekkor születtek "Bányászok" /1949/ és "Falu" /1953/ című nagyobb metszetsorozatai, a megváltozott világnak megváltozott művészetben való tükröződései. Az előbbiben a munka megváltó erejét hirdette, az utóbbiban gyermekkori benyomásaihoz tért vissza, felszabadultan, a lehangoltság feloldásával s az elkötelezettség hitével. Ezekben a metszetekben a tartalom és a forma már egyformán fontos szerepet játszik, hangsúlyt kapnak a részletek is, a technika pedig a mondanivalóhoz idomul. S ha mellőzés éri, Jean Christophe szavaival viagsztalja magát: "A legmagasabb művészet, amely érdemes erre a névre, felette áll egy nap törvényein."

Könyvillusztrációval 1948-ban kezdett foglalkozni. A kisebb méret összefogottabb kompozíciókra, tömörítésre kényszerítette, és megtanította mások mondanivalójának saját egyéniségén átszűrt kifejezésére is. József Attila-illusztrációt /1948/, Petőfi Apostolok-jához készített fametsze -

Illusztráció Berzsenyi: A Muzsához,
Gorkij: Ember születik c. művéhez.

tei /1952/ rokonlelkek találkozásának értékes gyöngyszemei; Kassák Lajos "Angyalföld"-jéhez /1957/, Gorkij "Csudra Markar"-jához /1958/ alkotott illusztrációi pedig az egyre jobban eltűnő magyar fametszetű könyvillusztráció maradó emlékei. Wilde "A readingi fegyház balladájá"-hoz készített metszetei saját élményeiből nyertek ihletést, Berzsenyi: A közelítő tél c. verssorozatához készült illusztrációi pedig /1961/ a niklai remete férfias magány-élményét, feddő-keserű világát a vonal nyelvén azonos hangon zengik. Közben kirándult az ex libris területére is; Hajdu János részére készült könyvjegye ebből ad izelítőt.

Ujabb grafikáiban Varsányi Pál a fa és linoleum helyett, uttörőként és egyedülállóan, az alumínium-metszetre tért át. Az 1,2-1,5 mm vastag alumíniumlemezt - a rézmetszethez hasonlóan - vésőkkel munkálja meg s ez a technika, ha figyelembe vesszük az alumínium rideg, kemény anyagi tulajdonságait, feltétlenül biztos kezét és nem kis felkészültséget kíván, de ugyanakkor olyan művészi hatások visszaadására is alkalmas, amelyet egyéb anyagból nem lehetne kihozni. A vonalháló és párhuzamosok keménységét és monotonitóját pontozó és szemcséző megoldások lágyítják meg és teszik változatosabbá, de a formák határozott karaktere mindig megmarad, akkor is, ha fehérben jelentkező fény határolja körül. A fekete tulsulya itt törvényszerű, de ez nem vonja maga után sem a kompozíció egyensúlyának a felborulását, sem a drámaiság tuladagolását; a fehér síkban is mélységet ad a formáknak s a nappalra váltó éjszakák sejtelmességét kínálják.

Illusztráció Wilde:
A readingi fegyház
balladája c. köl-
teményéhez.

Varsányi Pál művészpályájának nem sok látványos állomása van; alkotásainak mindig megújuló és mégis azonos világa önmagában hordja értékeit. A művész 1948-ban /Magyar Képzőművészek Szabad Szakszervezete/ és 1958-ban /Ernst Múzeum, Szeged, Makó/ megrendezett egyéni kiállításai után alkotásait csak kollektív kiállításokon láthattuk /külföldön is./ A Dürer évfordulóra rendezett nagy magyar grafikai seregszemlén kiállított három lapja azonban méltán állította meg a kiállítás látogatóit.

Művészetéről itthon a Szabad Művészet emlékezett meg 1955-ben, külföldön azonban a stockholmi "Konst og Kultur" /1947/, a brüsszeli "Front" /1949/, a berlini "Tägliche Rundschau" /1954/ szentelt nagyobb tanulmányt művészetének. Mivel maga is eszperantista, sokat foglalkoztak vele az eszperantó folyóiratok is /Norda Prismo Stockholm, La Suda Stelo Ljubjana, Hungara Vivo Budapest stb./

Ez a kis cikk nem felfedezni kívánja Varsányi Pált, csak a magyar grafika barátainak a figyelmét szeretné felhívni művészetére. Szeretné egy kicsit eloszlatni azt a csendet is, amely a művészt körülveszi. Egyik munkájának, az 1970. évi kongresszusi mappánkban való közzététele már adósságtörlesztés volt kicsit, de mindez kevés: Fokozottabb megbecsülésével, munkásságának számontartásával kell az önként vállalt száműzetésből a művészeti élet élő áramlatába visszahozni!

Galambos Ferenc

DEBRECZENI LÁSZLÓ

Közel félévszázad óta mindig ritka örömet jelent - mára meg már éppenséggel meglepetésnek számít - a gyűjtők részére Debreczeni László kézjegyével /al/ ellátott, finomvonalú ex librist kapni, noha az idős kolozsvári művész oeuvre-listája egyéb grafikai munkái mellett jó kéttucat ex librist is felsorakoztat. Lapjainak hangulata szervesen illeszkedik abba a sajátosan helyi atmoszférát sugárzó áramlatba, mely Kós Károly korszakindító művével, az ATTILA KIRÁLYRÓL ÉNEK-kel, majd az ERDÉLY KÖVEI-vel kezdődött, később az ERDÉLYI SZÉPMÍVES CÉH köteteiben, a PÁSZTORTÜZ és az ERDÉLYI HELIKON hasábjain teljességedt ki és amelynek termékenyítő hatása egyes ma születő grafikai művek vonatkozásában is kimutatható.

Az sem volt véletlen, hogy 1928-ban Dsida Jenő, az erdélyi költészet "szinezüst gitáron játszó" lirikusa Debreczeni Lászlót kérte fel első kötete, a négyes tagolású LESZELKEDŐ MAGÁNY ciklusfejeinek és címlapjának megrajzolására. Ha azután kézbe vesszük ezt a - ma már könyvritkaságnak számító - kötetet, mely tulajdonképpen két rokon-művész-lélek zsenéjét tartalmazza, meg kell állapítanunk, hogy Debreczeni Lászlónak finomvonalú tollrajzaival olyan tökéletesen sikerült ráhangolódnia a Dsida-költemények hangulatára, ami kettőjük találkozását mindenképpen az irodalom és művészet nyereségévé avatja. Pedig grafikusunk - a rá jellemző szerénységgel - nem is vallja magát elsősorban művésznek. Saját megfogalmazása szerint "grafikusnak inkább csak műkedvelő", akinek lekötöttsége miatt még arra

EX LIBRIS: DR.
SZÁSZ FERENC

• DE SZÖVÉRD •

EX LIBRIS
DSIDA JENŐ

sem volt lehetősége, hogy a Szolnay-Szervátiusz féle szabadiskolát látogathatta volna, így a saját tehetségén kívül jószerével első rajztanárának, Uzoni Zajzon Sámuelnek indíttatásával kellett beérnie, majd később Toroczka-Wiegand Ede, Kós Károly, Zrumeczky Dezső és Kozma Lajos alkotásai voltak rá mély hatással. "Ezt a négy Mestert érzem és tartom a mai munkásságomat megtermékenyítő magyar népművészeti ideáloknak - vallotta hálás és bensőséges elismeréssel az akkor még csak huszonhat éves Debreczeni László 1929-ben Tessitori Nórának adott interjújában - bennük láttam megvalósulva régi, sejtelemszerű álmaimat. Velük egy dalra hallgatok."¹

A fentiekkel összhangban lehangsúlyosabban a műemlékvédelem érdekében kifejtett munkásságát tekintette mindig és tekinti ma is élethivatásának. Kétségtelen is, hogy ebben a vonatkozásban fakulhatatlan érdemei vannak. A gyakorlatias terepmunkákon kívül elég, ha csak az ötven magarajzolta-magametszette műlapot tartalmazó ragyogó gyűjteményére, az ERDÉLYI REFORMÁTUS TEMPLOMOK ÉS TORNYOK című albumalakú könyvre gondolunk, melyet 1929-ben nyújtott át a nagyközönségnek. Már felületes áttekintéskor is az derül ki erről a műről, /elmélyedő tanulmányozás után pedig bizonyossá válik!/, hogy szerzője nemcsak a fatornyok, ősi templomok, ódon kapubástyák és haranglábak, ékes faragású

¹ N. Tessitori Nóra: Debreczeni Lászlóról, a vándor erdélyi grafikusról. Pásztortüz, XVI/1930/17-19 l.

A M-BIKAL-REGI-HARANGLAD

Egy lap az "Erdélyi református templomok és tornyok" c. monográfiából /xerokopia/

fejfák és mennyezetdiszek tudós ismerője, nemcsak évszázadok építészeti, nép- és iparművészeti kincseinek feltérképezője, hanem elhivatott művész is, aki tárgyát olyan formai és tartalmi összhangban tárja közönsége elé, - melyre csakis ő volt képes, akiben szerencsésen ötvöződtek egybe a művész és a tudós műtörténész tulajdonságai.

Debreczeni László "ars poetica"-ját az igazi, népies ősforrásokból táplálkozó művészetszemlélet irányította mindig s egész tevékenységét ez a törekvés hatotta át. Ex libriseinek minden egyes darabja osakúgy, mint könyvillusztrációi, /az említettekén kívül kiemelkedik még Vajda István: TENGERSZEM című verseskötete és a saját, 1940-es kiadása, A MI MŰVÉSZETÜNK című könyve/ szintén alátámasztják ezt a megállapítást.

Az ex libris legigazibb funkciójának jegyében fogantak finom szimbolikájú lapjai s meggyőződéssel vallja, hogy "az emberi lélek karakterének ábrázolására éppen az ex libris nyújtja a grafikusnak a legjobb alkalmat."

Legelső könyvjegyt az Erdélyi Szépmíves Céh tagjai számára rajzolta, univerzális jellegekkel. /Felirata: Ez a könyvszámára készült, aki az Erdélyi Szépmíves Céh tagja, - a nevet pedig utólag és egyenként, kéziszedéssel nyomtatták a kötetekbe ragasztott ex librisre. Milyen szép

szokás volt! Be kár, hogy nem vált hagyománnyá! /Ha itt nem is jellemezhetette a tulajdonos kilétét a később tapasztalt élességgel, a saját egyéniségét és a kiadó arcélét annál hangsúlyosabban magán viseli ez a lap. A későbbiek azonban, Dsida Jenő ex librisétől a legutolsó, 1939-es keltezésű, Biró Sándornak készült lapig, mind kiegyenült, mélyen szánótó gondolatokat közvetítenek. Éppen ezért csakis közeli jóismerőseinek, barátainak készített ex librist, akikhez bensőséges kapcsolat fűzte. Márk Mihály könyvjegyén pl. a tulajdonos szívéből világosság árad környezetébe, miközben önmaga is gyertyaként elég. Néhány vonal és folt, a fehér és fekete összhangjának tudatos kiegyensúlyozása a közöségért bármely áldozatra kész ember apoteózisává emelik ezt a lapot. A földdel és a természettel való szoros együvértartozást szimbolizálja Szász Ferenc gabonakalászkodat, pástortűzét, Göncölszekért és Sarkcsillagot egybekomponáló ex librise, míg 1939-ben született egyik legutolsó lapja az őseinek szülőföldjéről elszármazott, kifinomult lelkű nő nosztalgikus vágyait tükrözi világos, egyszerű vonalakal.

Végiglapozva huszonnégy ex librisét sajnálhatjuk csak igazán, hogy a háború és az azt követő hadifogság végérvényesen megakasztotta munkásságának ezt a vetületét. Az 1947-ben hazatérő, sok megpróbáltatást átélt "háborús veterán" ui. a betűket is reszketve róvó kezét már nem tartja alkalmasnak a grafikai refinament legmagasabb régióit is igénylő ex libris műfaj gyakorlására. Szelleme, tettvágya pedig továbbra is töretlen élénkséggel lobog, hiszen 1948-1964 között a "Ion Andreescu" Képzőművészeti Főiskola alkalmazottjaként még nagyon sokat dolgozott. Előbb műszaki szakemberként működött 1955-ig, majd a népművészeti szaklektora lett és iparművészeti kurzusokat is tartott, hogy azután a katedra megszűntével ábrázoló mértant és perspektívát is tanítson, 1964 január 1.-én bekövetkezett nyugdíjaztatásáig. Közben, 1955-től 1958-ig a Bolyai Tudományegyetemen hazai építészettörténetet is adott elő.

Végezetül, a fordított sorrendet következetesen végigvive, hadd jegyezzünk le néhány lexikális adatot is:

Debreczeni László 1903. december 18-án született, Marosvásárhelyen. Elemi iskoláit Cserefalván és Marosvásárhelyen, a középiskolát 1914-től Kolozsváron végezte. 1923-ban be is fejezte tanterv szerinti tanulmányait a Középfokú Fémipari Technikumban, ahová vonzódása és akarata ellenére iratták! /és a Vauti Műhelyekhez került gyakornoknak. Hivatásérzete azonban csakhamar másfelé sodorta s így jegyezte el magát egy életre szólóan a műemlékvédelem problémáival. A nyugdíjas kor nem jelent számára tétlenséget. Ellenkezőleg, ismeretét, tapasztalatait, az épület-műemlékek műszaki dokumentációjának elkészítésében való jártasságát ma sem nélkülözhetik az illetékes szervek. Így az után mindig sok dolga van, - de vallja, hogy: "csakis így

érdemes élni!" - a e sorok írójának is minden találkozás alkalmával a munkáját félbeszakító művésztudóstól kellett bocsánatot kérnie. Hozzá tartozik az igazsághoz az is, hogy minden alkalommal szívélyes készséggel válaszolt a kérdésekre, melyért illesse ehelyütt őszinte köszönet.

Gábor Dénes

Ex libriseinek jegyzéke:

1928

1. Erdélyi Szépmíves Céh
2. Deida Jenő
3. Csűrös Emilia

1929

4. Balogh Irénke
5. Kelemen Lajos
6. Keresztes József
7. Kós Károly
8. Szigyártó Albert

1930

9. Deák Irénke
10. Márk Mihály
11. Szabó Dénes

1931

12. Dr. Erdélyi László
13. Gergely Ferenc
14. Dr. Szász Ferenc

1932

15. Báthori Margit
16. Czirják Anna
17. Dr. Hirschler József
18. Gyepessy Irma
19. Szőke Mária
20. Szőke Rózsi
21. Zágonyi Katinka
22. Kelemen Juliska

1939

23. Kászonyi Margit
24. Biró Sándor

1971. július 3-án nyílt meg Keszthelyen, a Balatoni Múzeumban a "Szólv és bor az ex libriseken" című kiállítás, amely Lippóczy Norbertnek a Magyar Mezőgazdasági Múzeum részére ajándékozott anyagát mutatta be. A kiállításról a veszprémi Napló 1971. júl. 10.-i számában a kiváló néprajztudós, Vajkai Aurél irt ismertetést.

Takács Dezső pécsi grafikusművész a pécsi iskolák részére készített ex libriseit mappában összegyűjtve is kiadta. Az új magyar ex libris kiadványra felhívjuk gyűjtőink figyelmét.

A Veszprém Megyei Múzeumi és Helytörténeti Társaság jékoztató rendszeresen beszámol a keszthelyi Balatoni Múzeum kisgrafika gyűjteményének gyarapodásáról. Felhívjuk gyűjtőink és művészeink figyelmét, hogy lapjaikat küldjék meg a múzeumnak: Nemes célt szolgálnak vele s a kialakulóban levő legnagyobb múzeumi kisgrafika-gyűjtemény kiépítését segítik elő. - Ezenkívül kérjük a művészeket, hogy munkásságuk dokumentumait és oeuvrelistájukat is bocsájtják a múzeumi rendelkezésére. Több művész- és gyűjtőtagnak már eleget tett a kérésnek.

A K.B.K.
EGRI
CSOPORTJA

Körünk újabb vidéki csoporttal gyarapodott. 1971. október 2.-án az egri DOBÓ ISTVÁN VÁRMUZEUM gótikus palotájának klubtermében a helyi gyűjtők, a város vezetősége és számos érdeklődő jelenlétében TROJAN MARIAN JÓZSEF exlibris-kisgrafika kiállítását nyitotta meg Dr.PÁPAY Gyula, a Heves Megyei Tanács VB titkára. A 60 lapból álló kis tárlat az új csoport első ténykedéseként jött létre, a tagok segítettek a kiállítás szervezésében, előkészítésében, és összeállításában. A lengyel származású, Füzesabonyban élő művész közel egy évtizedes exlibris munkásságának bemutatója méltó környezetet adott a helyi KBK alakuló ülésének. Az ünnepségen Körünk nevében RÉTHY István titkár köszöntötte a csoportot és szólt a kisgrafika gyűjtésről. Külön köszönet illeti a helyi csoport létrehozásában nagy szerepet vállaló EBERGÉNYI Tibor és NAGY István tagtársainkat. A csoport titkára NAGY István/Eger, Breznai Imre u 15/.GYŰJTŐTAGOK: CSÁK Józsefné, EBERGÉNYI Tibor, FALUDI Sándor, GYIMES Alajos, GYÓNI Gyula, HALMOS Béláné, HAMZA Elemér, KELEMEN József, KISS Károly, MOLDAVAY Győző, NAGY István, POCSOK József, SÜTŐ Sándor, SZENTGYÖRGYI István, TÓKA Tibor, TÓTH Gyula egri lakosok, és FÁBIÁN Tivadar, RÁTKAI István, TROJAN Marian Józsefné füzesabonyi, valamint KOVÁCS Klára mátraderecskei lakosok. PÁRTOLÓ TAGOK: GRESKOVITS László, KOCSIS Lászlóné, SEBESTYÉN Sándor és a HEVES MEGYEI KÖNYVTÁR. MŰVÉSZTAG: TROJAN Marian József. Mindnyájuknak eredményes gyűjtőtevékenységet kívánunk.

ZALAI TÓTH JÁNOS

Amikor vagy jó husz éve hozzákezdtem grafikai gyűjteményem rendezéséhez és feldolgozásához, megoldhatatlan feladat elé állított pár fametszetű ex libris **T** mesterjegye. A grafikai szakirodalomban nem találtam nyomát és a gyűjtők, grafikusművészek sem tudtak róla. E lapok így a névtelen alkotások közé kerültek. A véletlen - a nagy segítő - azonban nemrég megoldotta a rejtélyt; a mesterjegy mögött a reneszánsz "uomo universale"-jának késői utódja, zalai Tóth János rejtőzködik, aki építész, festő, grafikusművész, író, néprajztudós és kandidátus egy személyben, s aki hosszú élete folyamán súlyos obulusokkal járult hozzá a magyar kultúra aranyalapjához. Tul a hetvenen ma is friss és fiatalos energiával dolgozik; meghitt beszélgetéseink folyamán olyan értékes emberi és művészi portré rajzolódott elem, amely nemcsak megérdemli, de megkívánja, hogy a magyar grafika barátai részére is megörökítsük.

Tóth János 1899. december 12-én született Zalaegerszegen. Középiskoláit Keszthelyen végezte, érdeklődése itt fordult a művészetek felé. Itt ismerkedett meg Egry Józseffel, akihez aztán haláláig tartó barátság fűzte. Ez a barátság azért is jelentős, mert Tóth János Egrytől tanult

festeni. A középiskola elvégzése után a budapesti József Műegyetem építészmérnöki karára iratkozott be s ott 1921-ben építészmérnöki diplomát szerzett. Rövid ideig Grofflits Gábor műegyetemi magántanár tervezőirodájában dolgozott, majd 1922-ben Szombathely város szolgálatába lépett, először mint mérnök, majd főmérnök; 1942-től mint műszaki tanácsos irányította a város építészeti ügyeit. 1941-ben műszaki doktorrá avatták a Műegyetemen, 1942-ben pedig a Szegeci Egyetem magántanárának habilitálta. Ugyanebben az évben elnyerte a Magyar Mérnök és Építész Egylet Fittler-érmét is.

Egy fejlődő vidéki város építési ügyeinek az irányítása nem kis elfoglaltságot jelent s bizony a műszaki doktorságot sem adták ingyen. De Tóth János alkotótehetsége az építészet mellett az irodalomban, a festészetben és grafikában is teret keresett és talál magának s hogy nem kis eredménnyel, azt kiállításainak hosszú sora, állami vásárlások s a róla irt tekintélyes kritikások /Olványi Ártinnger Imre, Ybl Ervin, Elek Artur stb./ elismerő sorai tanúsítják.

Mint építész, hivatali munkája mellett igen sok pályázaton vett részt; tizenhárom pályázaton díjat is kapott, vagy terveit megvásárolták. Középületek tervezése mellett, /szombathelyi Ipartestület székháza, szombathelyi Női Felsőkereskedelmi Iskola, debreceni hősök mauzoleuma, szombathelyi kilátótorony stb./ városrendezési problémákkal is foglalkozott /Pécs, Győr, stb./ és e téren is a legjobbak között emlegették.

Mint festő, Egry Józseftől tanult legtöbbet. 1918-tól dolgozott Vaszary János szabadiskolájában is és ott ugyancsak sok jó indítékot kapott. Akár csak Egrynek, neki is a Balaton volt a kedvelt témája s az olasz városok tengerparti részletei. Olajjal, pasztellel, akvarellal egyformán nagy felkészültséggel és műves gondossággal dolgozott. - Posztimpreszionista beállítottsága mellett Egry hatása érezhető a tájélmény levegő- és fényhatásainak egyéni kifejezésére való törekvésében is, de a problémákkal való birkózásában egyéni utakat követett. Művészi elmélyülését és kiteljesedését nagyban elősegítették külföldi utazásai is /1914, 1924, 1926, 1927, 1964: Olaszország, 1923 és 1931: Németország, 1928: Franciaország, 1938, 1963: Jugoszlávia, 1957, 1960: Románia, 1966: Ausztria és Bulgária/; nemcsak sokat tanult, de olyan élményeket is kapott, amelyeket alkotásai egyéni formanyelven és szinkulturával adnak vissza. Pikturájának liraisága jól érzékelteti élményeinek élet-szagát és közvetlen melegét.

Első ízben 1925-ben állított ki a Nemzeti Szalonban, a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők kiállításán. Ugyanebben az évben pár alkotását bemutatta a szombathelyi Kulturház képzőművészeti kiállításán is, Beck Ö.Fülöp, Istók

Gótszék malom

László Tóty

János és Czencz János társaságában. Pasztelljeiről és akvarelljeiről Darnay Kálmán úgy emlékezett meg kritikájában /Budapesti Hírlap/, hogy "sok érdeklődésre talált a nagyközönségben". Első gyűjteményes kiállítását 1930-ban Szombathelyen rendezte meg; lehelletfinom balatoni tájai, levegő- és fénymegoldásai egyik kritikusat W. Turnerre emlékeztette. Egyéni kiállítása volt még 1937-ben Szombathelyen, 1940-ben Sopronban, 1954-ben Budapesten az Építőművész Szövetségben, amelyeket mindig jó kritikák követtek. Kollektív kiállításainak sorozatából a budapestiek közül a Mücsarnok tavaszi tárlatát /1934/, a Mücsarnok nemzeti kiállítását /1937/, a Magyar Képirok Nemzeti Szalon-beli kiállítását /1937/, a Mücsarnok Szent István kiállítását /1938/, a Mücsarnok tavaszi tárlatát /1944/ kell kiemelnünk. E kiállításokat nemcsak a kritika kísérte figyelemmel, de vásárlások is követték; 1939-ben az állam vásárolt tőle 1940-ben pedig a Szépművészeti Múzeum. Az országos kiállítások mellett nem kisebb jelentőségűek vidéki kiállításai sem. Szombathelyen megalapította a Szent Márton Céhét, amelynek kiállításain mindig ott voltak alkotásai /1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1943/, de kiállított Sopronban / Pestőterem, 1940 / és Szegeden /Szegedi Képzőművészeti Tárlat, 1943/is.

Az általa életrehívott Szent Márton Céh és annak kiállításai Szombathelyen nemcsak a "műkereskedők" kávéházakban megrendezett "tárlatait" szorították ki, de vásárlóközönséget is neveltek, akik pénzükért igazi művészetet kaptak. Díjakat alapítottak s ezekkel ösztönözte a helyi és vidéki művészeket. Nem kis érdeme, hogy a Céh 1936. évi kiállításán külön termet biztosított Derkovits Gyula alkotásainak, az anyag összeszedése érdekében a festő özvegyétől a műgyűjtőkgig mindenkit mozgósított s első ízben adott módot Szombathely közönségének arra, hogy nagy festő-fiát megismerhesse és megszeresse.

Tóth János, mint festő az Egry Józseftől és Vaszary Jánostól kapott alapokat fejlesztette tovább és ha mesterei lenyűgöző hatása alól nem is tudott teljesen szabadulni/sai első sorban a levegő- fény- és perspektiva-megoldásokban tűnik elő/, olyan festői világot teremtett magának, amely nem nélkülözi az egyéniség bélyegét és igen vonzó. A kritikák festményeinek hol "vonzó tisztaságát", hol "a modern irányzatok rendkívül sikerült átvételét" emelik ki, igazi értéke azonban változatos témaválasztásában, finom tónusaiban, sajátos színvilágában, rálátásos kompozícióinak egyéni megoldásaiban és lírai szemléletében rejlik.

A grafikus Tóth János kiváló rajzkészségéhez a technikai tudnivalókat saját maga kísérletezte ki s ennek tudhatók be első fametszeteinek ellentmondásai: A jó képépítés nem mindig társult adekvát technikai kivitelezéssel. Buday György /akinek munkái érdeklődését a fametszet felé terelte/, Menyhárt József és Gy. Szabó Kálmán baráti biztatásai és jótanácsai következtében csakhamar birtokába vette a technikai tudnivalókat is; fametszeteiből lassanként eltűntek a festői látásmódnak a grafikával ellentétes elemei. Megtanulta az anyag törvényszerűségeit éppen úgy, mint kifejezési lehetőségeit. Az 1936-ban megjelent "Apostolok útján" című verseskötetéhez készített öt fametszete még a festői és grafikai látásmód közötti vívódás jegyében fogant, de az ugyanebben az évben megjelent "Tóth János fametszetei", az 1937-ben napvilágot látott "Vasi föld" és az 1938-ban közreadott "Szombathely" című fametszetes albumai már a grafikai látásmód győzelméről, saját stílusának kialakulásáról vallanak. Az "Igy épít a vasi nép" c. /1938/ kötetében közreadott fametszetei illusztrációknak éppen úgy jók, mint szabad grafikáknak; gyórszentmonostori, felsőcsatári utcaképei különösen fénymegoldásaival hívják fel magukra a figyelmet. Ex libriseiben sok a gondolati töltés, fametszeteinek sorozataiban pedig a valóságból kiinduló, attól lassan el-elszakadó, az aprólékos megmunkálást somnázással helyettesítő előadásmód jelentkezik. Elek Artur "A fametszés magyar művészei" című cikkében /Ujság 1936. aug. 30./ - ahol Tóth János művészetét Varga Mátyás, G. Szabó Kálmán, Iván Szilárd és Eledy István művészetével együtt elemzi- fametszeteit "egységes, anyagszerű, stílusos" alkotásoknak értékeli. Oltványi Ártinger Imre rámutat ugyan

technikájának egyenetlenségeire, de azt is kihangsúlyozza, hogy a legegyszerűbb eszközökkel ér el művészi hatást. Ybl Ervin szerint foltokban mintázza meg a testet s így érzékelteti a teret, de egyéni stílusa elvitathatatlan. - Mai szemmel nézve grafikai alkotásainak valósághoz való ragaszkodását inkább erénynek, mint hibának könyveljük el s ha metszőtechnikában a legnagyobbakkal nem is veheti fel a versenyt, kifejezőereje, liraisága, szépséglátásának egyéni módja időtálló.

Tóth Jánosnak a felszabadulás új munkaterületeket biztosított. 1945 és 1946 között a szombathelyi városi főmérnökség mellett az Országos Építésügyi Kormánybiztosság Balatonkörnyéki Kirendeltségét is vezette s hozzákezdett a népi építészet emlékeinek összegyűjtéséhez is. 1948-ban nyugalmába vonult, falvak százait járta be s rajzban, fényképeken, mérnöki felmérésekben örököltette meg a magyar parasztság gazdasági és lakóépületeinek ismeretlen szépségeit. Ezirányú kutatásainak eredményeit a korai /1938/ "Igy épít a vasi nép..." után "Népi építészetünk hagyományai" /1961/ és "Göcsej népi építésze" /1965/ című munkáiban tette közzé s ezekkel egyformán gazdagította tárgyi néprajzi ismereteinket s a magyar építészettörténetet. S mindezt a maga erejéből, hivatalos támogatás nélkül érte el - a huszonnegyedik órában. Falvaink ugyanis rohamosan átalakulnak, a régi épületeket modern, sátoztetős /és egy kissé uniformizált/ épületek váltják fel s a régi egyre kevesebb. Ezt a munkát husz év múlva már nem lehetne elvégezni...

Páradhatatlan művésznk 1949-ben reaktiváltatta magát; a KÖNNYÜTI-ben, majd a VÁTI-ban, később pedig a Győri Tervező Irodában dolgozott, mint a városrendezési és műemléki osztály vezetője. Pár éve ismét nyugalomba vonult, de ez a nyugalom a részére nem jelent semmittevést: Népi építészeti felméréseit, kutatásait változatlanul folytatja tovább s mellette fest is, ír is állandóan. Az élet értelmét és értékét elsősorban a munkában keresi és találja meg. Tóth Jánosról alkotott képünk nem lenne teljes, ha nem emlékeznénk meg írói tevékenységéről is. Verseskönyve és három nagy, építészettörténeti könyve mellett egész sereg művészeti, építészet-történeti és egyéb írás került ki a keze alól, amelyek országos jellegű folyóiratokban/Művészet, Tér és Forma, Városkultúra, Magyar Építőművészet, Műemlékvédelem stb./ láttak napvilágot, de sokat írt szűkebb hazája folyóirataiba /Vasi Szemle, Irottkő stb./ is. Írásait a fel-tétlen tárgyi tudás, a komplex problémafelvetés és megoldás mellett olvasmányos stílus jellemzi; mondanivalóját mindig gazdag illusztrációs anyaggal támasztja alá.

Építészet, festészet, grafika, szépirodalom és szakirodalom - egy ember életébe mind belefér! Az idős alkotó ma sem tétlenkedik; "Az Őrség népi építészete" című munkája a Műszaki Könyvkiadónál, önéletrajza pedig a Magvető Kiadónál most vár megjelenésre. Életművéről, munkásságáról csak az elismerés hangján szólhatunk. És utoljára, de nem utolsósorban nem szabad azt sem elfelejtenünk, hogy ex libriseivel a magyar ex libris művészet történetébe is beírta a nevét.

G. F.

A Mohácsi Könyvtár felavatására 1971. augusztus 28-án került sor. A megnyitás ünnepélyességét és sikerét nagyban emelte a bibliofil könyvek és ex librisek kiállítása; ez utóbbi létrehozása a pécsi kisgrafika-barátok és elsősorban Szentesi Flórián nevéhez fűződik.

A Pécsi Kisgalériában 1971. augusztus 23-án nyílt meg KORDA BÉLA kisgrafikáinak kiállítása. A kiállítást a Dunántúli Napló cikke érdemének megfelelően méltatta.

A Könyvtárosban olvastuk P. Brestyánszky Ilona "Egy feléledt grafikai műfaj: az ex libris" című cikket, amely a magyar ex libris irodalom komoly nyeresége.

Az ex libris fokozódó népszerűségét jelenti, hogy folyóiratainkban egyre több ex libris reprodukcióval találkozhatunk. A Kertész Mérnök, a Kertészeti Egyetem lapja 1970. évi áprilisi számában Fery Antal és Andruskó Károly 1 - 1 ex librise látható.

BOTTKA MIKLÓS 1876-1941

A magyar exlibris századeleji megújulási korszakában stílusban a szecesszió, technikában pedig a klisé uralkodott. Ez a jelenség azonban nemcsak hazánkra szorítkozott, így volt világszerte. Külföldön is, itthon is kevesen voltak, akik stílus szempontjából túlléptek a szecesszió, technika szempontjából pedig a nemesebb formák /rézkarca, fametszet, linometszet/ felhasználásával igyekeztek művészi mondanivalójuknak értékesebb kifejezési eszközt keresni. E kevesek közé tartozott BOTTKA MIKLÓS is, aki a nagy többséghez viszonyítva egyéni utakat keresett és nem nagy számú exlibrisével új szintet honosított meg és külön helyet vívott ki magának a századelő magyar exlibrisművészetében.

Bottka Miklós 1876. november 19.-én született Bucsényben. Képzőművészeti tanulmányainak elvégzése után mint festő és grafikus működött. Művészetében mindig a grafikai volt a vezető szerep s a művészeti irodalom is elsősorban mint grafikusot tartja számon. Alkotásait a legkülönbözőbb grafikai technikákkal készítette. Itthon először 1908-ban állított ki a Nemzeti Szalon grafikai kiállításán, ahol két, körmőcbányai részletet ábrázoló vernis mou-ja, ugyancsak két, körmőcbányai vonatkozású hintőfestése és egy "Tyukok" című hintőfestése került a közönség elé. A Művészeti Lexikon nem is tud több hazai kiállításáról, pedig a korabeli kiállítási katalógusok tanúsága szerint résztvett a Műcsarnok 1909. évi nemzetközi grafikai kiállításán, 1912-ben pedig az Aquarell- és Pasztellfestők, valamint a Grafikusok Egyesülete kiállításán is; az előbbin "Itatás" című linometszetét, "Tyukok" című hintőfestését és "Részlet Körmőcbányáról" című vernis mou-ját, az utóbbin pedig "Felvidéki városrészlet" és "Malom" című rézkarcait állította ki.

Fenti hazai kiállításain kívül 1913-ban New Yorkban, 1914-ben pedig Buffalóban rendezett kiállítást. Nagy szó volt ez akkor, amikor a hivatalos művészetpolitika Bécsig, Münchenig, legfeljebb Párizsig nézett; Bottka Miklós egyéni grafikai adottságai azonban Amerikában is jó ajánlólevélnek bizonyultak és meghozták részére a megérdemelt sikert.

Az exlibris művelése kordivat volt a tizes-huszas évek magyar grafikusai között és nyilván ez ösztönözte Bottka Miklós is arra, hogy tehetségét ebben a műfajban is kipróbálja. Nem sok exlibrist alkotott, de kevés lapot magában foglaló exlibris-oeuvre-jében nincs másodrendű alkotás.

Egyes exlibriseinek datálása ma már lehetetlen, de úgy hiszem, nem tévedünk, ha lapjainak keletkezési idejét 1903 utáni és 1920 előtti évekre korlátozzuk. A Szent György Céh 1913. évi nemzetközi exlibris kiállításán hét lapját láthatta a közönség és A Gyűjtő exlibris különszáma ezek közül hármat reprodukcióban is bemutatott, a luxuskiadásban pedig további három exlibrise eredeti lemezokről nyomva a különmellékletek között szerepelt.

Bottka Miklós exlibrisei művészi kvalitásaik és ritka voltak miatt megérdemlik, hogy azokkal egyenként és részletesen foglalkozzunk. Ismert exlibrisei a következők:

1./ Ex libris Kovács János. Aquatinta. 7,5 x 11,5 cm. Fás tisztáson meztelen pár foglal helyet. Naturalista stílusú, de oldott formákkal, finom vonalkulturával kimunkált alkotás.

2./ Ex libris Gocsár János. Rézkarc. 13 x 8 cm. Könyveken sas áll. Érdekes a feliratnak a képpel való egybe komponálása. Az E betű jobb félkör alakban lehuzott szára igen jól tagolja a kevés mondanivaló miatti nagy felületet.

3./ Ex libris Dr. Mikola Sándor. Rézkarc. 17 x 5 cm. Férfiakt elől nézetben, a háttérben és oldalt lombdisz. Naturalista megoldású alkotás; a lombdisz szecessziós díszítőelem ugyan, de itt nem stilizáltan, hanem naturalisan jelenkezik.

4./ Ex libris Kovács János. Rézkarc. 10,5 x 7 cm. Korabeli ruhába öltözött álló nőalak, kezében nyitott könyvvel. Bottka a feliratot itt is ügyesen használja fel a térelosztásra. Realista alkotás, de megfogalmazásában s a lap kompozíciós rendjében van egy kis enyhe szecessziós beütés, ez azonban a realista megfogalmazást csak nyomokban érinti.

5./ Ex libris Koch István. Rézkarc. 13,5 x 11 cm. Szífrinsz sziluettje oldalnézetben, mögötte oszlopsor romjai. Az égen alig érzékelhető, lehelletfinom vonalakkal karcolt száguldó lovasok. A nyomás feketével piros papírosra történt s ez a két szín még jobban aláhúzza a lap erősen szimbolikus jellegét. A lovasok azonban, bár a lap kompozícióját alig jelzett voltak miatt nem zavarja, gyakorlatilag is, művészileg is indokolatlan.

6./ Siklóssy László könyveiből. Linoleummetszet. 14,5 x 7 cm. Fás tópart, a messzi háttérben hegyvonulat. Impresszionista ízű, vérbeli grafika. A szürke nyomata kép alatt a felirat nyomása piros.

7./ Ex libris Hillinger Oszkár. Rézkarc. 10,5 x 15,5 cm. Lebegő, hosszú lepellel egybefogott öt különböző testhelyzetű meztelen nőalak. Szimbolista hangvételű, realista meg-

oldásu alkotás, Bottka Miklós legszebb lapja! A nyomás me-
leg, barna tónusa a zöldesszürke papiroson kiválóan érvé-
nyesül.

8./ Ex libris Koch István. 6,5 x 4,5 cm. Koronás, sza-
kállas férfifej /Szent István?/ büszkszerű megoldásban.
Fent a fej félmagasságáig növényi disz. A fej archaizáló
stilusa s a növénydisz stilizált megoldása nem nyújt tel-
jesen kielégítő művészi megoldást.

9./ Ex libris Molnár Sándor. Aquatinta. E lap a Szent
György Céh kiállításán szerepelt ugyan, de példányt látni
belőle nem sikerült és így sem témájáról, sem művészi ér-
tékéről nem nyilatkozhatunk.

Mint a fenti, részletes lapleírások is bizonyítják, a
szecesszió korában Bottka Miklóst a szecesszió alig-alig é-
rintette meg és hol, naturalista, hol realista képalakítá-
sával kiutat keresett és talált az egyre modorosabbá vált
korabeli exlibris-stilusirányzatból s ezzel másoknak is
példát mutatott. Kilenc ismert lapja közül nyolc réztech-
nikával készült és ezzel is kivált a korabeli exlibris-mű-
vészek közül. Különös ötletességgel a Hillinger-féle lapon
kívül nem dicsekedhetett, de korában az exlibris - művészet
hangsulya nem annyira a jó ötleteken, mint inkább a stilus
maradéktalan kiélésén alapult és a szokványos szimbolika
alól csak a legnagyobb művészek tudták felszabadítani ma-
gukat. Ez Bottkának a Hillinger-féle lappal maradéktalanul
sikerült.

Siklóssy László Bottka Miklós exlibris-művészetében a
komponálást, a fantáziát, a biztos rajztudást dicséri, ki-
emeli az akt iránti vonzódását és a monumentalításra való
törekvést is. Mi ehhez erényei közé a szecesszióval való tul-
lépés után a realizmus újrafelfedezését és a rézkarc terén
jelentkező kitűnő technikai felkészültségét sorolhatjuk be.
A kor exlibrisgyűjtői és művészei egyaránt nagyra becsül-
ték; erre utal az is, hogy a Szent György Céh tervbe vette
egy Bottka exlibrismappa kiadását /1. A Gyűjtő exlibris kü-
lönszám 5. l./ - ennek megvalósítását azonban a világhábo-
ru megakadályozta.

Bottka Miklóst 1916-ban az ábrázoló geometria tanára-
vá nevezték ki a Képzőművészeti Főiskolára. Exlibrist ezu-
tán már nem készített és egyéb, művészi alkotói tevékeny-
ségének is kevés nyoma van.

1941. április 24-én hunyt el Budapesten. - Haláláról
ugyszólván egyedül a Képzőművészeti Főiskola emlékezett meg.

Irodalom:

-- bos --

A Gyűjtő 1913. 6-8. sz.

Nemzeti Szalon Almanach 1912. 154. 1.

A Képzőművészeti Főiskola Évkönyve 1939/40-1940/41. 31.1.

A dunaujvárosi Magyar-Szovjet Baráti Társaságban Pintér Lajos exlibris kiállítást rendezett GOLJAKOVSZKI, KALASNYIKOV és UPITIS grafikusművészek munkáiból. A nagy siker miatt még egy kiállítást állított össze KALASNYIKOV LAPJAIBÓL Januárban BJELORUSZ művészek munkáinak bemutatását tervezik.

A keszthelyi Balatoni Múzeum 1972 májusában VARGA NÁNDOR LAJOS KISGRAFIKA MUNKASSÁGÁT szeretné bemutatni.

Varga Nándor Lajos fametszete

A magyar grafika gyűjtőink által is kedvelt fellegvára, a DÜRER TEREM 1970-ben hat kiállítást rendezett: januárban MÉSZÁROS Mihály, februárban az azóta elhunyt BERON Gyula, márciusban GROSS Arnold, áprilisban ÁGOTHÁ Margit, júniusban PETÓ János, és októberben MAURER Dóra grafikai bemutatóit láthattuk. 1971-ben PEREI Zoltán /február/, ASZÓDI WEIL Erzsébet /március/, ÁBRAHÁM Rafael /április/, ERDŐS János /június/, BENCZE Gyula /október/, és ZALA Tibor /november/ rendezett grafikai bemutatót. 1972-től új funkciót teljesít a mindnyájunk által kedvelt terem, a Fiatal Képzőművészek Stúdiója kiállító helyisége lesz, ahol reméljük továbbra is színvonalas, gyűjtőinket is érdeklő kiállítást rendeznek, és sok, fiatal grafikus által készített művel ismerkedhetünk meg. Grafikusainknak nem lesz ilyen jellegű kiállító helyisége a közeljövőben, de a nemrég megnyitott Vörösmarty téri Csontváry bemutató-teremben több grafikai kiállítást rendeznek 1972-ben. Ez a modern kiállító helyiség reméljük pótolni fogja a nagymultú Dürer Termet.

LITVÁN KISGRAFIKA

KIALLÍTÁS AZ ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJÁBAN

Mai litván kisgrafikai művészetet bemutató kiállítást rendezett a Kisgrafika Barátok Köre 1971 szeptemberében a főváros V. kerületének népszerű kulturotthonában, az Építők Műszaki Klubjában. A kiállítás gondolatát a Klubban immár negyedik esztendeje működő Művészetbarát Kör vetette fel. Dr. Semsey Andor végezte az anyag összegyűjtését, elrendezését. A bemutatott anyag a mai litván kisgrafika négy kimagasló tehetségű művészének legszebb lapjait tartalmazta és azok kivétel nélkül dr. Semsey Andor gyűjteményéből kerültek a kiállításra. A litván grafika e színvonalas seregszemléjén Grazina DIDELYTÉ grafikusművésznő és Valentinas ANTANAVICIUS, Vicas KISARAUSKAS és Antanas KMIELAUSKAS grafikusművészek műveit láthatta egy hónapon keresztül a Klubban megfordult több ezer főnyi közönség.

Az ott szereplő grafikai művek egybehangzóan igazolták a kiállítás rendezőjének a bevezető szövegben kifejtett véleményét, mely szerint a modern ex libris immár önálló grafikai műfaj lett, túlnőtt azon a korábbi szerepén, hogy a könyv tulajdonosát jelölje. A négy litván művész gyűjteménye ugyszólván minden egyes darabjával a műalkotás-nyújtotta élménnyel szolgált a nézők számára. Kis méretük ellenére is monumentálisnak, képszerűnek hatottak ezek a grafikák, melyekben az alkotók bátran elmentek a legteljesebb absztrakcióig, sőt nem egy nonfiguratív alkotás is szerepelt a lapok között. Örvendetes módon igen sok készült színes technikával. Nyoma sem volt ezen a kiállításon az egykori, csupán fehér-fekete nyomatok lehangelő egyhanguságának. A színek jelenléte a grafikák hatását sokrétűbbé, emberközelivé, az egész kiállítást gazdaggá, változatossá tette.

Litván barátaink budapesti kiállításukon a legkülönböfélé grafikai technikák alkalmazásával is bizonyították sokoldalúságukat. Grazina Didelyté rézkarcai alkotójuk gazdag invencióját mutatták ebben a nagymultu grafikai műfajban. Karcait nem fehér, hanem különféle színű papírra nyomja, változatos színekkel. Gyakran kever aranyport a festékbe, ezáltal lapjai patinaszerű, nemes tónust kapnak. A másik három művész a magas- és mélynyomást, valamint ezek kombinációját gazdag változatossággal alkalmazza. Lapjaikat sokszor a dombornyomás teszi plasztikusá, máskor raszteres klisé alkalmazásával gazdagítják a lap felületét. Lapjaik nem egyszer monotípia jellegűek: minden ducot külön színeznek, egyszerre több szín alkalmazásával is. A kiállítás

megtekintése nemcsak a nagyközönség számára nyújtott jelentős művészeti élményt, hanem a Művészetbarát Kör képzőművész tagjai is elismeréssel adóztak litván kollégáik impozáns megnyilatkozásainak.

A négy litván művész kiállításának megrendezése első eredménye annak a jó együttműködésnek, mely a KBK és a Klub Művészetbarát Köre között a közelmúltban kialakult. Emellett kedves litván barátaink nagyszerű budapesti bemutatkozása a népek közötti barátság nagy ügyét is örvendetes módon szolgálta.

Dr. Soós Imre

KIÁLLÍTÁS SZEGEDEN

A Szegedi Ünnepi Hetek rendezvényeinek programjában már kilencedik alkalommal szerepelnek mezőgazdasági kiállítások. 1971-ben gyümölcs, bor, díszmadár, virág, galamb stb. kiállítások és bemutatók követték egymást. Nemzetközi szakértő bizottságok zsűriztek a kiállítások színhelyén.

Egy kicsit talán furcsa, hogy mit keres egy mezőgazdasági kiállításon a kisgrafika. Pedig ott volt, és első díjat is nyert. Nagyon egyszerű ez. A borkiállítás helyiségében jogosan talált helyet. A szinompás, hangulat-keltő italparádé értékét csak emelte a falon elhelyezett tablón "A szőlő és bor az ex libriseken" feliratú kiállítás, melyet a szegedi Városi Somogyi-könyvtár rendezett. Egy egész falat betöltő, galambszürke alapon fekete alátétre rögzített hangulatos ex librisek, grafikus által komponált szőlőfürttel együtt helyezkedtek el két oldalt. Középpont pedig fekete dobozokon kiemelve a leghangulatosabb ex librisek kinagyított fényképei voltak láthatók. Az anyagot a Mezőgazdasági Múzeum 1970-ben kiadott kiállítási katalógusából szemeltem ki és használtam fel. Eredeti nyomatokat nem tudtam kiállítani, mert tönkre mentek volna, de sikerült reprodukcióik nem egy hozzáértőt is zavarba hoztak. Saját kisgyűjteményemből nem is telt volna egy kiállításra valóra, de a meglevőt is sajnáltam volna elveszejteni. A fő kiállítási téma egyébként is a bor volt, a kisgrafika csupán finom művészi aláfestés.

Az Egyetemi Fűvészkert foglalta el a mellettünk levő falat, szintén kisgrafikával, nevezetesen bélyegkiállítással "Gyümölcs, bor, virág és természetvédelem a bélyegeken" címmel. Megérdemelten szintén első díjat kapott. A szép bélyegkiállítás dr. Király Istvánné saját gyűjteményéből volt. A Kertészet és Szőlészet c. szaklap augusztus 20-i száma is ismerteti a szegedi kiállítást.

Kakuszi Jánosné

HAJÓS ÉVA

EGY TOKIÓI KIÁLLÍTÁS ÜRÜGYÉN

Hajós Éva festő és grafikus; mint művész és mint ember egyaránt kedvező benyomást kelt mindenki benn. Budapesten született 1935-ben, családja azonban erdélyi származású. Elemi iskoláit maga is Zilahon végezte, ahol hajdan a fiatal Ady dacos léptei kongtak. Gyermekkori emlékei - amelyek néha alkotásaiban is visszatérnek - még ma is felidéznek Szilágyság különös színeit és fényeit. Középiskoláit már Budapesten végezte s ekkor kezdett barátkozni a képzőművészettel is. A Dési Huber Képzőművészeti Körben felismerték a tehetségét és Fenyő A. Endre foglalkozott vele; később Gráber Margit és Tamás Ervin tanították. Munkái már korán ott szerepeltek a kör kiállításain, a nagyobb nyilvánosság elé azonban csak 1955-ben, a képzőművészeti köröknek az Ernst Muzeumban megrendezett kiállításán lépett s grafikai munkáit a Népszava kritikusa külön is kiemelte. Husz éves volt ekkor.

Az ötvenes évek közepén /1954-1955/ Szőnyi Istvánnál tanult. Szőnyi nemcsak tanította, de biztatta is és a Képzőművészeti Főiskola felé irányította. Közben azonban férjhez ment, családjával Pécsre költözött s a főiskolai tanulási lehetősége elesett. Az örök asszonyors az övé s bár a család fészekmelege sok mindenért kárpótolta, művészeti ambícióit nem tudta feledtetni. Pécssett ismét dolgozni kezdett a Gebauer Ernő vezette Képzőművészeti Körben és sokat tanult Gádor Emil műtermében is.

A család közben visszaköltözött Budapestre; Hajós Éva ismét bekapcsolódott a Dési Huber Kör munkájába. A festészet mesterségbeli tudnivalóit ekkor már birtokolja és saját kifejezési formáját keresi. Megismeri és megszereti a grafikát is; a réztechnikákat Tarjáni Simkovits Jenőtől, a fametszést Bordás Ferencről sajátítja el. Felismeri a festészet és a grafika közötti hasonlóságokat és különbözőségeket, a vonal szerepét, a színek alá- és egymásmellérendelésének bonyolult követelményeit. Mindkét műfaj lehetőségeit a teljesség igényével kóstolgatja s közben nem egy buktató után ma már ott tart, hogy maradéktalanul tudja adni önmagát. Az ahogy rendre, egyre jobban leveti az idegen hatásokat, ahogyan kiépíti saját színvilágát, kompozíciós rendjét, hol hűvösen tárgyilagos, hol bujkáló lírával telített élményeinek megformálását, ugy alakul művészprofilja egyre markánsabbá, egyre egyénibbé. Fejlődése nem töretlen ugyan, de állandó; régen túl van a művészi kamazsokor mutálásain és eredményei egyre tiszteletreméltóbbak. - Mária vannak érett alkotásai és rövid idő kérdése, hogy művészete teljessen beérjen.

Egy művész rangját, tehetségét, eredményeit elsősorban a nagyközönséggel való találkozás, a kiállítások és a kiállítások rangja biztosítja. Hajós Éva 1963-tól állít ki budapesti és vidéki országos jelentőségű tárlatokon. 1964. óta tagja a II. kerületi Képzőművész Csoportnak s tagja a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapjának is. Kiállításai közül - a teljesség igénye nélkül - a Radnóti Klubban 1968-ban Budapesten és 1970-ben Tiszavasváron megrendezett egyéni kiállításait kell elsősorban megemlítenünk; az utóbbin a "Nyírségi Ősz" és az "Országos Múzeumi Hónap" keretében tizenhárom olajfestményét és tizenkét grafikáját /szénrajzok és guachok/ mutatta be. A Magyar-Szovjet Baráti Társaság és a Hazafias Népfront II. kerületi Szervezete Képzőművész Csoportjának kiállításain mindig ott láthatjuk egy-két alkotását, amelyekért Radnóti Miklós emlékplakettet kapott. Az 1971. évi kiállításon szereplő "Gitáros csendélet"-ét Oelmacher Anna a kiállítás legsikerültebb alkotásaként regisztrálta. A II. Országos Akvarell Biennálén /Eger, 1970/ és a II. Debreceni Országos Nyári Tárlaton /1970/

szereplő grafikája és olajfestménye országos híró alkotók munkáinak a társaságában került a közönség elé. A Magyar Nők Országos Tanácsa munkáit 1969-ben Turi Mária, Gánóczy Mária és Hévizy Piroska alkotásaival együtt állította ki.-

Külföldi debütálására 1971-ben került sor. A tokiói Nada Kobe által rendezett "Modern magyar festészet" című kiállításon Kurucz D. István, Molnár C. Pál, Bordás Ferenc, - stb. társaságában öt olajfestményét mutatták be /virágcsendéletek/ igen nagy sikerrel s a kiállítás ritka szép kiállítási katalógusában a festmények reprodukcióit színesben láthatjuk viszont. A kiállítással foglalkozó japán sajtómegnyilvánulások Hajós Éva harmónikus színvilágát, érzékeny előadásmódját emelik ki s ez igen nagy szó abban az országban, ahol ugy az élővirág művészi elrendezésének, - mint a virágfestésnek évezredek hagyományai vannak.

Meg kell emlékeznünk természetesen Hajós Éva kisgrafikai munkásságáról is. A budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus alkalmából megrendezett ex libris és kisgrafikai kiállításon fametszet- és rézkarotechnikájú ex librisei és alkalmi grafikái kerültek a közönség elé, tanúságot téve arról, hogy ebben a sajátos törvényszerűségeket követő műfajban is otthonosan mozog és ex libris művészként is számon kell tartanunk. Tevékeny részt vállalt a kiállítás megrendezésében is.

Ami Hajós Éva festészetét illeti, a tudatos egyszerűség a legfőbb jellemzője, ez az egyszerűség azonban számtalan teremtésszolgáltató összetevő eredménye. Ez a piktúra megmarad a realitások talaján s annak ellenére, hogy a látványnál mindig többet ad, emberközeli és közvetlen élményt kínál. Témakörében a tájkép és a csendélet viszik a vezető szerepet; az utóbbihoz nem egyfajta tárgyfetisizmus vonzza, hanem az izgalmas művészi feladat: Életrekelteni a halott

tárgyakat, megéreztetni az emberekkel való kapcsolatukat, - feltárni rejtett titkaikat és szépségeiket. Ecsetkezelésében hagyományosan fegyelmezett; nemcsak művészi felfogásában, de a technikai kivitelezésben sem szereti a modernkedő, felszínesen csillogó játékokat. S ez adja meg festészetének - egyéni szépséglátásán túl - ez adja meg értékét és súlyát.

Mint grafikus, még küzd saját formanyelvének a kialakításáért, metszőtechnikában még kitaposott utakon halad, de már jól érzi a fekete-fehér egyensúlyának feloldhatatlan kényszerét éppen úgy, mint a vonalak formateremtő és hangulatükröző erejét. Kisgrafikáiban már érezni ugyan a súritésre való törekvés eredményeit, de még vannak problematikus kísérletei. A grafika területére történő gyakoribb kirándulás feltétlenül szükséges ahhoz, hogy saját utját itt is megtalálja. A legfontosabb követelmény: A kiváló rajztudás adott, a többi pedig Hajós Éván mulik.

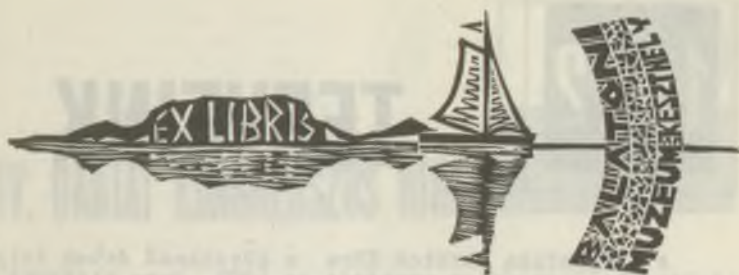
— Lamb —

Közismert, hogy Prof. Soó Rezső nemzetközi viszonylatban is magas művészi és anyagi értéket képviselő ex libris gyűjteményét az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta. Gyűjteményének duplumanyagával pedig a keszthelyi Balatoni Múzeumot gazdagítja; az anyag átadására 1971. szeptemberében került sor.

A szegedi Móra Ferenc Múzeum 1971. júniusában Vadász Endre emlékkiállítását rendezett. A kiállításon a kiváló művész festményein és szabadgrafikáin kívül 154 darab - köztük nem egy igen ritka - ex librise és alkalmi grafikája is helyet kapott. A kiállítást Szelesi Zoltán rendezte; a katalógus illusztrációi közül négy ex libris, illetve alkalmi grafika.

A szegedi XII. Nyári Tárlaton kiállított művek közül díjat kapott Diskay Lenke egyik grafikája is. Gratulálunk!

A hetven éves Menyhárt József életművét bemutató kiállítás 1971. augusztus 24-én nyílt meg a debreceni Déry Múzeumban. A kiállításon a kiváló művész válogatott festményeit, akvarelljeit láthatta a közönség. Kár, hogy sokszorosító grafikát nem állított ki a rendezőség, pedig Menyhárt József életművéhez ez is szorosan hozzátartozik. A kiváló művészek - aki az ex librisnek is hivatott művelője - körünk minden tagja nevében szerencsekívánatainkat küldjük és még sok, alkotókedvben és jó egészségben eltöltendő éveket kívánunk neki.

Trojan Marian József linó-,
Stettner Béla és Fery Antal
fahetszete

Az Első Balatoni Kisgrafikai Biennálé katalógusa, mely 7 eredeti metszetet is tartalmaz, 5,- Ft-ért kapható a keszthelyi Balatoni Múzeumban. Postán is megrendelhető az izléses katalógus, ha a 2,- Ft-os portóköltiséget is elküldik a Múzeumnak: Keszthely, Lenin liget 5.

A keszthelyi Balatoni Múzeum 1971. szeptemberében újabb exlibris kiállítással jelentkezett. Virágos témájú exlibriseket mutatott be Semsey Andor Gyűjteményéből. Mintegy 230 könyvjegy, jórészen az exlibrisművészet legismertebb művelőinek munkái több mint 60 fajta virág ábrázolását alkották. A katalógus, melynek címlapját M. Kiss József készítette, különös figyelemre tarthat számot. A kiállított exlibrisek adatainak felsorolása után betűrendes glosszáriumot közöl a bemutatott exlibriseken szereplő virágok magyar és latin nevével. Terve van véve a virágos témájú exlibriseknek a debreceni virágkarneválon történő bemutatása is.

1972

TERVEINK

A Kisgrafika Barátok Köre a következő évben folytatni kívánja megkezdett munkáját az 1971. évre kitűzött feladatok alapján.

Ugy tünik, a tavalyinál még kedvezőbb helyzetben vagyunk. Taglétszámunk közel jár a 250-hez, több vidéki csoport alakult, a Kör átlagéletkora is megfiatalodott valamivel. Tagtoborzási tervünket tehát telteljesítettük. Elégedettek lehetünk kiállítási tervünk teljesítése miatt is. Öntevékeny tagjaink szervezésében több vidéki kiállítást rendeztünk, és terven felül megrendezésre került az I. Balatoni Kisgrafikai Biennálé Keszthelyen, aminek létrejötté a KBK fennállása óta talán a legjelentősebb eredmény.- Javult a helyzet a tagdíjak fizetése terén is.

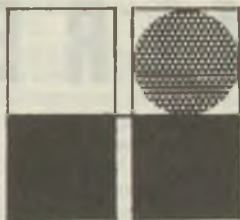
Mégsem sikerült minden tervünket megvalósítani. Az idén nem adtuk ki mappát, és az 1970-ben Budapesten rendezett kongresszus beszámolóját sem sikerült megjelentetnünk. Természetesen nem mondtunk le egyikről sem, annál is inkább, mert 1972-ben a dániai kongresszuson mindkettőnek ott kell lenni. Kiadunk tehát egy metszetmappát, melynek anyagát már összegyűjtöttük és a Kongresszusi Beszámoló is megjelenik 1972 nyaráig.

A Kisgrafika Értesítő a jövő évtől az eddigi formától eltérően nagyobb alakban, kartonborítóval és eredeti, beraasztott metszetekkel jelenik meg. Egybekötöttjük az Értesítő 1968-1971-ig megjelent számaint is, mint a Kisgrafika Értesítő 2. kötetét.

Polytatjuk a nagy lendülettel megindult és kiállítással egybekötött tagtoborzást is. Kihasznlunk minden kínálkozó propagandalehetőséget; mint az 1971-ben a TV-ben sugárzott "Kisgrafika gyűjtők" c. filmet, mely nagy szolgálatot tett mozgalmunknak. A tematikus exlibris és kisgrafika kiállítások sorát is gyarapítani és ösztönözni kívánjuk. Szándékunkban áll a Fővárosi Művelődési Házban - az érdeklődés fokozódása miatt - rendszeres klubnapot tartani, ahol gyakorlott gyűjtőink segítségével a kezdő gyűjtők számát gyarapíthatnánk, a cserealkalmakat süríthetnénk és előadásokat is tartanánk.

A vidéki csoportok és a pesti gyűjtők kapcsolatának erősítésében a csoportos kirándulások hasznosaknak bizonyultak, így tervbevetünk néhány kirándulást és további vidéki KBK helyi csoportok alakulását is szorgalmazzuk.

A XIV. DÁNIAI KONGRESSZUS HIREI

A kongresszus szervezésében dán barátaink még a kezdeti stádiumnál tartanak. Lapzártánkig nem kaptunk hírt arról, hogy milyen pályázatot hirdetnek, a nemzetközi kiállításra mikor kell anyagunkat elküldeni, stb. Mint azt már közöltük a kongresszus időpontja: 1972 AUGUSZTUS 24 - 26. HELSINGÖR. Értesítőnk előző számában közölt részvételi feltételek alapján gyűjtőink jelentkezése folyik, az IBUSZ-szal tárgyalunk, és amint tehetjük körlevélben értesítjük érdeklődő tagjainkat a tennivalókról.

A dániai Exlibris Kongresszus alkalmából megrendezésre kerülő NEMZETKÖZI EXLIBRIS KIÁLLÍTÁSON biztosítani szeretnénk a magyar kisgrafikus művészek részvételét, ezért már most felhívjuk művészeink figyelmét a kiállításra. Mint az eddigi kongresszusok kiállításain, ezuttal is művészenként 10-10 metszettel szerepelhetünk, a lapok természetesen csak 1970-1972 közötti években készült alkotásokból állhatnak. A kiállítás magyar anyagát a KBK együtt kívánja elküldeni Dániába, ezért a feltételekre, begyűjtésre, paszpartuzásra, stb. vonatkozó részletes tájékoztatásunkat a dániai rendezőség felhívásának kibocsájtása után küldjük el művészeinknek. A kongresszusi pályázatra vonatkozó felhívást is akkor közöljük.

A kongresszus MAGYAR AJÁNDÉK-MAPPÁJÁNAK előkészítése folyik, és reméljük időben el is készül. Ezt a mappát egyébként minden tagunk megkapja 1972. évi illetménykötetként.

B.Ű.É.K.
1972 **KBK**

H I R E K

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1971. évi 2.számában bővelkedik magyar vonatkozásokban. Galambos Ferenc cikke Buday György ex libris és grafikai művészetét mutatja be hét illusztráció kíséretében, Gábor Dénes írása pedig Gy.Szabó Béláról szól s ezt három illusztráció tarkítja. Helmer Fogedgaard "Spillet mellem sort og hvidt" című cikke mondánivalójának alátámasztására G.Szabó Kálmán két szép fametszetű ex librisét közli és a címlapot is az ő fametszete díszíti. Ismerteti a szám Andruskó Károly Turdus c. ex libris mappáját és a Kisgrafika Értesítő 1970. decemberi számát is.

Az "A Arte de Ex-Libris" 1971. évi /53./ számában olvastuk, hogy Tempinszky István a portugál ex libris egyesület támogatására egy rézmetszetű ex librist ajánlott fel, amelyet a vele kapcsolatban rendezendő tombola nyertese fog megkapni, utólagos névbevésszel. Egy tombolajegy 50 escudo, azaz 10,- frank. Nemes gesztus! Most már csak arra vagyunk kíváncsiak, hogy művészeink mivel fogják támogatni - a Kisgrafika Barátok Körét?

Az Exlibris Wereld 1971.évi második számában a FISAE II. Évkönyvről J.J.H./Joh. J. Hanrath/ ad beszámolót. A fanyalgó hangú kritika mögött érződik a hollandoknak a budapesti kongresszussal szemben megnyilvánuló csendes ellenállása /a kongresszusnak nem volt holland részvevője/, amelyet a kongresszus eredeti határidejének módosításával magyarítottak. A kritika a FISAE-t veszi célba, de az évkönyvet is találni akarja. Kifogásolja a kötet magyar címét, azzal a megokolással, hogy a FISAE hivatalos nyelve, a FISAE statútuma szerint francia, angol és német, de arról nem tesz említést, hogy az első /comoi/ kötet címe olasz volt, pedig az olasz sem hivatalos nyelve a FISAE-nek. Mi -ha majd egy eljövendő, Hollandiában megrendezendő kongresszus alkalmából a hollandok egy olyan FISAE Évkönyvet tesznek le a kongresszus asztalára, mint a budapesti volt- meg leszünk elégedve akkor is, ha a kötetnek holland nyelvű címe lesz! Annál is inkább, mert nem hiszük, hogy hollandul többen beszélnének a világon, mint magyarul.

Meglehetősen nagy késséssel - 1971 májusában - látott napvilágot az Asociación de Exlibristas de Barcelona Circulárjának 1969 évi június-decemberi száma. A folyóirat részletes beszámolót ad a Kisgrafika Értesítő 1969. évi három számáról.

Az EXLIBRIS-NYT 1971. évi 2. száma Klaus Rödel összeállításában közli az 1966-1970 között megjelent dán ex libris kiadvánvok bibliográfiáját. A legnagyobb örömeinkre bőven akad benne magyar vonatkozású kiadvány! 1967-ből Klaus Rödel: Jenő Kertes-Kollmann és Lenke Diskay c. munkája, 1968-ból Galambos Ferenc: Bibliografi over ungarsk exlibrislitteratur c. könyve, Réthy István és Klaus Rödel Josef Menyhárt c. kismonográfiája, Semsey-Rödel: István Tempinszky c. könyve, 1969-ből Andruskó Károly "Danmark" c. mappája, 1970-ből Klaus Rödel: Lenke Diskay, en ungarsk grafiker og hendes exlibris c. és Ferenc Rákóczy, en ungarsk exlibriskunstner című könyvei gazdagították a dán ex libris irodalmat. Nagyon elégedettek lennénk, ha ennyi kiadvány itthon is megjelenne!

Soó professzor gyűjteményének az Iparművészeti Múzeum részére történt ajándékozásáról Paul Pfister emlékezett meg a L'Ex Libris Francais 1971. évi 1. számában "De Guillaume II. á Charly Chaplin" címmel.

A XIII. budapesti Nemzetközi Ex Libris Kongresszust román részről Dr. med. I. Bologa ismertette az Ast-ra 1971. évi 3. számában.

Gábor Dénes a romániai Könyvtári Szemlében adott beszámolót a budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszusról, számos illusztráció kíséretében.

Az Exlibris und Klein-graphik 1971. évi áprilisi számában Anneliese Krevenberg ad beszámolót "Der Budapest Kongress mit den Augen einer Frau gesehen"/A budapesti kongresszus, ahogy egy asszony látta/ címmel. A rövid kis írás nem annyira a kongresszus eseményeit tárgyalja, mint inkább a magyaros vendégszeretetet emeli ki és kongresszusunkat "a szivek ünnepé"-nek tartja.

Erdélyi István zentai gyűjtőtársunk "Az én ex libris gyűjteményem" című cikke a novi sadi Szavremena Biblioteka c. folyóirat 1971. évi 1. számában látott napvilágot.

A dániai "Exlibristen" kiadásában megjelent Galambos Ferenc: 12 kobberstukne exlibris of Josef Vertel c. munkája. A mindössze 133 számozott példányban megjelent bibliofil-jellegű könyvre felhívjuk gyűjtőink figyelmét.

Az olasz ex libris egyesület, a BNEL 1971. májusában a cremonai Galleria il Poliedroban nemzetközi metszet- és ex libris kiállítás rendezett, amely júniusban Albisólában is bemutatásra került. A kiállításnak mindössze két magyar szereplője volt: Diskay Lenke, szabad grafikával és ex librisekkel, valamint Fery Antal, ex librisekkel. A cremonai kiállítás katalógusa Fery Antal egyik ex librisének reprodukcióját is közli.

új tagok

/Még nem cserelista!/

BRENNER László
Bp.XI.Szamuely u 19.III.6.

CSÁK Józsefné
Eger, Mekchey u 11/a.

CSONT István
Eger, Almagyar u 6.

CZUCZOR Gergely
Révfülöp, Halász u 77.

FALUDI Sándor
Eger, Bercsényi u 17. I/1.

FÁBIÁN Tivadar
Füzesabony, Baross u 8.

FÜZESI Gyula
Bp. XX. Zrínyi u 5.

GUBISI Tibor
Kecskemét, Móricz Zs. u 5.

GRESKOVITS László
Eger, Népujság

GYIMESI Alajos
Eger, Egri Csillagok u 9.

GYÓNI Gyula
Eger, Lenin u 142/A.III/II/1.

HALMOS Béláné
Eger, Barbakovics u 36.

HAMZA Elemér
Eger, Alkotmány u 9.

HERNER Józsefné
Bp. VII. Akácfa u 57.

JÁRÁSI-VÁROSI KÖNYVTÁR-
Jászberény, Dózsa Gy. ut 12.

KELEMEN József
Eger, Rózsa K. u 13.

KOVÁCS Klára
Mátraderecske, Petőfi u 35.

LACKÓ-SZILÁGYI Imre
Püspökladány, Kossuth u 16.

MOLDVAY Győző
Eger, Népujság

MOLNÁR Erzsébet
Bp.VII.Izabella u 8.III.33.

POCZOK József
Eger, Uj Élet u 1.

RÁTKAI István
Füzesabony, Kerecsendi u 59.

SÜTŐ Sándor
Eger, Unicornis szálló

SZENTGYÖRGYI István
Eger, Arany J. u 20.II.1.

Dr. TAKÁCS József
Pécs, József Attila u 8.

TÓTH Gyula
Eger, Mária u 2.

TROJAN Marian Józsefné
Füzesabony, 48-as u 7.

VASKÓ Pál
Andornaktálya, Rákóczi u 33.

CSEREKÜLDEMÉNYT KÉRNEK:

KOMÁROMI Imre
Cegléd, II. Retek u 8.

NAGY Lászlóné
Cegléd, József A. u 1.

JÁRÁSI-VÁROSI KÖNYVTÁR-
Jászberény, Dózsa Gy. u 12.

KILÉPETT: FARKASHÁZI István
Cegléd

KÖNYVESPOLC

RÖDEL, KLAUS: EXLIBRIS 1967. Frederikshavn 1969, Privattryk. Nagy 8°, 29 /1/ 1.

Az egyre többet publikáló Klaus Rödel nem kis feladatra vállalkozott e könyvében: Európa vezető exlibrisművészeinek 1967. évi termését szedte csokorba, nemcsak az ez évben készített exlibrisek tételes, opus-szám feltüntetésével ellátott felsorolásával, hanem szép, legtöbbször az eredeti ducról, vagy lemezről nyomott és beragasztott illusztrációs anyagával is. A munka persze messze van a megközelítő teljességtől is, erről azonban elsősorban nem a szerző tehet; a közreadott 72 művész mellett /akik között Zetti, Jakubowski, Ott, Kalasnikov stb. egyaránt szerepelnek/ a kiválasztott művészek közül 80 nem szolgáltatott adatokat /köztük Acket, Severin, Cinybulk, Saez, Decaris, Battermann, Zwierz, Marangoni, Okas stb./ A magyarok közül Andruskó Károly, Diskay Lenke, Fery Antal, Kertes-Kollmann Jenő, Kopasz Márta, Menyhárt József és Tempinszky István találhatóak meg a kötetben; közülük 1967-ben Diskay Lenke volt a legszorgalmasabb s Menyhárt József alkotta a legkevesebbet. Kár, hogy Bordás Ferenc, Nagy Árpád Dániel, Nagy Arisztid és Vertel József felszólítás ellenére sem küldték be a kötet szerzőjének a kívánt adatokat, mert ezzel nemcsak saját személyüket érintő propagandalehetőségről mondtak le, de a magyar kulturának sem tettek jó szolgálatot. Kár az is, hogy Andruskó Károly és Kertes-Kollmann Jenő adatszolgáltatása csak sommás és az opuszszámokat nem sorolja fel.

Klaus Rödel kísérlete igen figyelemre méltó s amelynyiben folytatása is lesz, nagy segítséget fog nyújtani a gyűjtőknek. Ezuttal hívjuk fel exlibrisművészeink figyelmét arra, hogy egy ilyen kiadványban szerepelni nemcsak egyéni, de nemzeti szempontból is érdemes és a távolmaradás a kiadvány jelentőségének meg nem érdemelt lebecsülését jelentí.

HJAMLIN, I. G.: MIHAIL IVANOVICS PIKOV. Leningrad 1968. Hudozsnik RSZFSZR. 8°, 102 l.

Mjamlin kitűnő Pikov-monográfiája mellett, hogy egy kitűnő szovjet grafikusművész életének és művészi munkásságának minden fontosabb állomására kitér, az exlibrisgyűjtők érdeklődésére is számot tarthat, mert Pikov exlibrisalkotói tevékenysége szerves része sokoldalú művészi munkásságának.

Pikov 1903. szeptember 17-én született. Képzőművészeti tanulmányait 1930-ban fejezte be a Poligráfiai Intézetben, ahol V. Favroszkij volt a mestere. Az egyedi és sokszorosított grafikai technikák /rajz, akvarell, rézkarc, fametszet, stb./ mindegyikében otthonos, de a fametszetben a legerősebb. Elsősorban könyvillusztrációi és címlapjai ismertek. A monográfia felsorolja az általa illusztrált könyveket is. Az orosz /Puskin, Lermontov, stb./ és szovjet szerzők mellett Shakespearet, Firdiszit, stb. is illusztrált. Stílusa - amellett, hogy grafikai nyelven adekvát módon adja vissza az illusztrált munka szellemi hangulatát, lehiggadt, mértéktartó, kissé hűvös klasszicista stílus. Szabad grafikai közül fametszetű iróportréi /Shakespeare, Camoes, G.B. Shaw, stb./ tűnnek ki gazdag jellemábrázoló erejükkel, amelyet a jól megválasztott háttér még jobban kiemel. Exlibrist nem nagyon sokat készített ugyan /ezek közül többet láthattunk az OSZK. Szovjet-Exlibris Kiállításán/, de szimbolikájuk, modern jelképrendszerük révén /Ex libris Valentiné Tyereskova/ egyéni szint képviselnek a szovjet exlibrisművészetben.

A kötetet a jól megalapozott művészettörténeti mondanivaló mellett gazdag adattár /bibliográfia, oeuvre-jegyzékek/ és bőséges illusztrációs anyag teszi értékké. Ara pedig /57 kopek!/ önkénytelenül is összehasonlításra készíttet hazai képzőművészeti kiadványaink áraival. Az összehasonlítás - sajnos - nem a mi javunkra dől el.

HONGAARSE EX LIBRIS - HUNGARIAN EX LIBRIS. - /Catalogue./ Pretoria 1969, Pretoria Art Museum. 4°, 8 l.

Jelen sorok írója évek óta rendszeresen küld magyar exlibriseket és egyéb kisgrafikákat Kónya Sándornak, a Pretoriában élő magyar festő- és grafikusművésznek, aki ötven éve él ugyan távol hazájától, de ma is magyar művésznek vallja magát. Kónya Sándor a részére küldött kisgrafikákat a Pretoria Art Museumnak ajándékozta. A muzeum igazgatója, Mr. Werth az ajándékot azzal hálálta meg, hogy a muzeumban 1969. március 19. és április 20. között magyar exlibriskiállítást rendezett; Pretoriában egyébként ez volt az első exlibriskiállítás.

A kiállítás katalógusának tanúsága szerint 201 exlibris került a közönség elé, a magyar művészek lapjai mellett azoknak a külföldi grafikusművészeknek az alkotásaival együtt, akik magyar gyűjtők részére készítettek exlibriseket. /Grmelova, Grosso, Grabowski, Ivenszkij, Kühn, Molle-rop, Szuszkiewicz, Okas stb./ A magyar művészek közül Andruskó Károly 24, Aiglón 3, Bálványos Huba 1, Bordás Ferenc 1, Buday György 1, Diskay Lenke 3, Drahos István 25, Fery Antal 46, Kollmann Jenő 2, Kónya Sándor 4, Kósa Lajos 1, Menyhart József 17, Nagy Árpád Dániel 2, Nagy Arisztid 14, Rákóczy Ferenc 4, Póka György 6, Meskó Anna 4, Stettner Béla 20, G.Szabó Kálmán 1, Gy.Szabó Béla 1, Sterbenz Károly 1, Takács Dezső 2, Tull Ödön 1, Vadász Endre 2, Varga Mátyas 1, Vaskovits Erzsébet 1, Vertel József pedig 4 lappal szerepelt. A katalógus afrikaans és angol nyelvű bevezetőjét jelen sorok írója írta s ebben a magyar exlibris multját, és jelenét vázolta, fel. A katalógus 9 reprodukciót is ad /Bordás Ferenc 1, Drahos István 1, Fery Antal 3, Diskay Lenke 2, Kónya Sándor 1 és József Szuszkiewicz 1/ és elégségs kiállításával kitűnő névjegye a távoli Délafrikában a magyar exlibrisművészetnek.

A kiállítást egyébként úgy az afrikaans, mint az angol nyelvű sajtó nagy érdeklődéssel fogadta és erre enged következtetni az is, hogy a kiállítás nyitvatartását az eredeti időn túl is meghosszabbították. A magyar exlibrisnek földrajzilag mindmáig ez volt a legtávolibb bemutatkozója.

REMO WOLF.GRAVURI SZOVREMENNOGO ITALIANSZKOGO HUDOZSNIKA. KATALÓG. Vologda, 1967, Vologdoszkaja Kartinnaje Galereja. Kis 80, 64 l.

SZ. G. IVENSZKIJ, a Vologdai Képtár fáradhatatlan igazgatója a szovjet exlibris és grafika vezető egyéniségeinek rendszeres bemutatása mellett külföldi grafikusok bemutatására is sort kerít és a belga GAUDAEN, a cseh VODRÁZKA után az olasz REMO WOLF grafikai munkásságával ismertette meg a szovjet közönséget.

REMO WOLF a grafikai technikák minden ágában otthonos, de leginkább a fametszet és a linometszet áll közel hozzá. Sajátos, markáns stílusával Italo Zetti és Tranquillo Marangoni mellett a mai olasz grafika egyik vezető egyénisége, akit külföldön is igen előnyösen ismernek. Drámai feszültségű kompozíciói, robusztus formanyelve, szálkás vonalai más grafikusokban is megtalálhatók, azonban a maguk együttesében sajátos Remo Wolfi világot teremtenek. Van művészetében valami teatrális, de a szó jobbik értelmében. - Legjobbát alakbrázolásaiban és portréiban nyújt; ujszerű metszőtechnikával karakterizál s arcain minden érzelmet megragadó, vagy megdöbbentő erővel tud kifejezni.

A vologdai kiállítás 1939-től napjainkig több, mint száz nagy grafikát és több tucat exlibrist tár a közönség elé, amelyek közül a legrégebb 1933-ban készült. A "Szinházi maszkok" c. sorozat lapjainak rokonszenves érzékenysége, a Garcia-Lorca illusztrációk, a trentói tájképek egyaránt azt bizonyítják, hogy WOLF kivételes tudású művész és méltán helyezik az európai grafika élvonalába. Exlibriseiben stílusát a lap tulajdonosának egyéniségéhez hangolja; hol lágy és könnyed, hol kemény és drámai. Gyakran üti meg - persze grafikai megfogalmazásban - a "commedia dell'arte" népies hangját, vaskos humort, vagy groteszk fintort mutat s mindez művészegységének sokoldalúságát, déli temperamentumát - s ugyanakkor európaiságát is bizonyítja. A kiállítás nagyon szépen kivitelezett katalógusát SZ.G. IVENSZKIJ magas tanulmánya vezeti be, amelyben REMO WOLFOT, az embert és a művészt egyaránt bemutatja. Ezt követi a kiállított lapok nagy gondnal készített felsorolása, amely megad minden lapról minden szükséges tudnivalót. A gazdag illusztrációs anyag a kis katalógust valóságos Wolf-monográfiává avatja. Ugy a kiállítás, mint a katalógus a Vologdai Képtár kiváló dokumentuma, amely egyre igényesebb és elmélyültebb tudományos és népművelő szerepének állít emléket.

LATVIJAS PSR. MAKSLINIEKU 2 GRAMATZIMJU IZSTADES. Katalóg. Riga 1967, Latvijās PSR. Makslas Fonds. 8, 20 l.

A lett exlibrisművészetéről közel sem tudunk annyit, mint a szomszéd észt nép exlibrisművészetéről, amelyet kiadványaik révén az egész világon ismernek és becsülnek. Így a második lett exlibrismiállítás és annak katalógusa fontos hivatást tölt be ismereteink kiegészítésében.

Az 1967-ben megrendezett második lett exlibrismiállítás harminchárom művész 330 exlibrisét mutatta be. A kiállító művészek között a legidősebb 73, a legfiatalabb 24 éves s így a kiállítás valójában századunk teljes lett exlibrisművészetét átöleli. A kiállító művészek között sok a külföldi gyűjtők előtt ismeretlen név; ALEKSEJ JUPATOV /1911 - /, OTTO MEDNIS /1925 - /, DAINIS ROZKALNS /1928- /, PETERIS UPITIS /1899 -/, valamint ZIGURD ZUZE /1929 - /neve és művészete azonban nem ismeretlen a gyűjtők között. Különösen PETERIS UPITIS az, aki jelenleg hazájának legjobb és legismertebb exlibrisművésze; mellesleg, mint a rigai Képzőművészeti Főiskola grafika-tanára nagy szerepet játszik az újabb grafikusgárda nevelésében is. Ők is szerepelnek a kiállításon a legtöbb lappal /Jupatov: 43, Mednis: 19, Rozkalns: 26, Upitis: 50, Zuze: 33/. Művészetük európai színvonalu és technikai felkészültségük mellett modern szimbolizmusukat, valamint hazájuk népművészetének felhasználását kell javukra irnunk. A fiatalok között is sok a tehetséges alkotó: D. BENDZA, I. HELMUTS, O. MUIZNIKKS máris többek, mint biztató ígéretek s beleszólásuk lesz még századunk exlibrisművészetének kialakításába.

WSPÓLCZESNY EKSLIBRIS LITEWSKI ZE ZBIORÓW ZBIGNIEWA JÓZWIKA. /Katalog./ Lublin 1969, Kolo Milosnikow Ksiazki i Ekslibrisu Pta w Lublinie. 80, 16 l.

A lengyelek úgy látszik hamarabb figyeltek fel a litván exlibrisművészetre, mint a többiek, legalább is erre enged következtetni a lengyel exlibrisegyesület lublini szervezetének Zbigniew Józwiak gyűjteményéből rendezett litván exlibriskiállítására. Tizennyolc művész száznyolcvan lapja /Kisarauskastól egyedül 80 lap! / több, mint izelítő: nevek és stílustörékvések gazdag kavalkádja. A kiállító művészek közül a legtöbb lappal szereplő Kisarauskas mindent tud, amit ma egy kitűnő exlibrisművésznek tudnia kell és lehet: sokoldalú, eredeti, egyéni és intellektuális ízgalmakkal teljes. A nagy művésznemzetek is büszkén vallhatnak a magukénak! Gazdag sorozatokkal szerepeltek Saule Kisarauskiene és Antanas Kmielsauakas is, akik szintén joggal komoly erősségei a litván exlibrisművészetnek; az utóbbi vegyes technikájú és dombornyomású lapjai, plasztikmetszetei az új anyagok ismeretlen szépségeit hozzák felszínre.

A kis katalógushoz - amely rotaprint nyomása ellenére is gusztusos kiadvány - Stefan Wojviechowski, kitűnő lengyel exlibrisgyűjtő barátunk írt előszót. A katalógus pár reprodukciója kedvet ébreszt a litván exlibrisművészet alaposabb megismerésére is!

PARODA VILNIUS EKSLIBRISE. KATALOGAS. Vilnius 1969, Lietuvos Dailninku Sajunga. 16°, 48 l.

Litvánia exlibrisművészetéről alig tudunk valamit, pedig ez, ahogyan a III. litván exlibriskiállítás katalógusa tanúsítja, az észak exlibrisművészettel egyenrangú, a lett exlibrisművészetet pedig megelőzi. A litván exlibrisművészet szelleme a lengyelével rokon /ezt a szomszédság meg is magyarázza /; művészeik technikában és ötletekben éppen úgy keresik az újat, mint a lengyelek és meglepően érett lapokat alkotnak. A konstruktívizmus és az op art, a szürrealizmus és a modernizált szecesszió egyaránt helyet kap a mai litván exlibrisművészetben, mellelleg van érzékük a humor és a groteszk iránt is. Cepauskas, Gedminas, Gibavicius, Judokaitis, Kisarauskas, Kmielsauakas, Mazeikyte, Ramonas, Vaicekauskaitis a legszigorubb mértékkel mérve is európai jelentőségű művészek de Abaraviciene-Didelyté, Bajoriunaite-Lekiené, Antanavicius, Jucys, Kosciuska, Kucas, Labutyté, Liolip, Pautinskaité, Petrauskas és Saliamoras is erős egyéniségek.

A kis katalógus, amelyhez A. Gedminas írt bevezetést, szép kiállításra és gazdag illusztrációs anyagra révén igaz örömet szerez minden exlibrisgyűjtőnek, de a litván exlibris iránt érdeklődők számára kézikönyvvül is szolgálhat.

BJELORUSSZKIJ KNYISZNYIJ ZNAK. Katalog. Minszk 1968, Szozjuz HudozsNIKov BSSR. Haránt 8°, 24 l.

A Bjelorusz Szovjet Köztársaság fennállásának ötvenéves évfordulóját a bjelorusz exlibrisművészek kiállítás megrendezésével ünnepelték meg és a minszki tárlat az exlibrisművészet eddig nálunk ismeretlen tájait segít feltérképezni. Nemcsak sok új művészre hívja fel a figyelmet, de katalógusa révén tájékoztat arról is, hogy a bjelorusz exlibris 1927 és 1968 között már tiz kiállításon mutatkozott be és elég gazdag exlibrisirodalommal is rendelkezik.

A katalógus tanusága szerint 35 művész vett részt a kiállításon, egy laptól 25-30 lapig terjedő kollekciókkal. Gazdagabb anyaggal N.Belikanov, E.Kraszovszkij, N.Taraszkov, G. Tihanovics és Sz.Judovin jelentkeztek. Technikában a linometszet és a fametszet vezetnek; sok a klisényomat és kevés a rézkarc. A kiállított lapok művészi színvonalra meglehetősen egyenetlen stílus, mondanivaló és technikai kivitel szempontjából egyaránt. A rajzi megoldás gyakran merev s a szabadabb megoldások lehetőségeit csak most izlelgetik. Stílusban a naturalizmustól a realizmuson keresztül az expresszióig minden stílusirányzat felvonul, de a modernebb kifejezési eszközökkel nem élnek és szimbolikában is a kitaposott utat járják. Előnyük viszont a hazai témák gyakori felhasználása /táj, népművészet stb./, amely erősen nemzeti jelleget ad exlibrisművészetünknek. Alkotóik közül Zajcev, Kaskurevic, Kraszovszkij, Malkin és Tihanovics a legtehetségesebbek.

A katalógus korrekt lapleírásokat és jó nyomdai kivitelű illusztrációkat tartalmaz. Külön érdeme a bjelorusz exlibriskiállítások jegyzékének és a bjelorusz exlibriskiállítások jegyzékének és a bjelorusz exlibrisirodalom bibliográfiájának a közzététele.

ZIGURD ZUZE. /BEV.: ROMIS BEMS./ Riga 1969, Liesma. 4°, 72 sztl. 1.

Zigurd Zuze nevét kevesen ismerik hazánkban, pedig Peteris Uptis mellett a lett grafika legkiválóbb és európai mértékkel mérve is kimagasló tehetségű képviselője. Exlibris-művészettel is foglalkozik és kisgrafikai külön szint jelentenek korunk exlibrisművészetében. Zuze 1919. augusztus 25.-én született Rigában. Középkoláit Siguldában végezte, majd 1948 és 1955 között a Lett Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol Peteris Uptis volt a mestere. 1955 és 1958 között a rigai televízió diszlettervezőjeként működött, 1958 és 1961 között pedig a "Liesma" művészeti szerkesztője volt. Ugyanezt a tisztséget töltötte be 1961-1962 között a "Maksla" című folyóiratnál. 1967 óta meghívott előadója a Lett Képzőművészeti Főiskolának, 1958 óta pedig tagja a Lett Képzőművészek Szövetségének.

Zuze elsősorban grafikus, főleg illusztrátor s munkáival rendszeresen résztvesz úgy a szovjetunióbeli, mint a külföldi kiállításokon. Művészeti tevékenysége az ötvenes években kezdődött, amikor a lett képzőművészeti életben új, igen termékeny korszak vette kezdetét. Nemcsak mint művész, de mint szervező is igen nagy részt vállalt a lett művészeti élet ujratereztésében. Kezdeti korszakában J.Plepis, különösen pedig Peteris Upišis hagyományait /és stílusát/ követte; ekkor fordult érdeklődése a fametszet felé. Csakhamar kialakította egyéni stílusát, melynek a kompozíciós problémák modern megoldása és az egyéni, az anyag minden csínját-bínját ismerő és kihasználó metszőtechnika a jellemzője. Az illusztrációk mellett szabad grafikákat és exlibriseket is készít. Magasfokú művészetét több külföldi könyvművészeti kiállításon /Lipcse, Bécs, Párizs/ éremmel, illetve diplomával honorálták. Illusztrált könyvei közül Aspasija: Költemények /1956/, Pumpurs Lacplēsis c. műve, - /1957/, Lermontov költeményei /1959/, Blok verseskönyve, - /1968/ stb.a legnépszerűbbek. Illusztrációiban az írói mondanivaló és a kép, a könyv és az illusztráció egységére törekszik. Az egyes könyvekhez készített illusztrációin a mondanivalót kiegészítő gazdag képzelet, őszinte átélés és logikus rend uralkodik.

Szabad grafikáit rendszeresen ciklusokba foglalja össze, az élet egy-egy területét ragadja ki s a prológtól az epilógusig töretlenül viszi végig emberi és művészi mondanivalóit. Szabad grafikáinak két főereje van: a lírikus alaphang és a szocialista lelkiismeret. Népéhez való ragaszkodása háborítatlanul fér össze veleszületett humanizmusával. Sorozatai közül "A haza szabadsága" /1960/, "Csillag" /1962/, az "Atom" /1963/, az "Ave sol" /1965/ és a "Költemény a hőskoról" /1967/ a mai lett grafikusművészet igaz értékei közé tartoznak.

Zuze technikailag mindent tud, amit csak tudni kell. A részletező, aprólékos vonalkézassal megmunkált metszőstílusban éppen olyan otthonos, mint a fekete-fehér foltszerűen jelentkező, sommázó megoldásokban. Stíluskésztsége a realizmustól a szürrealizmusig terjed. A tematikai és technikai változatosság ugyancsak elismert erénye. Mint exlibrisművész, a hagyományos és a modern szimbolikában egyaránt otthonosan mozog s ötleteiben legalább annyi a szellemesség, mint az egyéniesítő hajlam. Gazdagabb exlibris-termés esetében könnyen ott lehetne Európa exlibrisművészetének élvonalában.

A kifogástalan nyomdai kiállítású Zuze-album ötnyelvű bevezetése rövid életrajzot ad, a képanyag pedig olyan grafikai élményt nyújt, hogy a kis kötet gyakran kézbe kívánczoljk, mindig maradéktalan örömet szerez s újabb szépségeket tár a néző elé. Ezt pedig kevés grafikus mondhatja el magáról

LATVIJAS PSR. MAKSLINIEKU 1967-1968 GADU GRAMATZIMJU
IZSTADE. Riga 1969, Latvias Valsts Biblioteka. 8°, 4 l.

A lett exlibrisművészet 1967-1968 évi termésének kiállításán 25 művész 258 lapja került a közönség elé. /Mellékesen: Ennyi exlibris két év alatt még nálunk sem készül! A kiállító művészek közül Peteris Upitis /42 lap/, Jupatov /31 lap/, Otto Mednis /26 lap/ és Dzidra Ezergaile /26 lap/ szerepeltek legtöbb alkotással. Upitis és Mednis ismert exlibrisművészek európaszerte, Ezergaile művészetével azonban érdemes volna közelebbről is megismerkedni. Rozkalns, Zuze szintén ismert nevek, de Antimonova, Buss, Purvins, Skrubis, Voutkane művészete ismeretlen előttünk. A kis, meghívószerű katalógus három illusztrációja becsületos grafikai munka.

MATORIN, MIHAIL VLAGYIMIROVICS: DESZJATI EKSZLIBRISZOV.
Moszkva 1969, Kombinát Graficeseszkogo Isszkusztva. Kis 8°,
4 l., 10 t.

Matorin a szovjet exlibrisművészek idősebb generációjához tartozik. 1901-ben született Moszkvában. Művészeti tanulmányait 1920-ban kezdte meg; a festészetben Sz.V. Geraszimov és M.M. Zajcev, a grafikában I.N. Pavlov és D.K. Falisajev voltak a tanárai. A háborus évek alatt egy katonai művész-studióban dolgozott, 1950 óta pedig a moszkvai Művészeti Főiskola grafikai tanszékének docense, majd professzora.

Matorin az exlibrisnek is hivatott mestere. Első exlibrisét a huszas évek elején készítette. Jelen kis mappája tíz fametszetű exlibrisét mutatja be, amelyek közül kettő 1924-ből, 1-1 darab 1925, 1926, 1927, 1933 és 1934-ből való, az utolsó három pedig 1965-ben keletkezett. A tíz exlibris közül öt kétszínnyomatu; a fekete mellé választott okker és kék jól festi alá a feketében jelentkező fő mondanivaló vezető motivumát. A két szín mindig külön jelentkezik s ez a megoldás a kis alkotásokat a konstruktivistákkal hozza rokonságba. Ugy fekete-fehér, mint szines lapjain a sokszor emblémaszerű ötlet áll a kompozíció közép-pontjában, stílusuk konzervatíven realista, de mondanivalója klasszikusan megfogalmazott és kivitelezett. Mind a tíz lap a mesterségbeli tudás, a higgadt művészetszemlélet és a kiegyensúlyozott belső és külső harmónia mintaképe. Iszavickov részére készített kétszínnyomatu exlibrise méltán foglalhatna helyet egy mai európai exlibrisművészetet bemutató válogatásban.

A kis mappához E. Minajev irt bevezetést és a szovjet viszonyok közötti alacsony, de számozott példányszám /500/ a kötetecske mintaszerű kiállítása mellett a kiadmány bibliofil becstét kívánja biztosítani.

Galambos Ferenc

r é s u m é

Au p. 866. A. Semsey rend compte de la I. Biennale de Balaton de petit graphique. Le Musée de Balaton de Keszthely, en collaboration avec des Bureaux de Tourisme des comités Somogy et Veszprém a décidé de décerner des prix aux meilleurs ex-libris et autres petits graphiques, ayant pour sujet les valeurs naturels et culturels, le passé et le présent du lac Balaton et de ses environs. Mme L. Diskay, MM. Gy. Kőhegyi et A. Fery ont obtenu les prix. On a présenté avec succès dans le Musée les meilleures 105 oeuvres graphiques arrivées pour ce concours. On a l'intention de réaliser dans le Musée de Keszthely le premier centre de documentation de l'ex-libris hongrois. I. Réthy écrit du congrès de l'association tchécoslovaque d'ex-libris organisé en septembre 1971 dans la ville Chrudim. - /p. 869./ F. Galambos présente l'artiste graphique Pál VARSÁNYI. Il est né à Budapest en 1902. Il a étudié dans les écoles libres d'art et était membre du groupement des artistes socialistes. En 1933 il a exécuté en linoleum une série antifasciste. Plusieurs écrivains hongrois et étrangers sont illustrés par lui. En plus des bois et linos il grave sur aluminium aussi. /p. 871./ Dénes Gábor, collectionneur deurant en Cluj /Roumanie/, fait connaître l'oeuvre graphique de László DEBRECZENI /p. 875./ Il est né en 1903 à Marosvásárhely /Transsylvanie/. Il faisait ses études à Kolozsvár /Cluj/. Son maître était S. Uzoni Zajzon, mais il ne pouvait suivre des cours réguliers. En 1928 il a illustré le livre de poésie de J. Dsida. Il s'était occupé avec des monuments d'art aussi et il a édité une cartelle des églises et tours de Transsylvanie. Il a dessiné entre 1928-1939 24 exlibris. Entre 1948-1964. il a tenu des cours dans l'École Supérieure des Beaux-Arts "Ion Andreescu" /art populaire, histoire d'architecture etc./ - Au p. 880. T. Ebergényi annonce la formation du groupement local du K.B.K. à Eger, ou on a déjà organisé plusieurs expositions d'ex-libris. - F. Galambos écrit de János ZALAI TÓTH, en donnant son portrait humaine et artistique /p. 881./ J. Tóth est né en 1899, à Zalaegerszeg. A Keszthely il faisait la connaissance du peintre illustre J. Egry, de qui il a appris de peindre. En 1921 il a reçu son diplôme d'architecte à Budapest. Il fonctionnait à Szombathely ou il orientait les affaires architecturales. Il a exposé plusieurs fois ses peintures à l'huile, pastel et aquarell. Comme xylographe

il a beaucoup appris de Gy.Buday, J.Menyhárt et K.Gy.Szabó. Entre 1936-1938 plusieurs de ses bois -illustrations, cartelles- sont parus. Comme architecte il s'occupe avec les monuments de l'architecture populaire. J.Tóth exerce aussi la poésie et nous pouvons dire qu'il est un "uomo universale". De Miklós BOTTKA, peintre et artiste graphique hongrois lisons un article au p. 887, écrit par F. Galambos. M. Bottka et né en 1876, à Bucsény, et mort en 1941. Il a exposé ses eaux fortes et vernis mous depuis 1908. L'article donne une énumération de ses 9 exlibris connus. On a projeté d'éditer une cartelle de ses exlibris, mais cette publication n'est pas parue. Imre Soós rend compte d'une petite exposition organisée dans le Club Technique des Architectes à Budapest, présentant les exlibris de 4 artistes lithuaniens. Les artistes exposés: Grazina DIDELYTĖ, Valentinas ANTANAVICIUS, Vincas KISARAUSKAS et Antanas KMECLA USKAS démontrent que l'art d'exlibris de leur pays appartient aux meilleures d'Europe. Ces oeuvres sont malgré des petites dimensions monumentales. Les artistes ont usé des diverses techniques pour pouvoir réaliser leurs imaginations. L'exposition était organisé par A.Semsey.-D'une exposition d'exlibris à Szeged rend compte Mme Kakuszi /p.892/-F. Galambos présente une jeune peintre et artiste graphique, Eva HAJÓS, à l'occasion d'une exposition organisé à Tokyo, où 5 de ses tableaux sont étés exposés. Elle est née en 1935, son maître était István Szőnyi. Elle est connue aussi de ses petits graphiques. Les livres recensés sont: Klaus Rödel: Exlibris 1967. Frederikshavn 1969.- Hiamlin, I.G.: Mihail Ivanovitch PIKOV. Leningrad 1968.- Hongaarske Exlibris /Catalogue/ Pretoria, 1969.- Remo WOLF. Katalog, Volodga, 1967.- /S.G. Ivensky/ - Latvijas PSR. Makslinieku 2 gramatzinju izstades. Katalog, Riga, 1967.- Exlibris lithuaniens de la collection Z.Józwik /Lublin/ 1969.- Paroda Vilnius Ekslibrise. Vilnius, 1969.- Belorusski Exlibris. Katalog, Minsk 1968.- Zigurd ZUZE. Riga, 1969.- Matorin: 10 exlibris. Moscou, 1969.- Des nouvelles notons quelques: Mme L.Varga, pédagogue, a organisé une petite exposition d'exlibris à Komádi.- Les périodiques étrangers s'occupent avec plusieurs de nos artistes graphiques: Gy.Buday, I. Tempinszky etc. Dans le Musée de Keszthely on a présenté une collection des exlibris avec fleurs. Les 230 exlibris représentent plus de 60 genres de fleurs, les noms hongrois et latins donne le glossaire du catalogue.

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE Értesítője. - Felelős szerkesztő: GALAMBOS Ferenc. A kiadásért felel: RÉTHY István KBK titkár. Megjelent 500 példányban, 3/A/5 iv terjedelemben. Készült a DATORG sokszorosító üzemében-F.v.: SZABÓ György.

M. F. J. an

1971 DECEMBER

KISGRAFIKA ÉRTESITŐ

ELSŐ
BALATONI
KISGRAFIKAI
BIENNÁLÉ
1971

Nagy és szép célt tűzött ki a keszthelyi Balaton Múzeum, amikor kisgrafikai biennálék megszervezését határozta el. A keszthelyi múzeum már többször jelentkezett exlibris kiállításokkal és szépen fejlődő kisgrafikai gyűjteménye is van, melyben talán a megszületésre váró magyar kisgrafikai dokumentációs központ csiráját láthatjuk. Így a kétévénként megrendezendő kisgrafikai bemutatók terve jó alapokra épül.

Az első biennálé pályadíjak kitűzésével volt összekötte. Pártfogókul sikerült megnyerni a Somogy-és Veszprém megyei Tanácsok Idegenforgalmi Hivatalait, de az eredményesség feltétele volt az is, hogy minél több művész tudjanak közreműködésre ösztönözni. A pályázati kiírás a Balaton és környéke természeti szépségeinek, kulturális értékeinek, multjának és jelenének ábrázolását tűzte ki feladatul a grafikai művészetek nemes technikáinak felhasználásával. A beküldött pályamunkák lehettek ex librisek, alkalmi lapok és egyéb, idegenforgalmi propaganda céljaira is felhasználható kisméretű grafikák. Ez utóbbi feltétel a patronálók gyakorlati szempontjait kívánta szolgálni. A bíráló bizottság, melynek tagjai Jancsó Ildikó, Kondor Lajos és Stettner Béla voltak, gondos munkát végzett. A zsűri 23 művész 105 grafikáját érdemesítette kiállításra. A kiállítás a muzeumi hónap keretében, a múzeum előcsarnokában 1971. október 3-án nyílt meg nagyszámu közönség részvételével. - DR. BELÁK Sándor a keszthelyi egyetem rektora, országgyűlési képviselő nyitotta meg, majd az idegenforgalmi hivatalok részéről DR. FODOR János és DR. SZABÓ Sándor adták át a pályázat I. és II. díját a személyesen megjelent DISKAY Lenkének és KÓHEGYI Gyulának. A III. díjat FERY Antal nyerte.

EXLIBRIS MÜLLER RÓBERT

FERY Antal fametszete és
M.KISS József linómetszete

Ha a kiállított művek alkotóinak névsorát nézzük, megtaláljuk kisgrafikai életünk élcsapatának több képviselőjét, de mindenki egyezkedett tudása legjavát nyújtani. ANDRUSKÓ Károly, az exlibrisnek talán legtermékenyebb művelője a határon túlról küldte el műveit; BOR István; CSURGÓI MÁTÉ Lajos /bizarr ötlete a képzeletben víz alá kerülő tapolcai medence fantasztikus ábrázolása/; DISKAY Lenke balatoni írók, művészek nevére készített ex libriseket, az I. díjjal kitüntetett kétszínű fametszetét a "Cantus Pannonicus Kőröshegy"-et a kőröshegyi műemlék templom régi zenét bemutató hangversenyei inspirálták; FERY Antal III. díjat nyert ex librise egy somogyvári középkori kőfaragványt ábrázol; a balatoni hajózás történetének két lapot is szentelt; HOÓS Elvira egyik metszetén a balatonkörnyék flórájának egy ritkasága is megjelenik; M.KISS József régi balatoni hajókat ábrázoló linómetszeteit szívesen látnánk mappa alakjában kiadva; KORDA Béla; KŐHEGYI Gyula finom vonalkulturáját exlibrisei /mint a kiállítás számos más grafikája/ olyan személyek részére készültek, kiknek neve összekapcsolódott a Balatonnal. Így a II. díjat nyert rézkarc, mely avar függőt ábrázol, a magyar régészet multszázadi kiváló művelője, Lipp Vilmos nevét viseli; MAKKY György; MESKÓ Anna és POKA György; MOSKÁL Tibornak a balatoni muzeum részére készített ex librisei fametszet-rézkarc kombinációk; NAGY Arisztid egyéni hangú fametszeteit hosszú szünet után örömmel üdvözlöttük; NAGY László színes linóin a balatoni legendák elevenedtek meg; CS.PATAJ Mihály;

MESKÓ Anna és PÓKA György
linómetszete

RÁKÓCZY Ferenc; REICHSTETTER József; RÉVESZ Napsugár /balatoni emléklapján a környék műemlékeinek egész sor kisméretű ábrázolását adja/; SÓLYOM Sándor a paraszti építészet szép alkotásait metszette linóleumba; TROJÁN Marian József, a Fűzesabonyban élő lengyel származású művész és végül VARKONYI Károly, ki Debrecenből épített képzeletbeli hidat a Balatonig.

A megnyitón több kiállító művész is részt vett: Diskay Lenke, Hoós Elvira, M. Kiss József, Kőhegyi Gyula, Moskál Tibor, Nagy László, Sólyom Sándor, Trojan Marian József, Várkonyi Károly, de a budapesti és vidéki grafikabarátok közül is sokan leutaztak Készthelyre és általános volt a vélemény: érdemes volt ezt az utat megtenni.

Végezetül álljon itt azoknak a neve, akik lelkes, önzetlen munkájukkal megvalósították az I. Balatoni Kisgrafikai Biennálét és ezzel kiérdemelték a magyar kisgrafika minden kedvelőjének elismerését és háláját: DR. SÁGI Károly, a Balatoni Múzeum igazgatója, POÓR Ferenc a katalógus összeállítója és M. KISS József a kiállítás rendezője. A kiállítási katalógus a Balatoni Múzeum házi nyomdájában készült és gondos tipográfiájával, szépen nyomtatott mellékleteivel mintája lehet minden kisgrafikai kiállítási katalógusnak.

Semsey Andor

CHRUDIM 1971

SJEZD SBĚRATELŮ A PRÁTEL EX LIBRIS

Mint minden évben a csehszlovák egyesület ezuttal is megrendezte a szokásos évi kongresszusát 1971. szeptember 18 és 19-én Chrudim városában. A kongresszuson 110 gyűjtő és művész volt jelen, közöttük 5 külföldi gyűjtő is /Prem-staller, Bielen, Leier, Philips és e sorok írója/.

A Kongresszus a csehszlovák szabadgrafika kiállítás megnyitásával kezdődött a színház kiállítási termében, ahol 37 kiállító művész 79 szabadgrafikáját mutatták be. A bemutatott lapok tulnyomó részben a mai modern irányzatot képviselték s meglepő, hogy a lapok többsége litográfia technikával készült. A kiállító művészek közül kiemelkedett Vojtech Cinybulk, Miroslav Houra, Ladislav Kaspar, Nadezda Synecka, Jiri Svengsbir. Ismert nevek ezek előttünk, csupán Nadezda Synecka munkáit nem ismertem, akinek később igen finom exlibriseivel találkoztam.

A kiállítás megtekintése után a Kongresszus ünnepélyes megnyitása következett a muzeum dísztermében, majd ezt követte Russek professzor előadása "Izlés és giccs a kisgrafika gyűjteményben" címmel. A közös vacsora után a tombola és szabadsere következett. A tombolánál azonban meg kell állnunk egy pillanatra; a csehszlovák művészek igen bőkezűek voltak, mintegy száz nagygrafikát ajándékoztak tombola céljára s így a tombola jegyért kiadott 3.- Korona sokszorosan megtérült.

Másnap 19-én zuhogó esőben ébredtünk s így a kongresszus két napirendi pontja: a Pardubicei muzeum és a Slatinyanban lévő hippologise muzeum megtekintése - amely pedig egyedüli Európában - érdeklődés hiányában elmaradt. Helyette városnézés volt és csere. Majd megtekintettük a mintegy két éve elhalt J. Váchal grafikus ex libris kiállítását. Technikája azonban konzervatív, darabos és főként rítkó színei miatt nem nyerte meg tetszésemet.

A közös ebéd után az ajándékmappa kiosztása következett. A nagyméretű mappa 10 szabad grafikát tartalmaz, amelyből 3 linómetszet, 7 pedig litográfia. A mappában résztvevő művészek a következők: Vojtech Czinybulk, Jaroslav Kaiser, Lidaslav Kaspar, Bohuslav Knobloch, Richard Lander, Karel Oberthor, Frantisek Peterka, Ladislav Rusel, Zdenek Seydl, Nadezda Synecka. A mappa szép, izléses s igen megérte az 50,- Koronát, amit érte fizettünk.

A kongresszus d.u. 3 órakor zárult s a résztvevők a vasutállomáson találkoztak újra össze, de még a vonatra várás közben is előkerültek az exlibrisek s magam is jó néhány exlibrist cseréltem várakozás közben.

Kellemes két nap volt, egyet azonban mégis hiányoltam az első napi csereösszejövétel, - ami különben a kongresszus gerince lett volna - nem úgy sikerült, amint vártam. Ez a program ugyanis a muzeum nagytermében volt meghirdetve, onnan azonban leterelték a társaságot a muzeum kis éttermébe, ahol viszont mozdulni sem lehetett s így a magammal vitt nagy csereanyagot előszedni sem tudtam a terítékek miatt. Nem volt tehát olyan nagy a "zsákmány", ahogyan egy ilyen cserelehetőségtől elvártuk volna. Réthy István

Érik a vetés! A Komádi Községi Könyvtár 1971. június 7-től 21-ig magyar és külföldi ex librisekből kiállítást rendezett, melynek létrejötté Varga Lászlóné pedagógus-gyűjtő nevéhez fűződik. A kiállítás igen szép nyomdai kivitelezésű és Kovács Gyula ex librisét is tartalmazó meghívója érdemes arra, hogy minden gyűjtő megőrizze! A magyar művészek közül Bordás Ferenc, Diskay Lenke, Drahos István, Fery Antal, Kertesz-Kollmann Jenő, Kovács Gyula, Nagy Árpád Dániel, Meskó Anna-Póka György, Stettner Béla, Szabó László, Tilles Béla, Vadász Endre és Várkonyi Károly szerepeltek 5-5 lappal, míg a külföldieket Andruskó Károly, C.H. Bauditz, P. Boesch, P. Bernard, D. Meyer, A. Legrand, T. Davidsen, H. Schjaerven, B.

Marszel, H. Pawlikowska, Gy. Szabó Béla, Mottl-Román Pál, Vecserka Zsolt, H. Ott, A. Kallasnyikov, A. Poljakov, P. Upitis, A. Siim, valamint R. Wolf lapjai képviselték. A kiállításról a Hajdu-Bihari Napló és a Magyar Ifjúság is megemlékezett.

A szegedi Bartók Béla Művelődési Központ Kopasz Márta által vezetett metszőklubja 1971. május 2-9 között "A korszerű linometszés útján" címmel kiállítást rendezett a kör tagjainak munkáiból. Az új szegedi fiatalok közül sokan foglalkoznak ex librisel is. - A kiállítás szép, illusztrált meghívóján Kopasz Mártának a korszerű linometszésről szóló elgondolkoztató sorai olvashatók.

VARSÁNYI PÁL

Varsányi Pál ma már a magyar grafikusművészet nagy öregjei közé tartozik. Emberi magatartása, művészi hitvallása példaképül szolgálhatna a fiataloknak; alkotásai a realizmus parttalanságát nem a formák felbontásával, hanem az élmények kifogyhatatlanságával s a látvány örök megújulásával bizonyítják. Ennek ellenére egyre sűrűsödik körülötte a csönd, érdemtelenül hallgatnak róla s nem véletlen, hogy külföldön jobban számontartják, mint idehaza. Igaz, ő maga nem tartozik sem a páncélkönyökök, sem az önreklámozók közé s egyedül alkotásaira bizza a vallomást. A csend, a befeléfordulás azonban nem azonos a terméketlenséggel; önként vállalt Tomi-ja elmélyülést, kiérlelt témák új technikával történő megvalósítását, rejtett szépségek felfedezését jelenti, amelyet a műterem polcán sorakozó nyomatok bizonyítanak s amelyek közönség után kiáltanak. Régóta esedékes retrospektív kiállítása biztos, hogy az újrafelfedezés erejével hatna.

Varsányi Pál 1902. március 15-én született Budapesten. Nehéz fiatalossága miatt a szépség és a művészet iránti vágyódásának csak súlyos áldozatok árán tehetett eleget. Szabadiskolákban tanult; körülményei, a körülötte zajló világ tömegeket kisémmiző és megalázó valósága korán a munkásság mellé állította. Mi sem állt távolabb tőle, mint a l'art pour l'art melegházi világa, művészetét fegyvernek is tekintette és korán a munkásosztály igazáért vívott harc szolgálataiba állította. Kmetty Jánossal és Schubert Ernővel együtt 1933-ban résztvett a Szocialista Képzőművész Csoport megalakulásában; ebben az évben készült tizenkét lapból álló antifasiszta fametszetsorozata is, amelyet illegálisan terjesztettek s amely nagy agitativ erővel és igen jó művészi felkészültséggel mutatott rá, hogy mit várhat a világ Hitlerrel. /E sorozatról itthon még ma is kevés szó esik; a Drezdában, 1968-ban megjelent "Kunst im Widerstand" c. hatalmas kiadvány azonban érdemének megfelelően értékeli.- /Előadasmódja itt még meglehetősen sommázó, a fekete uralkodik a fehér felett, de a tömörszerű kompozíciók duzzadnak az erőből, mondanivalójuk pedig önkéntelenül is ellenállásra ösztönöz. A tartalom és a forma viszonylatában itt még a tartalomé volt a vezető szerep. E lapok hívták fel rá a

figyelmét Európa élő lelkiismeretének, a nagy humanista irónak, Romain Rollandnak, akinek elismerése, ösztönzése és személyes példája újabb ösztönzést adott neki a barbárság elleni küzdelemhez. A pusztulásba rohanó Európa haláltáncának kulisszái mögött mint ember és mint művész egyaránt az eredendő okokat kereste s ezt a kapitalizmusban találta meg. A felismerést 1936-ban újabb metszetsorozat követte /hét linometszetű lap/; a "Gulliver Kapitóliában" közzétett szimbolumokkal s a hívők tántoríthatatlanságával az aranyon-szuronyon nyugvó hatalom a kizsákmányolt tömegek kibékíthetetlen ellentéteire, de felcsillantotta a kiutat is, amely a nagy világégés zsarátnokán a szocialista országokban meg is valósult.

A Romain Rolland-al való kapcsolata utat nyitott munkáinak a nyugati haladó szellemű folyóiratokba is. A holland "Het Volk" 1935-ben teljes oldalnagyságban közölte antifasiszta sorozatának egyik lapját; ugyanakkor egyet a "Berner Tagblatt" is leközölte. Ezek alapján hívták meg 1936-ban a svájci művészek berni kiállítására. Svájc, a béke szigete tovább is teret adott munkáinak. A svájci szocialista ifjúság 1936-ban Varsányi Pállal készítették el mozgalmi bélyegüket, az "Aufstieg" című folyóirat pedig nagy tanulmányt szentelt művészetének s címlapján is Varsányi Pál grafikáját hozta.

A háború tűzvésze közben rohamosan harapózott el kontinensünkön. Elérte hazánkat is és Varsányi Pálnak be kellett vonulnia. A háborút csodával határos módon élte túl, de évekig tartott, amíg megrendült egészsége helyreállt és ismét dolgozni kezdetett. Magyarország ekkor már a szocializmus útját járta, melynek megvalósításáért Varsányi Pál is dolgozott. A megváltozott világ művészetét témában is. technikában is megújította. Mint művész, így ir erről önvallomásában: "Az új, megváltozott élet élményeit és motívumait igyekeztem magamba fogadni és kifejezni." Ekkor születtek "Bányászok" /1949/ és "Falu" /1953/ című nagyobb metszetsorozatai, a megváltozott világnak megváltozott művészetben való tükröződései. Az előbbiben a munka megváltó erejét hirdette, az utóbbiban gyermekkori benyomásaihoz tért vissza, felszabadultan, a lehangoltság feloldásával s az elkötelezettség hitével. Ezekben a metszetekben a tartalom és a forma már egyformán fontos szerepet játszik, hangsúlyt kapnak a részletek is, a technika pedig a mondanivalóhoz idomul. S ha mellőzés éri, Jean Christophe szavaival viaszta magát: "A legmagasabb művészet, amely érdemes erre a névre, felette áll egy nap törvényein."

Könyvillusztrációval 1948-ban kezdett foglalkozni. A kisebb méret összefogottabb kompozíciókra, tömörítésre kényszerítette, és megtanította mások mondanivalójának saját egyéniségén átszűrt kifejezésére is. József Attila-illusztrációi /1948/, Petőfi Apostolok-jához készített fametsze -

Illusztráció Berzsenyi: A Muzsához,
Gorkij: Ember születik c. művéhez.

tei /1952/ rokonlelkek találkozásának értékes gyöngyszemei; Kassák Lajos "Angyalföld"-jéhez /1957/, Gorkij "Csudra Makar"-jához /1958/ alkotott illusztrációi pedig az egyre jobban eltűnő magyar fametszetű könyvillusztráció maradandó emlékei. Wilde "A readingi fegyház balladájá"-hoz készített metszetei saját élményeiből nyertek ihletést, Berzsenyi: A közelítő tél c. verssorozatához készült illusztrációi pedig /1961/ a niklai remete férfias magány-élményét, feddő-keserű világát a vonal nyelvén azonos hangon zengik. Közben kirándult az ex libris területére is; Hajdu János részére készült könyvjegye ebből ad izelítőt.

Ujabb grafikáiban Varsányi Pál a fa és linoleum helyett, uttörőként és egyedülállóan, az alumínium-metszetre tért át. Az 1,2-1,5 mm vastag alumíniumlemezt - a rézmetsethez hasonlóan - vésőkkel munkálja meg s ez a technika, ha figyelembe vesszük az alumínium rideg, kemény anyagi tulajdonságait, feltétlenül biztos kezet és nem kis felkészültséget kíván, de ugyanakkor olyan művészi hatások visszaadására is alkalmas, amelyet egyéb anyagból nem lehetne kihozni. A vonalhálók és párhuzamosok keménységét és monotonitását pontozó és szemcsésítő megoldások lágyítják meg és teszik változatosabbá, de a formák határozott karaktere mindig megmarad, akkor is, ha fehérben jelentkező fény határolja körül. A fekete tulsulya itt törvényszerű, de ez nem vonja maga után sem a kompozíció egyensúlyának a felborulását, sem a drámaiság tuladagolását; a fehér síkban is mélységet ad a formáknak s a nappalra váltó éjszakák sejtelmességét kínálják.

Illusztráció Wilde:
A readingi feygház
balladája c. köl-
teményéhez.

Varsányi Pál művészpályájának nem sok látványos állomása van; alkotásainak mindig megújuló és mágis azonos világa önmagában hordja értékeit. A művész 1948-ban /Magyar Képzőművészek Szabad Szakszervezete/ és 1958-ban/Ernst Múzeum, Szeged, Makó/ megrendezett egyéni kiállításai után alkotásait csak kollektív kiállításokon láthattuk /külföldön is./ A Dürer évfordulóra rendezett nagy magyar grafikai seregszemlén kiállított három lapja azonban méltán állította meg a kiállítás látogatóit.

Művészetéről itthon a Szabad Művészet emlékezett meg 1955-ben, külföldön azonban a stockholmi "Konst og Kultur" /1947/, a brüsszeli "Front" /1949/, a berlini "Tägliche Rundschau" /1954/ szentelt nagyobb tanulmányt művészetének. Mivel maga is eszperantista, sokat foglalkoztak vele az eszperantó folyóiratok is /Norda Prismo Stockholm, La Suda Stelo Ljubjana, Hungara Vivo Budapest stb./

Ez a kis cikk nem felfedezni kívánja Varsányi Pált, csak a magyar grafika barátainak a figyelmét szeretné felhívni művészetére. Szeretné egy kicsit eloszlatni azt a csendet is, amely a művészt körülveszi. Egyik munkájának, az 1970. évi kongresszusi mappánkban való közzététele már adósságtörlesztés volt kicsit, de mindez kevés: Fokozottabb megbecsülésével, munkásságának számontartásával kell az önként vállalt száműzetésből a művészeti élet élő áramlatába visszahozni!

Galambos Ferenc

DEBRECZENI LÁSZLÓ

Közel félévszázad óta mindig ritka örömet jelent - mára meg már éppenséggel meglepetésnek számít - a gyűjtők részére Debreczeni László kézjegyével /*DL*/ ellátott, finomvonalú ex librist kapni, noha az idős kolozsvári művész oeuvre-listája egyéb grafikai munkái mellett jó kéttucat ex librist is felsorakoztat. Lapjainak hangulata szervesen illeszkedik abba a sajátosan helyi atmoszférát sugárzó áramlatba, mely Kós Károly korszakindító művével, az ATTILA KIRÁLYRÓL ÉNEK-*kel*, majd az ERDÉLY KÖVEI-*vel* kezdődött, később az ERDÉLYI SZÉPMIVES CÉH köteteiben, a PÁSZTORTŰZ és az ERDÉLYI HELIKON hasábjain teljesebben ki és amelynek termékenyítő hatása egyes ma születő grafikai művek vonatkozásában is kimutatható.

Az sem volt véletlen, hogy 1928-ban Dsida Jenő, az erdélyi költészet "színezüst gitáron játszó" lirikusa Debreczeni Lászlót kérte fel első kötete, a négyes tagolású LESZELKEDŐ MAGÁNY ciklusfejeinek és címlapjának megrajzolására. Ha azután kézbe vesszük ezt a - ma már könyvritkaságnak számító - kötetet, mely tulajdonképpen két rokon-művész-lélek zsenjét tartalmazza, meg kell állapítanunk, hogy Debreczeni Lászlónak finomvonalú tollrajzaival olyan tökéletesen sikerült ráhangolódnia a Dsida-költemények hangulatára, ami kettőjük találkozását mindenképpen az irodalom és művészet nyereségévé avatja. Pedig grafikusunk - a rá jellemző szerénységgel - nem is vallja magát elsősorban művésznek. Saját megfogalmazása szerint "grafikusnak inkább csak műkedvelő", akinek lekötöttsége miatt még arra

EX LIBRIS DR.
SZÁSZ FERENC
DE SZÖVÉRD

EX LIBRIS
DSIDA JENŐ

sem volt lehetősége, hogy a Szolnay-Szervátiusz féle szabadiskolát látogathatta volna, így a saját tehetségén kívül jószerével első rajztanárának, Uzoni Zajzon Sámuelnek indíttatásával kellett beérnie, majd később Toroczka-Wiegand Ede, Kós Károly, Zrumeuczky Dezső és Kozma Lajos alkotásai voltak rá mély hatással. "Ezt a négy Mestert érzem és tartom a mai munkásságomat megtermékenyítő magyar népművészeti ideáloknak - vallotta hálás és bensőséges elismeréssel az akkor még csak huszonhat éves Debreczeni László 1929-ben Tessitori Nórának adott interjújában - bennük láttam megvalósulva régi, sejtelemszerű álmimat. Velük egy dalra hallgatok."¹

A fentiekkel összhangban lehangsúlyosabban a műemlékvédelem érdekében kifejtett munkásságát tekintette mindig és tekinti ma is élethivatásának. Kétségtelen is, hogy ebben a vonatkozásban fakulhatatlan érdemei vannak. A gyakorlatias terepmunkákon kívül elég, ha csak az ötven magarajzolta-magametszette műlapot tartalmazó ragyogó gyűjteményére, az ERDÉLYI REFORMÁTUS TEMPLOMOK ÉS TORNYOK című albumalakú könyvre gondolunk, melyet 1929-ben nyújtott át a nagyközönségnek. Már felületes áttekintéskor is az derül ki erről a műről, /elmélyedő tanulmányozás után pedig bizonyossá válik!/, hogy szerzője nemcsak a fatornyok, ősi templomok, ódon kapubástyák és haranglábak, ékes faragású

¹ N. Tessitori Nóra: Debreczeni Lászlóról, a vándor erdélyi grafikusról. Pásztortűz, XVI/1930/17-19 l.

A·M·BIKALI·REGI·HARANGLAD

Egy lap az "Erdélyi református templomok és tornyok" c. monográfiából /xerokopia/

fejják és mennyezetdíszek tudós ismerője, nemcsak évszázadok építészeti, nép- és iparművészeti kincseinek feltérképezője, hanem elhivatott művész is, aki tárgyát olyan formai és tartalmi összhangban tárja közönsége elé, - melyre csakis Ő volt képes, akiben szerencsésen ötvöződtek egybe a művész és a tudós műtörténész tulajdonságai.

Debreczeni László "ars poetica"-ját az igazi, népies ősforrásokból táplálkozó művészetszemlélet irányította mindig s egész tevékenységét ez a törekvés hatotta át. Ex libriseinek minden egyes darabja csakúgy, mint könyvillusztrációi, /az említetteken kívül kiemelkedik még Vajda István: TENGERSZEM című verseskötete és a saját, 1940-es kiadása, A MI MŰVÉSZETÜNK című könyve/ szintén alátámasztják ezt a megállapítást.

Az ex libris legigazibb funkciójának jegyében fogantak finom szimbolikájú lapjai s meggyőződéssel vallja, hogy "az emberi lélek karakterének ábrázolására éppen az ex libris nyújtja a grafikusnak a legjobb alkalmat."

Legelső könyvjegyét az Erdélyi Szépművés Céh tagjai számára rajzolta, univerzális jellegekkel. /Felirata: Ez a könyvszámára készült, aki az Erdélyi Szépművés Céh tagja, - a nevet pedig utólag és egyenként, kéziszedéssel nyomtatták a kötetekbe ragasztott ex librisre. Milyen szép

szokás volt! Be kár, hogy nem vált hagyománnyá! /Ha itt nem is jellemezhetette a tulajdonos kilétét a később tapasztalt élességgel, a saját egyéniségét és a kiadó arcélét annál hangsúlyosabban magán viseli ez a lap. A későbbiek azonban, Dsida Jenő ex librisétől a legutolsó, 1939-es keletkezési, Bíró Sándornak készült lapig, mind kiegyenült, mélyen szánató gondolatokat közvetítenek. Éppen ezért csakis közeli jóismerőseinek, barátainak készített ex librist, akikhez bensőséges kapcsolat fűzte. Márk Mihály könyvjegye pl. a tulajdonos szívéből világosság árad környezetébe, miközben önmaga is gyertyaként elég. Néhány vonal és folt, a fehér és fekete összhangjának tudatos kiegyensúlyozása a közösséget bármely áldozatra kész ember apoteózisává emelik ezt a lapot. A földdel és a természettel való szoros együtvetartozást szimbolizálja Szász Ferenc gabonakalászként, pásztortűzét, Göncölszekért és Sarkcsillagot egybekomponáló ex librise, míg 1939-ben született egyik legutolsó lapja az őseinek szülőföldjéről elszármazott, kifinomult lelki nő nosztalgikus vágyait tükrözi világos, egyszerű vonalakkal.

Végiglapozva huszonnégy ex librisét sajnálhatjuk csak igazán, hogy a háború és az azt követő hadifogság végérvényesen megakasztotta munkásságának ezt a vetületét. Az 1947-ben hazatérő, sok megpróbáltatást átélt "háborús veterán" úi. a betűket is reszketve róvó kezét már nem tartja alkalmasnak a grafikai refinament legmagasabb régióit is igénylő ex libris műfaj gyakorlására. Szelleme, tettvágya pedig továbbra is töretlen élénkséggel lobog, hiszen 1948-1964 között a "Ion Andreescu" Képzőművészeti Főiskola alkalmazottjaként még nagyon sokat dolgozott. Előbb műszaki szakemberként működött 1955-ig, majd a népművészeti szaklektora lett és iparművészeti kurzusokat is tartott, hogy azután a katedra megszűntével ábrázoló mértant és perspektívát is tanítson, 1964 január 1.-én bekövetkezett nyugdíjaztatásáig. Közben, 1955-től 1958-ig a Bolyai Tudományegyetemen hazai építészettörténetet is adott elő.

Végezetül, a fordított sorrendet következetesen végigvive, hadd jegyezzünk le néhány lexikális adatot is:

Debreczeni László 1903. december 18-án született, Marosvásárhelyen. Elemi iskoláit Cserefalván és Marosvásárhelyen, a középiskolát 1914-től Kolozsváron végezte. 1923-ban be is fejezte tanterv szerinti tanulmányait a Középfokú Fémipari Technikumban, ahová vonzódása és akarata ellenére iratták! /és a Vauti Műhelyekhez került gyakornoknak. Hivatásérzete azonban csakhamar másfelé sodorta s így jegyezte el magát egy életre szólóan a műemlékvédelem problémáival. A nyugdíjas kor nem jelent számára téletlenséget. Ellenkezőleg, ismereteit, tapasztalatait, az épület-műemlékek műszaki dokumentációjának elkészítésében való jártasságát ma sem nélkülözhetik az illetékes szervek. Így az után mindig sok dolga van, - de vallja, hogy: "csakis így

érdemes élni!" - s e sorok írójának is minden találkozás alkalmával a munkáját félbeszakító művésztudóstól kellett bocsánatot kérnie. Hozzá tartozik az igazsághoz az is, hogy minden alkalommal szívélyes készséggel válaszolt a kérdésekre, melyért illesse ehelyütt őszinte köszönet.

Gábor Dénes

Ex libriseinek jegyzéke:

1928	1931
1. Erdélyi Szépmíves Céh	12. Dr. Erdélyi László
2. Dsida Jenő	13. Gergely Ferenc
3. Csűrös Emilia	14. Dr. Szász Ferenc
1929	1932
4. Balogh Irénke	15. Báthori Margit
5. Kelemen Lajos	16. Czirják Anna
6. Keresztes József	17. Dr. Hirschler József
7. Kós Károly	18. Gyepessy Irma
8. Szigyártó Albert	19. Szőke Mária
1930	20. Szőke Rózsi
9. Deák Irénke	21. Zágoni Katinka
10. Márk Mihály	22. Kelemen Juliska
11. Szabó Dénes	1939
	23. Kászonyi Margit
	24. Biró Sándor

1971. július 3-án nyílt meg Keszthelyen a Balatoni Múzeumban a "Szóló és bor az ex libriseken" című kiállítás, amely Lippóczy Norbertnek a Magyar Mezőgazdasági Múzeum részére ajándékozott anyagát mutatta be. A kiállításról a veszprémi Napló 1971. júl. 10.-i számában a kiváló néprajztudós, Vajkai Aurél írt ismertetést.

Takács Dezső pécsi grafikusművész a pécsi iskolák részére készített ex libriseit máppában összegyűjtve is kiadta. Az új magyar ex libris kiadványra felhívjuk gyűjtőink figyelmét.

A Veszprém Megyei Múzeumi és Helytörténeti Társaság gyűjtőbizottságának tájékoztató rendszeresen beszámolója a Keszthelyi Balatoni Múzeum kisgrafika gyűjteményének gyarapodásáról. Felhívjuk gyűjtőink és művészeink figyelmét, hogy lapjaikat küldjék meg a múzeumnak: Nemes célt szolgálnak vele s a kialakulóban levő legnagyobb múzeumi kisgrafika-gyűjtemény kiépítését segítik elő. - Ezenkívül kérjük a művészeket, hogy munkásságuk dokumentumait és oeuvrelistájukat is bocsájtják a múzeum rendelkezésére. Több művész- és gyűjtőtagunk már eleget tett a kérésnek.

A K.B.K.
EGRI
CSOPORTJA

Körünk újabb vidéki csoporttal gyarapodott. 1971. október 2.-án az egri DOBÓ ISTVÁN VÁRMUZEUM gótikus palotájának klubtermében a helyi gyűjtők, a város vezetősége és számos érdeklődő jelenlétében TROJAN MARIAN JÓZSEF exlibris-kisgrafika kiállítását nyitotta meg Dr. PÁPAY Gyula, a Heves Megyei Tanács VB titkára. A 60 lapból álló kis tárlat az új csoport első ténykedéseként jött létre, a tagok segítettek a kiállítás szervezésében, előkészítésében, és összeállításában. A lengyel származású, Füzesabonyban élő művész közel egy évtizedes exlibris munkásságának bemutatója méltó környezetet adott a helyi KBK alakuló ülésének. Az ünnepségen Körünk nevében RÉTHY István titkár köszöntötte a csoportot és szólt a kisgrafika gyűjtésről. Külön köszönet illeti a helyi csoport létrehozásában nagy szerepet vállaló EBERGÉNYI Tibor és NAGY István tagtársainkat. A csoport titkára NAGY István/Eger, Breznai Imre u 15/.
GYŰJTŐTAGOK: CSÁK Józsefné, EBERGÉNYI Tibor, PALUDI Sándor, GYIMES Alajos, GYÓNI Gyula, HALMOS Béláné, HAMZA Elemér, KELEMEN József, KISS Károly, MOLDVAY Győző, NAGY István, POCZOK József, SÜTŐ Sándor, SZENTGYÖRGYI István, TÓKA Tibor, TÓTH Gyula egri lakosok, és FÁBIÁN Tivadar, RÁTKAI István, TROJAN Marian Józsefné füzesabonyi, valamint KOVÁCS Klára mátraderecskei lakosok.
PÁRTOLÓ TAGOK: GRESKOVITS László, KOCSIS Lászlóné, SEBASTYÉN Sándor és a HEVES MEGYEI KÖNYVTÁR. **MŰVÉSZTAG:** TROJAN Marian József. Mindnyájuknak eredményes gyűjtőtevékenységet kívánunk.

ZALAI TÓTH JÁNOS

Amikor vagy jó husz éve hozzákezdtem grafikai gyűjteményem rendezéséhez és feldolgozásához, megoldhatatlan feladat elé állított pár fametszetű ex libris mesterjegye. A grafikai szakirodalomban nem találtam nyomát és a gyűjtők, grafikusművészek sem tudtak róla. E lapok így a névtelen alkotások közé kerültek. A véletlen - a nagy segítő - azonban nemrég megoldotta a rejtélyt; a mesterjegy mögött a reneszánsz "uomo universale"-jának késői utódja, zalai Tóth János rejtőzködik, aki építész, festő, grafikusművész, író, néprajztudós és kandidátus egy személyben, s aki hosszú élete folyamán súlyos obulusokkal járult hozzá a magyar kultúra aranyalapjához. Tul a hetvenen ma is friss és fiatalos energiával dolgozik; meghitt beszélgetéseink folyamán olyan értékes emberi és művészi portré rajzolódott elém, amely nemcsak megérdemli, de megkívánja, hogy a magyar grafika barátai részére is megörökítsük.

Tóth János 1899. december 12-én született Zalaegerszegen. Középiskoláit Keszthelyen végezte, érdeklődése itt fordult a művészetek felé. Itt ismerkedett meg Egry Józseffel, akihez aztán haláláig tartó barátság fűzte. Ez a barátság azért is jelentős, mert Tóth János Egrytől tanult

festeni. A középiskola elvégzése után a budapesti József Műegyetem építészmérnöki karára iratkozott be s ott 1921-ben építészmérnöki diplomát szerzett. Rövid ideig Grofflits Gábor műegyetemi magántanár tervezőirodájában dolgozott, majd 1922-ben Szombathely város szolgálatába lépett, először mint mérnök, majd főmérnök; 1942-től mint műszaki tanácsos irányította a város építészeti ügyeit. 1941-ben műszaki doktorrá avatták a Műegyetemen, 1942-ben pedig a Szege-di Egyetem magántanárának habilitálta. Ugyanebben az évben elnyerte a Magyar Mérnök és Építész Egylet Pittler-érmét is.

Egy fejlődő vidéki város építési ügyeinek az irányítása nem kis elfoglaltságot jelent s bizony a műszaki doktorságot sem adták ingyen. De Tóth János alkotótehetsége az építészet mellett az irodalomban, a festészetben és grafikában is teret keresett és talál magának s hogy nem kis eredménnyel, azt kiállításainak hosszú sora, állami vásárlások s a róla írt tekintélyes kritikuskok /Olványi Ártin-ger Imre, Ybl Ervin, Elek Artur stb./ elismerő sorai tanu-sítják.

Mint építész, hivatali munkája mellett igen sok pályázaton vett részt; tizenhárom pályázaton díjat is kapott, vagy terveit megvásárolták. Középületek tervezése mellett, /szombathelyi Ipartestület székháza, szombathelyi Női Fel-sőkereskedelmi Iskola, debreceni hősök mauzoleuma, szombathelyi kilátótorony stb./ városrendezési problémákkal is foglalkozott /Pécs, Győr, stb./ és e téren is a legjobbak között emlegették.

Mint festő, Egy Józseftől tanult legtöbbet. 1918-tól dolgozott Vaszary János szabadiskolájában is és ott ugyan-csak sok jó indítékot kapott. Akár csak Egynek, neki is a Balaton volt a kedvelt témája s az olasz városok tenger-parti részletei. Olajjal, pasztellel, akvarellal egyformán nagy felkészültséggel és mives gondossággal dolgozott. - Posztimpreszionista beállítottsága mellett Egy hatása é-rezhető a tájélmény levegő- és fényhatásainak egyéni kife-jezésére való törekvésében is, de a problémákkal való bir-kózásában egyéni utakat követett. Művészi elmélyülését és kiteljesedését nagyban elősegítették külföldi utazásai is /1914, 1924, 1926, 1927, 1964: Olaszország, 1923 és 1931: Németország, 1928: Franciaország, 1938, 1963: Jugoszlávia, 1957, 1960: Románia, 1966: Ausztria és Bulgária;/ nemcsak sokat tanult, de olyan élményeket is kapott, amelyeket al-kotásai egyéni formanyelven és szinkulturával adnak vissza. Pikturájának liraisága jól érzékelteti élményeinek élet-szagát és közvetlen melegét.

Első ízben 1925-ben állított ki a Nemzeti Szalonban, a Magyar Akvarell- és Pasztellfestők kiállításán. Ugyaneb-ben az évben pár alkotását bemutatta a szombathelyi Kul-túrház képzőművészeti kiállításán is, Beck Ö.Fülöp, Istók

Gálai malom

Gálai Tó

János és Czencz János társaságában. Pasztelljeiről és akvarelljeiről Darnay Kálmán úgy emlékezett meg kritikájában /Budaepesti Hírlap/, hogy "sok érdeklődésre talált a nagyközönségben". Első gyűjteményes kiállítását 1930-ban Szombathelyen rendezte meg; lehelletfinom balatoni tájai, levegő- és fénymegoldásai egyik kritikusat W. Turnerre emlékeztette. Egyéni kiállításá volt még 1937-ben Szombathelyen, 1940-ben Sopronban, 1954-ben Budapesten az Építőművész Szövetségben, amelyeket mindig jó kritikák követtek. Kollektív kiállításainak sorozatából a budaepesziek közül a Műcsarnok tavaszi tárlatát /1934/, a Műcsarnok nemzeti kiállítását /1937/, a Magyar Képirok Nemzeti Szalon-beli kiállítását /1937/, a Műcsarnok Szent István kiállítását /1938/, a Műcsarnok tavaszi tárlatát /1944/ kell kiemelnünk. E kiállításokat nemcsak a kritika kísérte figyelemmel, de vásárlások is követtek; 1939-ben az állam vásárolt tőle 1940-ben pedig a Szépművészeti Múzeum. Az országos kiállítások mellett nem kisebb jelentőségűek vidéki kiállításai sem. Szombathelyen megalapította a Szent Márton Céhet, amelynek kiállításain mindig ott voltak alkotásai /1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1943/, de kiállított Sopronban / Pestőterem, 1940 / és Szegeden /Szegedi Képzőművészeti Tárlat, 1943/ is.

Az általa életrehívott Szent Márton Céh és annak kiállításai Szombathelyen nemcsak a "műkereskedők" kávéházakban megrendezett "tárlatait" szorították ki, de vásárlóközönséget is neveltek, akik pénzükért igazi művészetet kaptak. Díjakat alapítottak s ezekkel ösztönözte a helyi és vidéki művészeket. Nem kis érdeme, hogy a Céh 1936. évi kiállításán külön termet biztosított Derkovits Gyula alkotásainak, az anyag összeszedése érdekében a festő özvegyétől a műgyűjtőkig mindenkit mozgósított s elsősorban adott módot Szombathely közönségének arra, hogy nagy festő-fiát megismerhesse és megszeresse.

Tóth János, mint festő az Egry Józseftől és Vaszary Jánostól kapott alapokat fejlesztette tovább és ha mesterei lenyűgöző hatása alól nem is tudott teljesen szabadulni/ami elsősorban a levegő- fény- és perspektiva-megoldásokban tűnik elő/, olyan festői világot teremtett magának, amely nem nélkülözi az egyéniség bélyegét és igen vonzó. A kritikák festményeinek hol "vonzó tisztaságát", hol "a modern irányzatok rendkívül sikerült átvételét" emelik ki, igazi értéke azonban változatos témaválasztásában, finom tónusaiban, sajátos színvilágában, rálátásos kompozíciónak egyéni megoldásaiban és lírai szemléletében rejlik.

A grafikus Tóth János kiváló rajzkészségéhez a technikai tudnivalókat saját maga kísérletezte ki s ennek tudhatók be első fametszeteinek ellentmondásai: A jó képépítés nem mindig társult adekvát technikai kivitelezéssel. Buday György /akinek munkái érdeklődését a fametszet felé terelte/, Menyhárt József és Gy. Szabó Kálmán baráti biztatásai és jótanácsai következtében csakhamar birtokába vette a technikai tudnivalókat is; fametszeteiből lassanként eltűntek a festői látásmódnak a grafikával ellentétes elemei. Megtanulta az anyag törvényszerűségeit éppen úgy, mint kifejezési lehetőségeit. Az 1936-ban megjelent "Apostolok útján" című verseskötetéhez készített öt fametszet fogant, de az ugyanebben az évben megjelent "Tóth János fametszetei", az 1937-ben napvilágot látott "Vasi föld" és az 1938-ban közreadott "Szombathely" című fametszetes albumai már a grafikai látásmód győzelméről, saját stílusának kialakulásáról vallanak. Az "Igy épít a vasi nép", c. /1938/ kötetében közreadott fametszetei illusztrációknak éppen úgy jók, mint szabad grafikáknak; gyórszentmonostori, felsőcsatári utcaképei különösen fénymegoldásaival hívják fel magukra a figyelmet. Ex libriseiben sok a gondolati töltés, fametszeteinek sorozataiban pedig a valóságból kiinduló, attól lassan el-elszakadó, az aprólékos megmunkálást somázással helyettesítő előadásmód jelentkezik. Elek Artur "A fametszés magyar művészei" című cikkében /Ujság 1936. aug. 30./ - ahol Tóth János művészetét Varga Mátyas, G. Szabó Kálmán, Iván Szilárd és Elesdy István művészetével együtt elemzi- fametszeteit "egységes, anyagszerű, stílusos" alkotásoknak értékeli. Oltványi Ártinger Imre rámutat ugyan

technikájának egyenetlenségeire, de azt is kihangsúlyozza, hogy a legegyszerűbb eszközökkel ér el művészi hatást. Ybl Ervin szerint foltokban mintázza meg a testet s így érzékelteti a teret, de egyéni stílusa elvitathatatlan. - Mai szemmel nézve grafikai alkotásainak valóságához való ragaszkodását inkább erénynek, mint hibának könyveljük el s ha metszőtechnikában a legnagyobbakkal nem is veheti fel a versenyt, kifejezőereje, liraisága, szépséglátásának egyéni módja időtálló.

Tóth Jánosnak a felszabadulás új munkaterületeket biztosított. 1945 és 1946 között a szombathelyi városi főmérnökség mellett az Országos Építésügyi Kormánybiztosság Balatonkörnyéki Kirendeltségét is vezette s hozzákezdett a népi építészet emlékeinek összegyűjtéséhez is. 1948-ban nyugalmába vonult, falvak százait járta be s rajzban, fényképeken, mérnöki felmérésekben örökítette meg a magyar parasztság gazdasági és lakóépületeinek ismeretlen szépségeit. Ezirányú kutatásainak eredményeit a korai /1938/ "Igy épít a vasi nép..." után "Népi építészetünk hagyományai" /1961/ és "Göcsej népi építésze" /1965/ című munkáiban tette közzé s ezekkel egyformán gazdagította tárgyi néprajzi ismereteinket s a magyar építészettörténetet. S mindezt a maga erejéből, hivatalos támogatás nélkül érte el - a huszonegyedik órában. Falvaink ugyanis rohamosan átalakulnak, a régi épületeket modern, sátor tetős /és egy kissé uniformizált/ épületek váltják fel s a régi egyre kevesebb. Ezt a munkát husz év múlva már nem lehetne elvégezni...

Fáradhatatlan művésznk 1949-ben reaktiváltatta magát; a KÖNNYŰTI-ben, majd a VÁTI-ban, később pedig a Győri Tervező Irodában dolgozott, mint a városrendezési és műemléki osztály vezetője. Pár éve ismét nyugalomba vonult, de ez a nyugalom a részére nem jelent semmittevést: Népi építészeti felméréseit, kutatásait változatlanul folytatja tovább s mellette fest is, ír is állandóan. Az élet értelmét és értékét elsősorban a munkában keresi és találja meg. Tóth Jánosról alkotott képünk nem lenne teljes, ha nem emlékeznénk meg írói tevékenységéről is. Verseskönyve és három nagy, építészettörténeti könyve mellett egész sereg művészeti, építészettörténeti és egyéb írás került ki a keze alól, amelyek országos jellegű folyóiratokban /Művészet, Tér és Forma, Városkultúra, Magyar Építőművészet, Műemlékvédelem stb./ láttak napvilágot, de sokat írt szűkebb hazája folyóirataiba /Vasi Szemle, Irottkő stb./ is. Írásait a feltétlen tárgyi tudás, a komplex problémafelvetés és megoldás mellett olvasmányos stílus jellemzi; mondanivalóját mindig gazdag illusztrációs anyaggal támasztja alá.

Építészet, festészet, grafika, szépirodalom és szakirodalom - egy ember életébe mind belefér! Az idős alkotó ma sem tétlenkedik; "Az Őrség népi építészete" című munkája a Műszaki Könyvkiadónál, önéletrajza pedig a Magvető Kiadónál most vár megjelenésre. Életművéről, munkásságáról csak az elismerés hangján szólhatunk. És utoljára, de nem utolsósorban nem szabad azt sem elfelejtenünk, hogy ex libriseivel a magyar ex libris művészet történetébe is beírta a nevét.

G. P.

A Mohácsi Könyvtár felavatására 1971. augusztus 28-án került sor. A megnyitás ünnepélyességét és sikerét nagyban emelte a bibliofil könyvek és ex librisek kiállítása; ez utóbbi létrehozása a pécsi kisgrafika-barátok és elsősorban Szentesi Flórián nevéhez fűződik.

A Pécsi Kisgalériában 1971. augusztus 23-án nyílt meg KORDA BÉLA kisgrafikáinak kiállítása. A kiállítást a Dunántúli Napló cikke érdemének megfelelően méltatta.

A Könyvtárosban olvastuk P. Brestyánszky Ilona "Egy feléledt grafikai műfaj: az ex libris" című cikkét, amely a magyar ex libris irodalom komoly nyeresége.

Az ex libris fokozódó népszerűségét jelenti, hogy folyóiratainkban egyre több ex libris reprodukcióval találkozhatunk. A Kertész Mérnök, a Kertészeti Egyetem lapja 1970. évi áprilisi számában Fery Antal és Andruskó Károly 1 - 1 ex librise látható.

BOTTKA MIKLÓS 1876-1941

A magyar exlibris századeleji megújulási korszakában stílusban a szecesszió, technikában pedig a klisé uralkodott. Ez a jelenség azonban nemcsak hazánkra szorítkozott, így volt világszerte. Külföldön is, itthon is kevesen voltak, akik stílus szempontjából tulleptek a szecesszión, technika szempontjából pedig a nemesebb formák /rézkarca, fametszet, linometszet/ felhasználásával igyekeztek művészi mondanivalójuknak értékesebb kifejezési eszközt keresni. E kevesek közé tartozott BOTTKA MIKLÓS is, aki a nagy többséghez viszonyítva egyéni utakat keresett és nem nagy számú exlibrisével új szintet honosított meg és külön helyet vívott ki magának a századelő magyar exlibrisművészetében.

Bottka Miklós 1876. november 19.-én született Bucsnýben. Képzőművészeti tanulmányainak elvégzése után mint festő és grafikus működött. Művészetében mindig a grafikai volt a vezető szerep s a művészeti irodalom is elsősorban mint grafikus tartja számon. Alkotásait a legkülönbözőbb grafikai technikákkal készítette. Itthon először 1908-ban állított ki a Nemzeti Szalon grafikai kiállításán, ahol két, körmőcbányai részletet ábrázoló vernis mou-ja, ugyancsak két, körmőcbányai vonatkozású hintőfestése és egy "Tyukok" című hintőfestése került a közönség elé. A Művészeti Lexikon nem is tud több hazai kiállításáról, pedig a korabeli kiállítási katalógusok tanúsága szerint résztvett a Múcsarnok 1909. évi nemzetközi grafikai kiállításán, 1912-ben pedig az Aquarell- és Pasztellfestők, valamint a Grafikusok Egyesülete kiállításán is; az előbbin "Itatás" című linometszetét, "Tyukok" című hintőfestését és "Részlet Körmőcbányáról" című vernis mou-ját, az utóbbin pedig "Felvidéki városrészlet" és "Malom" című rézkarcait állította ki.

Fenti hazai kiállításain kívül 1913-ban New Yorkban, 1914-ben pedig Buffalóban rendezett kiállítást. Nagy szó volt ez akkor, amikor a hivatalos művészetpolitika Bécsig, Münchenig, legfeljebb Párizsig nézett; Bottka Miklós egyéni grafikai adottságai azonban Amerikában is jó ajánlólevélnek bizonyultak és meghozták részére a megérdemelt sikert.

Az exlibris művelése kordivat volt a tizes-huszas évek magyar grafikusai között és nyilván ez ösztönözte Bottka Miklós is arra, hogy tehetségét ebben a műfajban is kipróbálja. Nem sok exlibrist alkotott, de kevés lapot magában foglaló exlibris-oeuvre-jében nincs másodrendű alkotás.

Egyes exlibriseinek datálása ma már lehetetlen, de úgy hiszem, nem tévedünk, ha lapjainak keletkezési idejét 1903 utáni és 1920 előtti évekre korlátozzuk. A Szent György Céh 1913. évi nemzetközi exlibris kiállításán hét lapját láthatta a közönség és A Gyűjtő exlibris különszáma ezek közül hármat reprodukcióban is bemutatott, a luxuskiadásban pedig további három exlibrise eredeti lemezekről nyomva a külömmellékletek között szerepelt.

Bottka Miklós exlibrisei művészi kvalitásaik és ritka voltuk miatt megérdemlik, hogy azokkal egyenként és részletesen foglalkozzunk. Ismert exlibrisei a következők:

1./ Ex libris Kovács János. Aquatinta. 7,5 x 11,5 cm. Fás tisztáson meztelen pár foglal helyet. Naturalista stílusú, de oldott formákkal, finom vonalkulturával kimunkált alkotás.

2./ Ex libris Gocsár János. Rézkarc. 13 x 8 cm. Könyveken sas áll. Érdekes a feliratnak a képpel való egybe-komponálása. Az E betű jobb félkör alakban lehuzott szára igen jól tagolja a kevés mondanivaló miatti nagy felületet.

3./ Ex libris Dr. Mikola Sándor. Rézkarc. 17 x 5 cm. Férfiak elölnézetben, a háttérben és oldalt lombdisz. Naturalista megoldású alkotás; a lombdisz szecessziós disztótelem ugyan, de itt nem stilizáltan, hanem naturálisan jelentkezik.

4./ Ex libris Kovács János. Rézkarc. 10,5 x 7 cm. Korabeli ruhába öltözött álló nőalak, kezében nyitott könyvvel. Bottka a feliratot itt is ügyesen használja fel a térelosztásra. Realista alkotás, de megfogalmazásában s a lap kompozíciós rendjében van egy kis enyhe szecessziós beütés, ez azonban a realista megfogalmazást csak nyomokban érinti.

5./ Ex libris Koch István. Rézkarc. 13,5 x 11 cm. Szfinksz sziluettje oldalnézetben, mögötte oszlopsor romjai. Az égen alig érzékelhető, lehelletfinom vonalakkal karcolt száguldó lovasok. A nyomás feketével piros papírosra történt s ez a két szín még jobban aláhuzza a lap erősen szimbolikus jellegét. A lovasok azonban, bár a lap kompozícióját alig jelzett voltuk miatt nem zavarja, gyakorlatilag is, művészileg is indokolatlan.

6./ Siklóssy László könyveiből. Linoleummetszet. 14,5 x 7 cm. Fás tópart, a messzi háttérben hegyvonulat. Impresszionista ízű, vérheli grafika. A szürke nyomatu kép alatt a felirat nyomása piros.

7./ Ex libris Hillinger Oszkár. Rézkarc. 10,5 x 15,5 cm. Lebegő, hosszú lepellel egybefogott öt különböző testhelyzetű meztelen nőalak. Szimbolista hangvételű, realista meg-

oldásu alkotás, Bottka Miklós legszebb lapja! A nyomás me-
leg, barna tónusa a zöldesszürke papiroson kiválóan érvé-
nyesül.

8./ Ex libris Koch István. 6,5 x 4,5 cm. Koronás, szá-
kallas férfifej /Szent István?/ büszkszerű megoldásban.
Fent a fej félmagasságáig növényi disz. A fej archaizáló
stilusa s a növénydisz stilizált megoldása nem nyújt tel-
jesen kielégítő művészi megoldást.

9./ Ex libris Molnár Sándor. Aquatinta. E lap a Szent
György Céh kiállításán szerepelt ugyan, de példányt látni
belsőre nem sikerült és így sem témájáról, sem művészi ér-
tékről nem nyilatkozhatunk.

Mint a fenti, részletes lapleírások is bizonyítják, a
szecesszió korában Bottka Miklóst a szecesszió alig-alig é-
rintette meg és hol naturalista, hol realista képalakítá-
sával kiutat keresett és talált az egyre modorosabbá vált
korabeli exlibris-stilusirányzathól s ezzel másoknak is
példát mutatott. Kilenc ismert lapja közül nyolc réztech-
nikával készült és ezzel is kivált a korabeli exlibris-mű-
vészek közül. Különös ötletességgel a Hillinger-féle lapon
kívül nem dicsekedhetett, de korában az exlibris - művészet
hangsúlyja nem annyira a jó ötleteken, mint inkább a stilus
maradéktalan kiélésén alapult és a szokványos szimbolika
alól csak a legnagyobb művészek tudták felszabadítani ma-
gukat. Ez Bottkának a Hillinger-féle lappal maradéktalanul
sikerült.

Siklóssy László Bottka Miklós exlibris-művészetében a
komponálást, a fantáziát, a biztos rajztudást dicséri, ki-
emeli az akt iránti vonzódását és a monumentalitásra való
törekvést is. Mi ehhez erőnei közé a szecesszióval való túl-
lépés után a realizmus újrafelfedezését és a rézkarc terén
jelentkező kitűnő technikai felkészültségét sorolhatjuk be.
A kor exlibrisgyűjtői és művészei egyaránt nagyra becsül-
ték; erre utal az is, hogy a Szent György Céh tervbe vette
egy Bottka exlibrisalbum kiadását /1. A Gyűjtő exlibris ki-
lönyszám 5. 1./ - ennek megvalósítását azonban a világhábo-
ru megakadályozta.

Bottka Miklóst 1916-ban az ábrázoló geometria tanára-
vá nevezték ki a Képzőművészeti Főiskolára. Exlibrist ezu-
tán már nem készített és egyéb, művészi alkotói tevékeny-
ségének is kevés nyoma van.

1941. április 24-én hunyt el Budapesten. - Haláláról
ugyszólván egyedül a Képzőművészeti Főiskola emlékezett meg.

Irodalom:

- bos -

A Gyűjtő 1913. 6-8. sz.

Nemzeti Szalon Almanach 1912. 154. 1.

A Képzőművészeti Főiskola Évkönyve 1939/40-1940/41. 31.1.

A dunaujvárosi Magyar-Szovjet Baráti Társaságban Pintér Lajos exlibris kiállítást rendezett GOLJAKOVSZKI, KALASNYIKOV és UPITIS grafikusművészek munkáiból. A nagy siker miatt még egy kiállítást állított össze KALASNYIKOV LAPJAIBÓL. Januárban BJELORUSZ művészek munkáinak bemutatását tervezik.

A keszthelyi Balatoni Múzeum 1972 májusában VARGA NÁNDOR LAJOS KISGRAFIKA MUNKÁSSÁGÁT szeretné bemutatni.

Varga Nándor Lajos fametszete

A magyar grafika gyűjtőink által is kedvelt fellegvéra, a DÜRER TEREM 1970-ben hat kiállítást rendezett: januárban Mészáros Mihály, februárban az azóta elhunyt BERON Gyula, márciusban GROSS Arnold, áprilisban ÁGOTHÁ Margit, júniusban PETŐ János, és októberben MAURER Dóra grafikai bemutatóit láthattuk. 1971-ben PEREI Zoltán /február/, ASZÓDI WEIL Erzsébet /március/, ÁBRAHÁM Rafael /április/, ERDŐS János /június/, BENCZE Gyula /október/, és ZALA Tibor /november/ rendezett grafikai bemutatót. 1972-től új funkciót teljesít a mindnyájunk által kedvelt terem, a Fiatal Képzőművészek Studioja kiállító helyisége lesz, ahol reméljük továbbra is színvonalas, gyűjtőinket is érdeklő kiállítást rendeznek, és sok fiatal grafikus által készített művel ismerkedhetünk meg. Grafikusainknak nem lesz ilyen jellegű kiállító helyisége a közeljövőben, de a nemrég megnyitott Vörösmarty téri Csontváry bemutató-teremben több grafikai kiállítást rendeznek 1972-ben. Ez a modern kiállító helyiség reméljük pótolni fogja a nagymultú Dürer Termet.

LITVÁN KISGRAFIKA

KIALLÍTÁS AZ ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJÁBAN

Mai litván kisgrafikai művészetet bemutató kiállítást rendezett a Kisgrafika Barátok Köre 1971 szeptemberében a főváros V. kerületének népszerű kulturotthonában, az Építők Műszaki Klubjában. A kiállítás gondolatát a Klubban immár negyedik esztendeje működő Művészetbarát Kör vetette fel. Dr. Semsey Andor végezte az anyag összegyűjtését, elrendezését. A bemutatott anyag a mai litván kisgrafika négy kiemelkedő tehetségű művészenek legszebb lapjait tartalmazta és azok kivétel nélkül dr. Semsey Andor gyűjteményéből kerültek a kiállításra. A litván grafika e színvonalas seregszemléjén Grazina DIDELYTÉ grafikusművésznő és Valentinas ANTANAVICIUS, Vicas KISARAUSKAS és Antanas KMIELAUSKAS grafikusművészek műveit láthatta egy hónapon keresztül a Klubban megfordult többezer főnyi közönség.

Az ott szereplő grafikai művek egyhangzóan igazolták a kiállítás rendezőjének a bevezető szövegben kifejtett véleményét, mely szerint a modern ex libris immár önálló grafikai műfaj lett, túlnőtt azon a korábbi szerepén, hogy a könyv tulajdonosát jelölje. A négy litván művész gyűjteménye ugyszólván minden egyes darabjával a műalkotás-nyújtotta élménnyel szolgált a nézők számára. Kis méretük ellenére is monumentálisnak, képszerűnek hatottak ezek a grafikák, melyekben az alkotók bátran elmentek a legteljesebb absztrakcióig, sőt nem egy nonfiguratív alkotás is szerepelt a lapok között. Örvendetes módon igen sok készült színes technikával. Nyoma sem volt ezen a kiállításon az egykori, csupán fehér-fekete nyomatok lehangoló egyhangúságának. A színek jelenléte a grafikák hatását sokrétűbbé, emberközelivé, az egész kiállítást gazdaggá, változatossá tette.

Litván barátaink budapesti kiállításukon a legkülönb-
féle grafikai technikák alkalmazásával is bizonyították sokoldalúságukat. Grazina Didelyté rézkarcai alkotójuk gazdag invencióját mutatták ebben a nagymultu grafikai műfajban. Karcait nem fehér, hanem különféle színű papírra nyomja, változatos színekkel. Gyakran kever aranyport a festékbe, ezáltal lapjai patinaszerű, nemes tónust kapnak. A másik három művész a magas- és mélynyomást, valamint ezek kombinációját gazdag változatossággal alkalmazza. Lapjaikat sokszor a dombornyomás teszi plasztikussá, máskor raszteres klisé alkalmazásával gazdagítják a lap felületét. Lapjaik nem egyszer monotípiá jellegűek: minden ducot külön színeznek, egyszerre több szín alkalmazásával is. A kiállítás

megtékingítése nemcsak a nagyközönség számára nyújtott jelentős művészeti élményt, hanem a Művészetbarát Kör képzőművész tagjai is elismeréssel adóztak litván kollégáik impozáns megnyilatkozásainak.

A négy litván művész kiállításának megrendezése első eredménye annak a jó együttműködésnek, mely a KBK és a Klub Művészetbarát Köre között a közelmúltban kialakult. Emellett kedves litván barátaink nagyszerű budapesti bemutatkozása a népek közötti barátság nagy ügyét is örvendetes módon szolgálta.

Dr. Soós Imre

KIÁLLÍTÁS SZEGEDEN

A Szegedi Őnnepi Hetek rendezvényeinek programjában már kilencedik alkalommal szerepelnek mezőgazdasági kiállítások. 1971-ben gyümölcs, bor, díszmadár, virág, galamb stb. kiállítások és bemutatók követték egymást. Nemzetközi szakértő bizottságok zsűriztek a kiállítások színhelyén.

Egy kicsit talán furcsa, hogy mit keres egy mezőgazdasági kiállításon a kisgrafika. Pedig ott volt, és első díjat is nyert. Nagyon egyszerű ez. A borkiállítás helyiségében jogosan talált helyet. A színompás, hangulat-keltő italparádé értékét csak emelte a falon elhelyezett tablókön "A szőlő és bor az ex libriseken" feliratú kiállítás, melyet a szegedi Városi Somogyi-könyvtár rendezett. Egy egész falat betöltő, galambszürke alapon fekete alátétre rögzített hangulatos ex librisek, grafikus által komponált szőlőfürttel együtt helyezkedtek el két oldalt. Középpont pedig fekete dobozokon kiemelve a lehangulatossabb ex librisek kinagyított fényképei voltak láthatók. Az anyagot a Mezőgazdasági Múzeum 1970-ben kiadott kiállítási katalógusából szemeltem ki és használtam fel. Eredeti nyomatokat nem tudtam kiállítani, mert tönkre mentek volna, de sikerült reprodukcióik nem egy hozzáértőt is zavarba hoztak. Saját kis gyűjteményemből nem is telt volna egy kiállításra valóra, de a meglévőt is sajnáltam volna elveszejteni. A fő kiállítási téma egyébként is a bor volt, a kisgrafika csupán finom művészi aláfestés.

Az Egyetemi Püvészkert foglalta el a mellettünk levő falat, szintén kisgrafikával, nevezetesen bélyegkiállítással "Gyümölcs, bor, virág és természetvédelem a bélyegeken" címmel. Megérdemelten szintén első díjat kapott. A szép bélyegkiállítás dr. Király Istvánné saját gyűjteményéből volt. A Kertészet és Szőlészeti c. szaklap augusztus 20-i száma is ismerteti a szegedi kiállítást.

Kakuszi Jánosné

HAJÓS ÉVA

EGY TOKIÓI KIÁLLÍTÁS ÚRÜGYÉN

Hajós Éva festő és grafikus; mint művész és mint ember egyaránt kedvező benyomást kelt mindenkiben. Budapesten született 1935-ben, családjá azonban erdélyi származású. Elemi iskoláit maga is Zilahon végezte, ahol hajdan a fiatal Ady dacos lépteit kongtak. Gyermekkori emlékei - amelyek néha alkotásaiban is visszatérnek - még ma is felidézlik Szilágyság különös színeit és fényeit. Középiskoláit már Budapesten végezte s ekkor kezdett barátkozni a képzőművészettel is. A Dési Huber Képzőművészeti Körben felismerték a tehetségét és Fenyő A. Endre foglalkozott vele; később Gráber Margit és Tamás Ervin tanították. Munkái már korán ott szerepeltek a kör kiállításain, a nagyobb nyilvánosság elé azonban csak 1955-ben, a képzőművészeti köröknek az Ernst Muzeumban megrendezett kiállításán lépett s grafikai munkáit a Népszava kritikusa külön is kiemelte. Husz éves volt ekkor.

Az ötvenes évek közepén /1954-1955/ Szőnyi Istvánnál tanult. Szőnyi nemcsak tanította, de biztatta is és a Képzőművészeti Főiskola felé irányította. Közben azonban férjhez ment, családjával Pécsre költözött s a főiskolai tanulás lehetősége elesett. Az örök asszonyors az övé s bár a család fészekmelege sok mindenért kárpótolta, művészeti ambícióit nem tudta feledtetni. Pécssett ismét dolgozni kezdett a Gebauer Ernő vezette Képzőművészeti Körben és sokat tanult Gádor Emil műtermében is.

A család közben visszaköltözött Budapestre; Hajós Éva ismét bekapcsolódott a Dési Huber Kör munkájába. A festészet mesterségbeli tudnivalóit ekkor már birtokolja és saját kifejezési formáját keresi. Megismeri és megszereti a grafikát is; a réztechnikákat Tarjáni Simkovits Jenőtől, a fametszést Bordás Perencről sajátítja el. Felismeri a festészet és a grafika közötti hasonlóságokat és különbségeket, a vonal szerepét, a színek alá- és egymásmellérendelésének bonyolult követelményeit. Mindkét műfaj lehetőségeit a teljesség igényével kóstolgatja s közben nem egy buktató után ma már ott tart, hogy maradéktalanul tudja adni önmagát. Az ahogy rendre, egyre jobban leveti az idegen hatásokat, ahogyan kiépíti saját színvilágát, kompozíciós rendjét, hol hűvösen tárgyilagos, hol bujkáló lírával teletelt élményeinek megformálását, ugy alakul művészprofilja egyre markánsabbá, egyre egyénibbé. Fejlődése nem töretlen ugyan, de állandó; régen túl van a művészi kamaszkor mutálásain és eredményei egyre tiszteletreméltóbbak. - Máris vannak érett alkotásai és rövid idő kérdése, hogy művészete teljesen beérjen.

Egy művész rangját, tehetségét, eredményeit elsősorban a nagyközönséggel való találkozás, a kiállítások és a kiállítások rangja biztosítja. Hajós Éva 1963-tól állít ki budapesti és vidéki országos jelentőségű tárlatokon. 1964. óta tagja a II. kerületi Képzőművész Csoportnak s tagja a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapjának is. Kiállításai közül - a teljesség igénye nélkül - a Radnóti Klubban 1968-ban Budapestben és 1970-ben Tiszavasváron megrendezett egyéni kiállításait kell elsősorban megemlítenünk; az utóbbin a "Nyírségi Ősz" és az "Országos Muzeumi Hónap" keretében tizenhárom olajfestményét és tizenkét grafikáját /szénrajzok és guachok/ mutatta be. A Magyar-Szovjet Baráti Társaság és a Hazafias Népfront II. kerületi Szervezete Képzőművész Csoportjának kiállításain mindig ott láthatjuk egy-két alkotását, amelyekért Radnóti Miklós emléklapet kapott. Az 1971. évi kiállításon szereplő "Gitáros csendélet"-ét Oelmacher Anna a kiállítás megszervezőiből több alkotásaként regisztrálta. A II. Országos Akvarell Biennálén /Eger, 1970/ és a II. Debreceni Országos Nyári Tárlaton /1970/

szereplő grafikája' és olajfestménye országos hírv alkotók munkáinak a társaságában került a közönség elé. A Magyar Nők Országos Tanácsa munkáit 1969-ben Turi Mária, Gánóczy Mária és Hévízy Piroska alkotásaival együtt állította ki.-

Különbödi debütálására 1971-ben került sor. A tokiói Nanda Kobe által rendezett "Modern magyar festészet" című kiállításán Kurucz D. István, Molnár C. Pál, Bordás Ferenc, - stb. társaságában öt olajfestményét mutatták be /virágcsendéletek/ igen nagy sikerrel s a kiállítás ritka szép kiállítású katalógusában a festmények reprodukcióit színesben láthatjuk viszont. A kiállítással foglalkozó japán sajtómegnyilvánulások Hajós Éva harmónikus színvilágát, érzékeny előadásmódját emelik ki s ez igen nagy szó abban az országban, ahol ugy az élővirág művészi elrendezésének, - mint a virágfestésnek évezredek hagyományai vannak.

Meg kell emlékeznünk természetesen Hajós Éva kisgrafikai munkásságáról is. A budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus alkalmából megrendezett ex libris és kisgrafikai kiállításán fametszet- és rézkarotechnikájú ex librisai és alkalmi grafikái kerültek a közönség elé, tanúságot téve arról, hogy ebben a sajátos törvényszerűségeket követő műfajban is otthonosan mozog és ex libris művészként is számon kell tartanunk. Tevékeny részt vállalt a kiállítás megrendezésében is.

Ami Hajós Éva festészetét illeti, a tudatos egyszerűség a legfőbb jellemzője, ez az egyszerűség azonban számtalan teremtéstsegítő összetevő eredménye. Ez a piktúra megmarad a realitások talaján s annak ellenére, hogy a látványnál mindig többet ad, emberközeli és közvetlen élményt kínál. Témakörében a tájkép és a csendélet viszik a vezető szerepet; az utóbbihoz nem egyfajta tárgyfetisizmus vonzza, hanem az izgalmas művészi feladat: Életrekelteni a halott

tárgyakat, megéreztetni az emberekkel való kapcsolatukat, feltárni rejtett titkaikat és szépségeiket. Ecsetkezelésében hagyományosan fegyelmezett; nemcsak művészi felfogásában, de a technikai kivitelezésben sem szereti a modernkedő, felszínesen csillogó játékokat. S ez adja meg festészetének - egyéni szépséglátásán túl - ez adja meg értékét és súlyát.

Mint grafikus, még küzd saját formanyelvének a kialakításáért, metszőtechnikában még kitaposott utakon halad, de már jól érzi a fekete-fehér egyensúlyának feloldhatatlan kényszerét éppen úgy, mint a vonalak formateremtő és hangulatúkröző erejét. Kisgrafikáiban már érezni ugyan a sürítésre való törekvés eredményeit, de még vannak problematikus kísérletei. A grafika területére történő gyakoribb kirándulás feltétlenül szükséges ahhoz, hogy saját útját itt is megtalálja. A legfontosabb követelmény: A kiváló rajztudás adott, a többi pedig Hajós Éván mulik. — lamb —

Közismert, hogy Prof. Soó Rezső nemzetközi viszonylatban is magas művészi és anyagi értéket képviselő ex libris gyűjteményét az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta. Gyűjteményének duplumanyagával pedig a keszthelyi Balatoni Múzeumot gazdagítja; az anyag átadására 1971. szeptemberében került sor.

A szegedi Móra Ferenc Múzeum 1971. júniusában Vadász Endre emlékkiállítását rendezett. A kiállításon a kiváló művész festményein és szabadgrafikáin kívül 154 darab - köztük nem egy igen ritka - ex librise és alkalmi grafikája is helyet kapott. A kiállítást Szelesi Zoltán rendezte; a katalógus illusztrációi közül négy ex libris, illetve alkalmi grafika.

A szegedi XII. Nyári Tárlaton kiállított művek közül díjat kapott Diskay Lenke egyik grafikája is. Gratulálunk!

A hetven éves Menyhárt József életművét bemutató kiállítás 1971. augusztus 24-én nyílt meg a debreceni Déry Múzeumban. A kiállításon a kiváló művész válogatott festményeit, akvarelljeit láthatta a közönség. Kár, hogy sokszorosító grafikát nem állított ki a rendezőség, pedig Menyhárt József életművéhez ez is szorosan hozzátartozik. A kiváló művésznek - aki az ex librisnek is hivatott művelője - körünk minden tagja nevében szerencsekívánatainkat küldjük és még sok, alkotókedvben és jó egészségben eltöltendő éveket kívánunk neki.

Trojan Marian József linó-,
Stettner Béla és Fery Antal
fametszete

Az Első Balatoni Kisgrafikai Biennálé katalógusa, mely 7 eredeti metszetet is tartalmaz, 5,- Ft-ért kapható a keszthelyi Balatoni Múzeumban. Postán is megrendelhető az izléses katalógus, ha a 2,- Ft-os portóköltséget is elküldik a Múzeumnak: Keszthely, Lenin liget 5.

A keszthelyi Balatoni Múzeum 1971. szeptemberében újabb exlibris kiállítással jelentkezett. Virágos témájú exlibriseket mutatott be Semsey Andor Gyűjteményéből. Mintegy 230 könyvjegy, jórészen az exlibrisművészet legismertebb művelőinek munkái több mint 60 fajta virág ábrázolását adták. A katalógus, melynek címlapját M. Kiss József készítette, különös figyelemre tarthat számot. A kiállított exlibrisek adatainak felsorolása után betűrendes glosszáriumot közöl a bemutatott exlibriseken szereplő virágok magyar és latin nevével. Terve van véve a virágos témájú exlibriseknek a debreceni virágkarneválon történő bemutatása is.

1972

TERVEINK

A Kisgrafika Barátok Köre a következő évben folytatni kívánja megkezdett munkáját az 1971. évre kitűzött feladatok alapján.

Ugy tűnik, a tavalyinál még kedvezőbb helyzetben vagyunk. Taglétszámunk közel jár a 250-hez, több vidéki csoport alakult, a Kör átlagéletkora is megfiatalodott valamivel. Tagtoborzási tervünket tehát telteljesítettük. Elégedettek lehetünk kiállítási tervünk teljesítése miatt is. Öntevékeny tagjaink szervezésében több vidéki kiállítást rendeztünk, és terven felül megrendezésre került az I. Balatoni Kisgrafikai Biennálé Keszthelyen, aminek létrejötte a KBK fennállása óta talán a legjelentősebb eredmény. - Javult a helyzet a tagdíjak fizetése terén is.

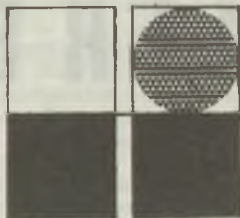
Mégsem sikerült minden tervünket megvalósítani. Az idén nem adtuk ki mappát, és az 1970-ben Budapesten rendezett kongresszus beszámolóját sem sikerült megjelentetnünk. Természetesen nem mondtunk le egyikről sem, annál is inkább, mert 1972-ben a dániai kongresszuson mindkettőnek ott kell lenni. Kiadunk tehát egy metszetmappát, melynek anyagát már összegyűjtöttük és a Kongresszusi Beszámoló is megjelenik 1972 nyaráig.

A Kisgrafika Értesítő a jövő évtől az eddigi formától eltérően nagyobb alakban, kartonborítóval és eredeti, beraasztott metszetekkel jelenik meg. Egybeköttetjük az Értesítő 1968-1971-ig megjelent számait is, mint a Kisgrafika Értesítő 2. kötetét.

Folytatjuk a nagy lendülettel megindult és kiállítással egybekötött tagtoborzást is. Kihaszalunk minden kínálkozó propagandalehetőséget; mint az 1971-ben a TV-ben sugárzott "Kisgrafika gyűjtők" c. filmet, mely nagy szolgálatot tett mozgalmunknak. A tematikus exlibris és kisgrafika kiállítások sorát is gyarapítani és ösztönözni kívánjuk. Szándékunkban áll a Fővárosi Művelődési Házban - az érdeklődés fokozódása miatt - rendszeres klubnapot tartani, ahol gyakorlott gyűjtőink segítségével a kezdő gyűjtők számára gyarapíthatnánk, a cserealkalmakat süríthetnénk és előadásokat is tartanánk.

A vidéki csoportok és a pesti gyűjtők kapcsolatának erősítésében a csoportos kirándulások hasznosaknak bizonyultak, így tervbevetünk néhány kirándulást és további vidéki KBK helyi csoportok alakulását is szorgalmazzuk.

A XIV. DÁNIAI KONGRESSZUS HIREI

A kongresszus szervezésében dán barátaink még a kezdeti stádiumnál tartanak. Lapzártánkig nem kaptunk hírt arról, hogy milyen pályázatot hirdetnek, a nemzetközi kiállításra mikor kell anyagunkat elküldeni, stb. Mint azt már közöltük a kongresszus időpontja: 1972 AUGUSZTUS 24 - 26. HELSINGÖR. Értesítőnk előző számában közölt részvételi feltételek alapján gyűjtőink jelentkezése folyik, az IBUSZ-szal tárgyalunk, és amint tehetjük körlevélben értesítjük érdeklődő tagjainkat a tennivalókról.

A dániai Exlibris Kongresszus alkalmából megrendezésre kerülő NEMZETKÖZI EXLIBRIS KIÁLLÍTÁSON biztosítani szeretnénk a magyar kisgrafikus művészek részvételét, ezért már most felhívjuk művészeink figyelmét a kiállításra. Mint az eddigi kongresszusok kiállításain, ezuttal is művészenként 10-10 metszettel szerepelhetünk, a lapok természetesen csak 1970-1972 közötti években készült alkotásokból állhatnak. A kiállítás magyar anyagát a KBK együtt kívánja elküldeni Dániába, ezért a feltételekre, begyűjtésre, paszpartuzásra, stb. vonatkozó részletes tájékoztatásunkat a dániai rendezőség felhívásának kibocsájtása után küldjük el művészeinknek. A kongresszusi pályázatra vonatkozó felhívást is akkor közöljük.

A kongresszus MAGYAR AJÁNDÉK-MAPPÁJÁNAK előkészítése folyik, és reméljük időben el is készül. Ezt a mappát egyébként minden tagunk megkapja 1972. évi illetményként.

B.Ú.É.K.
1972 **KBK**

H I R E K

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1971. évi 2. számában bővelkedik magyar vonatkozásokban. Galambos Ferenciké Buday György ex libris és grafikai művészetét mutatja be hét illusztráció kíséretében, Gábor Dénes írása pedig Gy. Szabó Béláról szól a ezt három illusztráció tarkítja. Helmer Fogedgaard "Spillet mellem sort og hvidt" című cikke mondánivalójának alátámasztására G. Szabó Kálmán két szép fametszetű ex librisét közli és a címlapot is az ő fametszete díszíti. Ismerteti a szám Andruskó Károly Turdus c. ex libris mappáját és a Kisgrafika Értesítő 1970. decemberi számát is.

Az "A Arte de Ex Libris" 1971. évi /53./ számában olvastuk, hogy Tempinszky István a portugál ex libris egyesület támogatására egy rézmetszetű ex librist ajánlott fel, amelyet a vele kapcsolatban rendezendő tombola nyertese fog megkapni, utólagos névbevesséssel. Egy tombolajegy 50 escudos, azaz 10,- frank. Nemes gesztus! Most már csak arra vagyunk kíváncsiak, hogy művészeink mivel fogják támogatni - a Kisgrafika Barátok Körét?

Az Exlibris Wereld 1971. évi második számában a FISAE II. Évkönyvről J. J. H. /Joh. J. Hanrath/ ad beszámolót. A fanyalgó hangú kritika mögött érződik a hollandoknak a budapesti kongresszussal szemben megnyilvánuló csendes ellenállása /a kongresszusnak nem volt holland részvevője/, amelyet a kongresszus eredeti határidejének módosításával magyarítottak. A kritika a FISAE-t veszi célba, de az évkönyvet is találni akarja. Kifogásolja a kötet magyar címét, azzal a megokolással, hogy a FISAE hivatalos nyelve, a FISAE statútuma szerint francia, angol és német, de arról nem tesz említést, hogy az első /comoi/ kötet címe olasz volt, pedig az olasz sem hivatalos nyelve a FISAE-nek. Mi -ha majd egy eljövendő, Hollandiában megrendezendő kongresszus alkalmából a hollandok egy olyan FISAE Évkönyvet tesznek le a kongresszus asztalára, mint a budapesti volt- meg leszünk elégedve akkor is, ha a kötetnek holland nyelvű címe lesz! Annál is inkább, mert nem hiszük, hogy hollandul többen beszélnének a világon, mint magyarul.

Meglehetősen nagy késséssel - 1971 májusában - látott napvilágot az Asociación de Exlibristas de Barcelona Círculárjának 1969. évi június-decemberi száma. A folyóirat részletes beszámolót ad a Kisgrafika Értesítő 1969. évi három számáról.

Az EXLIBRIS-NYT 1971. évi 2. száma Klaus Rödel összeállításában közli az 1966-1970 között megjelent dán ex libris kiadványok bibliográfiáját. A legnagyobb örömünkre bőven akad benne magyar vonatkozású kiadvány! 1967-ből Klaus Rödel: Jenő Kertes-Kollmann és Lenke Diskay c. munkája, 1968-ból Galambos Ferenc: Bibliografi over ungarsk exlibrislitteratur c. könyve, Réthy István és Klaus Rödel Josef Menyhárt c. kis-monográfiája, Semsey-Rödel: István Tempinszky c. könyve, 1969-ből Andruskó Károly "Danmark" c. mappája, 1970-ből Klaus Rödel: Lenke Diskay, en ungarsk grafiker og hendes exlibris c. és Ferenc Rákóczy, en ungarsk exlibriskunstner című könyvei gazdagították a dán ex libris irodalmat. Nagyon elégedettek lennénk, ha ennyi kiadvány itthon is megjelenne!

Soó professzor gyűjteményének az Iparművészeti Múzeum részére történt ajándékozásáról Paul Pfister emlékezett meg a L'Ex Libris Francais 1971. évi 1. számában "De Guillaume II. á Charly Chaplin" címmel.

A XIII. budapesti Nemzetközi Ex Libris Kongresszust román részről Dr. med. I. Bologna ismertette az Astra 1971. évi 3. számában.

Gábor Dénes a romániai Könyvtári Szemlében adott beszámolót a budapesti XIII. Nemzetközi Ex Libris Kongresszusról, számos illusztráció kíséretében.

Az Exlibris und Klein-graphik 1971. évi áprilisi számában Anneliese Kreyenberg ad beszámolót "Der Budapest Kongress mit den Augen einer Frau gesehen"/A budapesti kongresszus, ahogy egy asszony látta/ címmel. A rövid kis írás nem annyira a kongresszus eseményeit tárgyalja, mint inkább a magyaros vendégszeretetet emeli ki és kongresszusunkat "a szivek ünnepé"-nek tartja.

Erdélyi István zentai gyűjtőtársunk "Az én ex libris gyűjteményem" című cikke a novi sadi Szavremena Biblioteka c. folyóirat 1971. évi 1. számában látott napvilágot.

A dániai "Exlibristen" kiadásában megjelent Galambos Ferenc: 12 kobberstukne exlibris of Josef Vertel c. munkája. A mindössze 133 számozott példányban megjelent bibliofil-jellegű könyvre felhívjuk gyűjtőink figyelmét.

Az olasz ex libris egyesület, a BNEL 1971. májusában a cremonai Galleria il Poliedroban nemzetközi metszet- és ex libris kiállítás rendezett, amely júniusban Albisólában is bemutatásra került. A kiállításnak mindössze két magyar szereplője volt: Diskay Lenke, szabad grafikákkal és ex librisekkel, valamint Fery Antal, ex librisekkel. A cremonai kiállítás katalógusa Fery Antal egyik ex librisének reprodukcióját is közli.

új tagok

/Még nem cserelista!/
/

- BRENNER László
Bp.XI.Számuelly u 19.III.6.
- CSÁK Józsefné
Eger, Mekchey u 11/a.
- CSONT István
Eger, Almagyar u 6.
- CZUCZOR Gergely
Révfülp, Halász u 77.
- FALUDI Sándor
Eger, Bercsényi u 17. I/1.
- FÁBIÁN Tivadar
Füzesabony, Baross u 8.
- FÜZESI Gyula
Bp. XX. Zrínyi u 5.
- GUBISI Tibor
Kecskemét, Móricz Zs. u 5.
- GRESKOVITS László
Eger, Népujság
- GYIMESI Alajos
Eger, Egri Csillagok u 9.
- GYÓNI Gyula
Eger, Lenin u 142/A.III/IJ/1.
- HALMOS Béláné
Eger, Barbakovics u 36.
- HAMZA Elemér
Eger, Alkotmány u 9.
- HERNER Józsefné
Bp. VII. Akácfa u 57.
- JÁRÁSI-VÁROSI KÖNYVTÁR-
Jászberény, Dózsa Gy. ut 12.
- KELEMEN József
Eger, Rózsa K. u 13.
- KOVÁCS Klára
Mátraderecske, Petőfi u 35.
- LACKÓ-SZILÁGYI Imre
Füspökladány, Kossuth u 16.
- MOLDVAY Győző
Eger, Népujság
- MOLNÁR Erzsébet
Bp.VII.Izabella u 8.III.33.
- POCZOK József
Eger, Uj Élet u 1.
- RÁTKAI István
Füzesabony, Kerecsendi u 59.
- SÜTŐ Sándor
Eger, Unicornis szálló
- SZENTGYÖRGYI István
Eger, Arany J. u 20.II.1.
- Dr. TAKÁCS József
Pécs, József Attila u 8.
- TÓTH Gyula
Eger, Mária u 2.
- TROJAN Marian Józsefné
Füzesabony, 48-as u 7.
- VASKÓ Pál
Andornaktálya, Rákóczi u 33.
- CSEREKÜLDEMÉNYT KÉRNEK:
- KOMÁROMI Imre
Cegléd, II. Retek u 8.
- NAGY Lászlóné
Cegléd, József A. u 1.
- JÁRÁSI-VÁROSI KÖNYVTÁR-
Jászberény, Dózsa Gy. u 12.
- KILÉPETT: FARKASHÁZI István
Cegléd

KÖNYVESPOLC

RÖDEL, KLAUS: 'EXLIBRIS 1967. Frederikshavn 1969, Privattryk. Nagy 8°, 29 /1/ l.

Az egyre többet publikáló Klaus Rödel nem kis feladatra vállalkozott e könyvében: Európa vezető exlibrisművészeinek 1967. évi termését szedte csokorba, nemcsak az ez évben készített exlibrisek tételes, opus-szám feltüntetésével ellátott felsorolásával, hanem szép, legtöbbször az eredeti ducról, vagy lemezről nyomott és beragasztott illusztrációs anyagával is. A munka persze messze van a megközelítő teljességtől is, erről azonban elsősorban nem a szerző tehet; a közreadott 72 művész mellett /akik között Zetti, Jakubowski, Ott, Kalasnikov stb. egyaránt szerepelnek/ a kiválasztott művészek közül 80 nem szolgáltatott adatokat /köztük Acket, Severin, Cinybulk, Saez, Decaris, Battermann, Zwierz, Marangoni, Okas stb./ A magyarok közül Andruskó Károly, Diskay Lenke, Fery Antal, Kertes-Kollmann Jenő, Kopasz Márta, Menyhárt József és Tempinszky István találhatók meg a kötetben; közülük 1967-ben Diskay Lenke volt a legszorgalmasabb s Menyhárt József alkotta a legkevesebbet. Kár, hogy Bordás Perenc, Nagy Árpád Dániel, Nagy Arisztid és Vertel József felszólítás ellenére sem küldték be a kötet szerzőjének a kívánt adatokat, mert ezzel nemcsak saját személyüket érintő propagandalehetőségről mondtak le, de a magyar kulturának sem tettek jó szolgálatot. Kár az is, hogy Andruskó Károly és Kertes-Kollmann Jenő adatszolgáltatása csak sommás és az opuszszámokat nem sorolja fel.

Klaus Rödel kísérlete igen figyelemre méltó s amennyiben folytatása is lesz, nagy segítséget fog nyújtani a gyűjtőknek. Ezuttal hívjuk fel exlibrisművészeink figyelmét arra, hogy egy ilyen kiadványban szerepelni nemcsak egyéni, de nemzeti szempontból is érdemes és a távolmaradás a kiadvány jelentőségének meg nem érdemelt lebecsülését jelent.

HJAMLIN, I. G.: MIHAIL IVANOVICS PIKOV. Leningrad
1968. Hudozsnik RSZFSZR. 8°, 102 l.

Mjamlin kitünő Pikov-monográfiája amellett, hogy egy kitünő szovjet grafikusművész életének és művészi munkásságának minden fontosabb állomására kitér, az exlibrisgyűjtők érdeklődésére is számot tarthat, mert Pikov exlibrisalkotói tevékenysége szerves része sokoldalú művészi munkásságának.

Pikov 1903. szeptember 17-én született. Képzőművészeti tanulmányait 1930-ban fejezte be a Poligráfiai Intézetben, ahol V. Favroszkij volt a mestere. Az egyedi és sokszorosító grafikai technikák /rajz, akvarell, rézkarc, fametszet, stb./ mindegyikében otthonos, de a fametszetben a legerősebb. Elsősorban könyvillusztrációi és címlapjai ismertek. A monográfia felsorolja az általa illusztrált könyveket is. Az orosz /Puskin, Lermontov, stb./ és szovjet szerzők mellett Shakespearét, Firdiszit, stb. is illusztrált. Stílusa - amellett, hogy grafikai nyelven adekvát módon adja vissza az illusztrált munka szellemi hangulatát, lehiggadt, mértéktartó, kissé hűvös klasszicista stílus. Szabad grafikai közül fametszetű iróportréi /Shakespeare, Camoes, G.B. Shaw, stb./ tűnnek ki gazdag jellemábrázoló erejükkel, amelyet a jól megválasztott háttér még jobban kiemel. Exlibrist nem nagyon sokat készített ugyan /ezek közül többet láthattunk az OSZK. Szovjet-Exlibris Kiállításán/, de szimbolikájuk, modern jelkép-rendszerük révén /Ex libris Valentiné Tyereskova/ egyéni szint képviselnek a szovjet exlibrisművészetben.

A kötetet a jól megalapozott művészettörténeti mondánivaló mellett gazdag adattár /bibliográfia, oeuvre-jegyzékek/ és bőséges illusztrációs anyag teszi értékké. Ára pedig /57 kopek!/ önkénytelenül is összehasonlításra készíti hazai képzőművészeti kiadványaink áráival. Az összehasonlítás - sajnos - nem a mi javunkra dől el.

HONGAARSE EX LIBRIS - HUNGARIAN EX LIBRIS. - /Catalogue./ Pretoria 1969, Pretoria Art Museum. 4°, 8 l.

Jelen sorok írója évek óta rendszeresen küld magyar exlibriseket és egyéb kisgrafikákat Kónya Sándornak, a Pretoriában élő magyar festő és grafikusművésznek, aki ötven éve él ugyan távol hazájától, de ma is magyar művésznek vallja magát. Kónya Sándor a részére küldött kisgrafikákat a Pretoria Art Museumnak ajándékozta. A muzeum igazgatója, Mr. Werth az ajándékot azzal hálálta meg, hogy a muzeumban 1969. március 19. és április 20. között magyar exlibriskiállítást rendezett; Pretoriában egyébként ez volt az első exlibriskiállítás.

A kiállítás katalógusának tanúsága szerint 201 exlibris került a közönség elé, a magyar művészek lapjai mellett azoknak a külföldi grafikusművészeknek az alkotásaival együtt, akik magyar gyűjtők részére készítették exlibrisüket. /Grmelova, Grosso, Grabowski, Ivenszkij, Kühn, Mollerup Szuszkiewicz, Okas stb./ A magyar művészek közül Andruskó Károly 24, Aiglón 3, Bálványos Huba 1, Bordás Ferenc 1, Buday György 1, Diskay Lenke 3, Drahos István 25, Fery Antal 46, Kollmann Jenő 2, Kónya Sándor 4, Kósa Lajos 1, Meryhárt József 17, Nagy Árpád Dániel 2, Nagy Arisztid 14, Rákóczy Ferenc 4, Póka György 6, Meskó Anna 4, Stettner Béla 20, G.Szabó Kálmán 1, Gy.Szabó Béla 1, Sterbenz Károly 1, Takács Dezső 2, Tull Ödön 1, Vadász Endre 2, Varga Mátyás 1, Vaskovits Erzsébet 1, Vertel József pedig 4 lappal szerepelt. A katalógus afrikaans és angol nyelvű bevezetőjét jelen sorok írója írta s ebben a magyar exlibris multját, és jelenét vázolta fel. A katalógus 9 reprodukciót is ad /Bordás Ferenc 1, Drahos István 1, Fery Antal 3, Diskay Lenke 2, Kónya Sándor 1 és József Szuszkiewicz 1/ és elegáns kiállításával kitűnő névjegye a távoli Délafrikában a magyar exlibrisművészetnek.

A kiállítást egyébként úgy az afrikaans, mint az angol nyelvű sajtó nagy érdeklődéssel fogadta és erre enged következtetni az is, hogy a kiállítás nyitvatartását az eredeti időn túl is meghosszabbították. A magyar exlibrisnek földrajzilag mindmáig ez volt a legtávolibb bemutatkozása.

REMO WOLF.GRAVURI SZOVREMENNOGO ITALIANSZKOGO HUDOZSNIKA. KATALÓG. Vologda, 1967, Vologdoszkaja Kartinnaje Galereja. Kis 80, 64 l.

SZ. G. IVENSZKIJ, a Vologdai Képtár fáradhatatlan igazgatója a szovjet exlibris és grafika vezető egyéniségeinek rendszeres bemutatása mellett külföldi grafikusok bemutatására is sort kerít és a belga GAUDAEN, a cseh VODRÁZKA után az olasz REMO WOLF grafikai munkásságával ismerette meg a szovjet közönséget.

REMO WOLF a grafikai technikák minden ágában otthonos, de leginkább a fametszet és a linometszet áll közel hozzá. Sajátos, markáns stílusával Italo Zetti és Tranquillo Marangoni mellett a mai olasz grafika egyik vezető egyénisége, akit külföldön is igen előnyösen ismernek. Drámai feszültségű kompozíciói, robusztus formanyelve, szálkás vonalai más grafikusokban is megtalálhatók, azonban a maguk együttesében sajátos Remo Wolfi világot teremtenek. Van művészetében valami teatrális, de a szó jobbik értelmében. - Legjobbat alakabrázolásában és portréiban nyújt; ujszerű metszőtechnikával karakterizál s arcain minden érzelmet megragadó, vagy megdöbbentő erővel tud kifejezni.

A vologdai kiállítás 1939-től napjainkig több, mint száz nagy grafikát és több tucat exlibrist tár a közönség elé, amelyek közül a legrégebb 1933-ban készült. A "Szinházi maszok" c. sorozat lapjainak rokonszenves érzékenysége, a Garcia-Lorca illusztrációk, a trentói tájképek egyaránt azt bizonyítják, hogy WOLF kivételes tudású művész és méltán helyezik az európai grafika élvonalába. Exlibriseiben stílusát a lap tulajdonosának egyéniségéhez hangolja; hol lágy és könnyed, hol kemény és drámai. Gyakran úti meg- persze grafikai megfogalmazásban - a "commedia dell'arte" népies hangját, vaskos humort, vagy groteszk fintort mutat s mindez művészegyéniségének sokoldalúságát, déli temperamentumát - s ugyanakkor európaiságát is bizonyítja. A kiállítás nagyon szépen kivitelezett katalógusát SZ.G. IVENSZ-KIJ magvas tanulmánya vezeti be, amelyben REMO WOLPOT, az embert és a művészt egyaránt bemutatja. Ezt követi a kiállított lapok nagy gondnal készített felsorolása, amely megad minden lapról minden szükséges tudnivalót. A gazdag illusztrációs anyag a kis katalógust valóságos Wolf-monográfiává avatja. Ugy a kiállítás, mint a katalógus a Vologdai Képtár kiváló dokumentuma, amely egyre igényesebb és elmélyültebb tudományos és népművelő szerepének állít emléket.

LATVIJAS PSR. MAKSLINIEKU 2 GRAMATZIMJU IZSTADES. Katalóg. Riga 1967, Latviyas PSR. Makslas Ponds. 8°, 20 l.

A lett exlibrisművészetéről közel sem tudunk annyit, mint a szomszéd észt nép exlibrisművészetéről, amelyet kiadványaik révén az egész világon ismernek és becsülnek. Így a második lett exlibriskyállítás és annak katalógusa fontos hivatást tölt be ismereteink kiszélesítésében.

Az 1967-ben megrendezett második lett exlibriskyállítás harminchárom művész 330 exlibrisét mutatta be. A kiállító művészek között a legidősebb 73, a legfiatalabb 24 éves s így a kiállítás valójában századunk teljes lett exlibrisművészetét átöleli. A kiállító művészek között sok a külföldi gyűjtők előtt ismeretlen név; ALEKSEJ JUPATOV /1911 - /, OTTO MEDNIS /1925 - /, DAINIS ROZKALNS/1928- /, PETERIS UPITIS /1899 -/, valamint ZIGURD ZUZE /1929 - /neve és művészete azonban nem ismeretlen a gyűjtők között. Különösen PETERIS UPITIS az, aki jelenleg hazájának legjobb és legismertebb exlibrisművésze; mellesleg, mint a rigai Képzőművészeti Főiskola grafika-tanára nagy szerepet játszik az újabb grafikusgárda nevelésében is. Ők is szerepelnek a kiállításon a legtöbb lappal /Jupatov: 43, Mednis: 19, Rozkalns: 26, Upitis: 50, Zuze: 33/. Művészetük európai színvonalu és technikai felkészültségük mellett modern szimbolizmusukat, valamint hazájuk népművészetének felhasználását kell javukra irnunk. A fiatalok között is sok a tehetséges alkotó: D. BENDZA, I. HELMUTS, O. MUIZNIEKS máris többek, mint biztató ígéretet s beleszólásuk lesz még századunk exlibrisművészetének kialakításába.

WSPÓLCZESNY EKSLIBRIS LITENSKI ZE ZBIORÓW ZBIGNIEWA JÓZWIKA. /Katalog./ Lublin 1969, Kolo Milosnikow Ksiazki i Ekslibrisu Pta w Lublinie. 80, 16 l.

A lengyelek úgy látszik hamarabb figyeltek fel a litván exlibrisművészetre, mint a többiek, legalább is erre enged következtetni a lengyel exlibrisegyesület lublini szervezetének Zbigniew Józwiak gyűjteményéből rendezett litván exlibriskiállítása. Tizennyolc művész száznyolcvan lapja /Kisarauskastól egyedül 80 lap! / több, mint izelítő: nevek és stilstörökvések gazdag kavalkádja. A kiállító művészek közül a legtöbb lappal szereplő Kisarauskas mindent tud, amit ma egy kitűnő exlibrisművésznek tudnia kell és lehet: sokoldalú, eredeti, egyéni és intellektuális izgalmaival teljes. A nagy művésznemzetek is büszkén vallhatnák a magukénak! Gazdag sorozatokkal szerepeltek Saule Kisarauskiene és Antanas Kmielauskas is, akik szintén joggal komoly erősségei a litván exlibrisművészetnek; az utóbbi vegyes technikájú és dombornyomású lapjai, plasztikmetszetei az új anyagok ismeretlen szépségeit hozzák felszínre.

A kis katalógushoz – amely rotaprint nyomása ellenére is gusztusos kiadvány – Stefan Wojviechowski, kitűnő lengyel exlibrisgyűjtő barátunk irt előszót. A katalógus párréprodukciója kedvet ébreszt a litván exlibrisművészet alaposabb megismerésére is!

PARODA VILNIUS EKSLIBRISE. KATALOGAS. Vilnius 1969, Lietuvos Dailninku Sajunga. 160, 48 l.

Litvánia exlibrisművészetéről alig tudunk valamit, pedig ez, ahogyan a III. litván exlibriskiállítás katalógusa tanúsítja, az észt exlibrisművészettel egyenrangú, a lett exlibrisművészet pedig megelőzi. A litván exlibrisművészet szelleme a lengyelével rokon /ezt a szomszédság meg is magyarázza/; művészeik technikában és ötletekben éppen úgy keresik az újat, mint a lengyelek és meglepően érett lapokat alkotnak. A konstruktivizmus és az op art, a szürrealizmus és a modernizált szecesszió egyaránt helyet kap a mai litván exlibrisművészetben, mellesleg van érzékük a humor és a groteszk iránt is. Cepauskas, Gedminas, Gibavicius, Jurdokaitis, Kisarauskas, Kmielauskas, Mazeikyte, Ramonas, Vaicekauskaitis a legszigorubb mértékkel mérve is európai jelentőségű művészek de Abaraviciené-Didelyté, Bajoriunaite-Lekiené, Antanavicius, Jucys, Kosciuska, Kucas, Labutyté, Liolip, Pautinskaité, Petrauskas és Saliamoras is erős egyéniségek.

A kis katalógus, amelyhez A. Gedminas irt bevezetést, szép kiállítása és gazdag illusztrációs anyaga révén igaz örömet szerez minden exlibrisgyűjtőnek, de a litván exlibris iránt érdeklődők számára kézikönyvül is szolgálhat.

BJELORUSSZKIJ KNYIZSNYIJ ZNAK. Katalog. Minszk 1968, Szopuz Hudozsnikov BSSR. Haránt 8°, 24 l.

A Bjelorusz Szovjet Köztársaság fennállásának ötvenéves évfordulóját a bjelorusz exlibrisművészek kiállítás megrendezésével ünnepelték meg és a minszki tárlat az exlibrisművészet eddig nálunk ismeretlen tájait segít feltérképezni. Nemcsak sok új művészre hívja fel a figyelmet, de katalógusa révén tájékoztat arról is, hogy a bjelorusz exlibris 1927 és 1968 között már tiz kiállításon mutatkozott be és elég gazdag exlibrisirodalommal is rendelkezik.

A katalógus tanúsága szerint 35 művész vett részt a kiállításon, egy laptól 25-30 lapig terjedő kollektciókkal. Gazdagabb anyaggal N.Belikanov, E.Kraszovszkij, N.Taraszkov, G. Tihanovics és Sz.Judovin jelentkeztek. Technikában a linometszet és a fametszet vezetnek; sok a klisényomat és kevés a rézkarc. A kiállított lapok művészi színvonala meglehetősen egyenetlen stílus, mondanivaló és technikai kivitel szempontjából egyaránt. A rajzi megoldás gyakran merev s a szabadabb megoldások lehetőségeit csak most izlelgetik. Stílusban a naturalizmustól a realizmuson keresztül az expresszióig minden stílusirányzat felvonul, de a modernebb kifejezési eszközökkel nem élnek és szimbolikában is a kitaposott utat járják. Előnyük viszont a hazai témák gyakori felhasználása /táj, népművészet stb./, amely erősen nemzeti jelleget ad exlibrisművészetünknek. Alkotóik közül Zajcev, Kaskurevic, Kraszovszkij, Malkin és Tihanovics a legtehetségesebbek.

A katalógus korrekt lapleírásokat és jó nyomdai kivitelű illusztrációkat tartalmaz. Külön érdeme a bjelorusz exlibris kiállítások jegyzékének és a bjelorusz exlibris kiállítások jegyzékének és a bjelorusz exlibrisirodalom bibliográfiájának a közzététele.

ZIGURD ZUZE. /BEV.: ROMIS BEMS./ Riga 1969, Liesma. 4°, 72 sztl. l.

Zigurd Zuze nevét kevesen ismerik hazánkban, pedig Peteris Uptis mellett a lett grafika legkiválóbb és európai mértékkel mérve is kimagasló tehetségű képviselője. Exlibris-művészettel is foglalkozik és kisgrafikai külön jelentenek korunk exlibrisművészetében. Zuze 1919. augusztus 25.-én született Rigában. Középiszkoláit Siguldában végezte, majd 1948 és 1955 között a Lett Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol Peteris Uptis volt a mestere. 1955 és 1958 között a rigai televízió diszlettervezőjeként működött, 1958 és 1961 között pedig a "Liesma" művészeti szerkesztője volt. Ugyanezt a tisztséget töltötte be 1961-1962 között a "Maksla" című folyóiratnál. 1967 óta meghívott előadója a Lett Képzőművészeti Főiskolának, 1958 óta pedig tagja a Lett Képzőművészek Szövetségének.

Zuze elsősorban grafikus, főleg illusztrátor s munkáival rendszeresen résztvesz úgy a szovjetunióbeli, mint a külföldi kiállításokon. Művészeti tevékenysége az ötvenes években kezdődött, amikor a lett képzőművészeti életben új, igen termékeny korszak vette kezdetét. Nemcsak mint művész, de mint szervező is igen nagy részt vállalt a lett művészeti élet újratervelésében. Kezdeti korszakában J. Flepis, különösen pedig Peteris Uptis hagyományait /és stílusát/ követte; ekkor fordult érdeklődése a fametszet felé. Csakhamar kialakította egyéni stílusát, melynek a kompozíciós problémák modern megoldása és az egyéni, az anyag minden csínját-bínját ismerő és kihasználó metszőtechnika a jellemzője. Az illusztrációk mellett szabad grafikákat és exlibriseket is készít. Magasfokú művészetét több külföldi könyvművészeti kiállításon /Lipce, Bécs, Párizs/ éremmel, illetve diplomával honorálták. Illusztrált könyvei közül Aspasija: Költemények /1956/, Pumpurs Lacplēsis c. műve, - /1957/, Lermontov költeményei /1959/, Blok verseskönyve, - /1968/ stb. a legnépszerűbbek. Illusztrációiban az írói mondanivaló és a kép, a könyv és az illusztráció egységére törekszik. Az egyes könyvekhez készített illusztrációin a mondanivalót kiegészítő gazdag képzelet, őszinte átélés és logikus rend uralkodik.

Szabad grafikáit rendszeresen ciklusokba foglalja össze, az élet egy-egy területét ragadja ki s a prologtól az epilógusig töretlenül viszi végig emberi és művészi mondanivalóit. Szabad grafikáinak két főereje van: a lírikus alaphang és a szocialista lelkiismeret. Népehez való ragaszkodása háborítatlanul fér össze veleszületett humanizmusával. Sorozatai közül "A haza szabadsága" /1960/, "Csillag" /1962/, az "Atom" /1963/, az "Ave sol" /1965/ és a "Költemény a hősökön" /1967/ a mai lett grafikusművészet igaz értékei közé tartoznak.

Zuze technikailag mindent tud, amit csak tudni kell. A részletező, aprólékos vonalkézassal megmunkált metszőstílusban éppen olyan otthonos, mint a fekete-fehér foltszerűen jelentkező, sommázó megoldásokban. Stílusképessége a realizmustól a szürrealizmusig terjed. A tematikai és technikai változatosság ugyancsak elismert erőnye. Mint exlibrisművész, a hagyományos és a modern szimbolikában egyaránt otthonosan mozog s ötleteiben legalább annyi a szellemesség, mint az egyéniesítő hajlam. Gazdagabb exlibris-termés esetében könnyen ott lehetne Európa exlibrisművészetének élvonalában.

A kifogástalan nyomdai kiállítású Zuze-album ötnyelvű bevezetése rövid életrajzot ad, a képanyag pedig olyan grafikai élményt nyújt, hogy a kis kötet gyakran kézbe kívánkozik, mindig maradéktalan örömet szerez s újabb szépségeket tár a néző elé. Ezt pedig kevés grafikus mondhatja el magáról

LATVIJAS PSR. MAKSLINIEKU 1967-1968 GADU GRAMATZIMJU
IZSTADE. Riga 1969, Latvian Valsts Biblioteka. 8°, 4 l.

A lett exlibrisművészet 1967-1968 évi termésének kiállításán 25 művész 258 lapja került a közönség elé. /Mellekesen: Ennyi exlibris két év alatt még nálunk sem készült! A kiállító művészek közül Peteris Upitis /42 lap/, Jupatov /31 lap/, Otto Mednis /26 lap/ és Dzidra Ezergaile /26 lap/ szerepeltek legtöbb alkotással. Upitis és Mednis ismert exlibrisművészek európaszerte, Ezergaile művészetével azonban érdemes volna közelebbről is megismerkedni. Rozkalns, Zuze szintén ismert nevek, de Antimonoval, Buss, Purvins, Skrubis, Voutkane művészetete ismeretlen előttünk. A kis, meghívószzerű katalógus három illusztrációja becsületos grafikai munka.

MATORIN, MIHAIL VLAGYIMIROVICS: DESZJATI EKSZLIBRISZOV.
Moszkva 1969, Kombinát Graficeszkogo Isszkszstva. Kis 8°, 4 l., 10 t.

Matorin a szovjet exlibrisművészek idősebb generációjához tartozik. 1901-ben született Moszkvában. Művészeti tanulmányait 1920-ban kezdte meg; a festészetben Sz.V. Geraszimov és M.M. Zajcev, a grafikában I.N. Pavlov és D.K. Falisajev voltak a tanárai. A háborus évek alatt egy katonai művész-studióban dolgozott, 1950 óta pedig a moszkvai Művészeti Főiskola grafikai tanszékének docense, majd professzora.

Matorin az exlibrisnek is hivatott mestere. Első exlibrisét a huszas évek elején készítette. Jelen kis mappája tíz fametszetű exlibrisét mutatja be, amelyek közül kettő 1924-ből, 1-1 darab 1925, 1926, 1927, 1933 és 1934-ből való, az utolsó három pedig 1965-ben keletkezett. A tíz exlibris közül öt kétszínnyomatu; a fekete mellé választott okker és kék jól festi alá a feketében jelentkező fő mondanivaló vezető motívumát. A két szín mindig külön jelentkezik s ez a megoldás a kis alkotásokat a konstruktivistákkal hozza rokonságba. Ugy fekete-fehér, mint színes lapjain a sokszor emblémaszerű ötlet áll a kompozíció közép-pontjában, stílusuk konzervatíven realista, de mondanivalója klasszikusan megfogalmazott és kivitelezett. Mind a tíz lap a mesterségbeli tudás, a higgadt művészetszemlélet és a kiegyensúlyozott belső és külső harmónia mintaképe. I. Szavickov részére készített kétszínnyomatu exlibrise méltán foglalhatja helyét egy mai európai exlibrisművészetet bemutató válogatásban.

A kis mappához E. Minajev irt bevezetést és a szovjet viszonyok közötti alacsony, de számozott példányszám /500/ a kötetecske mintaszerű kiállítása mellett a kiadmány bibliofil becsét kívánja biztosítani.

Galambos Ferenc

r è s u m é

Au p. 866. A. Semsey rend compte de la I. Biennale de Balaton de petit graphique. Le Musée de Balaton de Keszthely, en collaboration avec des Bureaux de Tourisme des comités Somogy et Veszprém a décidé de décerner des prix aux meilleurs ex-libris et autres petits graphiques, ayant pour sujet les valeurs naturels et culturels, le passé et le présent du lac Balaton et de ses environs. Mme L. Diskay, MM. Gy. Kőhegyi et A. Fery ont obtenu les prix. On a présenté avec succès dans le Musée les meilleures 105 oeuvres graphiques arrivées pour ce concours. On a l'intention de réa-liser dans le Musée de Keszthely le premier centre de do-cumentation de l'ex-libris hongrois. I. Réthy écrit du con-gres de l'association tchécoslovaque d'ex-libris orga-nisé en septembre 1971 dans la ville Chrudim. - /p. 869./ F. Galambos présente l'artiste graphique Pál VARSÁNYI. Il est né a Budapest en 1902. Il a étudié dans les écoles lib-res d'art et était membre du groupement des artistes soci-alistes. En 1933 il a exécuté en linoleum une série anti-fasciste. Plusieurs écrivains hongrois et étrangers sont illustrés par lui. En plus des bois et linos il grave sur aluminium aussi. /p. 871./ Dénes Gábor, collectionneur de-urant en Cluj /Roumanie/, fait connaître l'oeuvre graphi-que de László DEBRECZENI /p. 875./. Il est né en 1903 a Marosvásárhely /Transsylvanie/. Il faisait ses études a Kolozsvár /Cluj/. Son maite était S. Uzoni Zajzon, mais il ne pouvait suivre des cours réguliers. En 1928 il a il-lustré le livre de poésie de J. Dsida. Il s'était occupé avec des monuments d'art aussi et il a édité une cartelle des églises et tours de Transsylvanie. Il a dessiné entre 1928-1939 24 exlibris. Entre 1948-1964. il a tenu des cours dans l'Ecole Supérieure des Beaux-Arts "Ion Andreescu" /art populaire, histoire d'architecture etc./ - Au p. 880. T. Ebergényi annonce la formation du groupement locale du K.B.K. a Eger, ou on a déjà organisé plusieurs expositions d'ex-libris. - F. Galambos écrit de János ZALAI TÓTH, en donnant son portrait humaine et artistique /p. 881./ J. Tóth est né en 1899, a Zalaegerszeg. A Keszthely il faisait la con-naissance du peintre illustre J. Egry, de qui il a appris de peindre. En 1921 il a reçu son diplôme d'architecte a Budapest. Il fonctionnait a Szombathely ou il orientait les affaires architecturales. Il a exposé plusieurs fois ses peintures a l'huile, pastel et aquarell. Comme xylographe

il a beaucoup appris de Gy. Buday, J. Menyhárt et K. Gy. Szabó. Entre 1936-1938 plusieurs de ses bois-illustrations, cartelles- sont parus. Comme architecte il s'occupe avec les monuments de l'architecture populaire. J. Tóth exerce aussi la poésie et nous pouvons dire qu'il est un "uomo universale". De Miklós BOTTKA, peintre et artiste graphique hongrois lisons un article au p. 887, écrit par F. Galambos. M. Bottka et né en 1876, à Bucsény, et mort en 1941. Il a exposé ses eaux fortes et vernis mous depuis 1908. L'article donne une énumération de ses 9 exlibris connus. On a projeté d'éditer une cartelle de ses exlibris, mais cette publication n'est pas parue. Imre Soós rend compte d'une petite exposition organisée dans le Club Technique des Architectes à Budapest, présentant les exlibris de 4 artistes lithuaniens. Les artistes exposés: Grazina DIDELYTÉ, Valentin ANTANAVICIUS, Vincas KISARAUSKAS et Antanas KMEĻA USKAS démontrent que l'art d'exlibris de leur pays appartient aux meilleures d'Europe. Ces œuvres sont malgré des petites dimensions monumentales. Les artistes ont usé des diverses techniques pour pouvoir réaliser leurs imaginations. L'exposition était organisé par A. Semsey. - D'une exposition d'exlibris à Szeged rend compte Mme Kakuszi /p. 892/- F. Galambos présente une jeune peintre et artiste graphique, Éva HAJÓS, à l'occasion d'une exposition organisé à Tokyo, où 5 de ses tableaux sont étés exposés. Elle est née en 1935, son maître était István Szónyi. Elle est connue aussi de ses petits graphiques. Les livres recensés sont: Klaus Rödel: Exlibris 1967. Frederikshavn 1969.- Hiamlin, I. G.: Mihail Ivanovitch PIKOV. Leningrad 1968.- Hongaarske Exlibris /Catalogue/ Pretoria, 1969.- Remo WOLF. Katalog, Vologda, 1967.- /S.G. Ivensky/ - Latvijas PSR. Makslinieku 2 gramatizimju izstades. Katalog, Riga, 1967.- Exlibris lithuaniens de la collection Z. Józwick /Lublin/ 1969.- Paroda Vilnius Ekslibrise. Vilnius, 1969.- Belorusski Exlibris. Katalog, Minsk 1968.- Zigurd ZUZE. Riga, 1969.- Matorin: 10 exlibris. Moscou, 1969.- Des nouvelles notons quelques: Mme L. Varga, pédagogue, a organisé une petite exposition d'exlibris à Komádi.- Les périodiques étrangers s'occupent avec plusieurs de nos artistes graphiques: Gy. Buday, I. Tempinszky etc. Dans le Musée de Keszthely on a présenté une collection des exlibris avec fleurs. Les 230 exlibris représentent plus de 60 genres de fleurs, les noms hongrois et latins donne le glossaire du catalogue.

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE Értesítője. - Felelős szerkesztő: GALAMBOS Ferenc. A kiadásért felel: RÉTHY István KBK titkár. Megjelent 500 példányban, 3/A/5 iv terjedelemben. Készült a DATORG sokszorosító üzemében-F.v.: SZABÓ György.